Jan. 6: [illegible]

31
A
19
BIBL. VITT. EMANUELE EBORENSE

824

Usum F.
ij Ant.ij Cajeta
Anno Dñi 1749
[illegible]

FLORUS SANCTUS

HOC EST

EPITOME TOTIUS HISTORIÆ SACRÆ

CONTINENS

RES GESTAS, ET BELLA

Populi Dei, ab Orbe condito ad Chriſtum uſque,

AUCTORE

P. MATTHÆO BOLERIO

Congregationis Doctrinæ Chriſtianæ.

Sanctiſſimo D. Noſtro

CLEMENTI XII.

Pontifici Optimo, Maximo.

ROMÆ, MDCCXXXIII.
Ex Typographia Roſati, & Borgiani in via Parionis.

Superiorum permiſſu.

IMPRIMATUR,

Si videbitur Reverendiſs. Pat. Mag. Sacri Palatii Apoſtolici.

N. Epiſcopus Bojanen. Viceſg.

IMPRIMATUR,

Fr. Jo: Benedictus Zuannelli Ordinis Prædicatorum Sacri Pal. Apoſtolici Magiſter.

Beatiſſime Pater,

HIC FLORVS, qui Congregationis noſtræ FRVCTVS eſt, vetus quidem, ſed ſemper recens, ut plenè placeat & ſapiat, tuam ambit gratiam, cujus FLORES FRVCTVS HONORIS, & gloriæ ſunt. Et licèt ſtyli nitore, acumine, ſuavitate,

& elegantia, laude ſibi comparata, in variis Orbis terræ partibus in lucem editus, litteratorum ſtudiis appetatur; cùm Hyſtoriæ Sacra Majeſtate SANCTUS *audiat, ad te jure convolat, qui* CENTRUM SANCTITATIS ES, ET CULMEN; *ut tuis ſacris auſpiciis, qui* EPISCOPUS UNIVERSALIS *es, univerſo quà latè patet Orbi protinùs efflóreat, & effulgeat.*

Non timet equidem rejici à te, PATER SANCTISSIME, *qui inaudita uſquam benignitate, & invictà Patientià, quotquot, cujuſque ſtatus, quotidiè ſupplices adventant, ad Sanctiſſimos Pedes admittere non recuſas: Imò divinam Majeſtatem bonitatemque, non minùs virtute quàm dignitate referens, omnium preces non tam audire, quàm exaudire paratus es; ſive ad jus faciendum, ſive ad impertiendas gratias.*

Quid

Quid igitur mirum! ſi claram; & antiquam tui generis nobilitatem, perpetuam morum integritatem, necnon miram geſtorum magnitudinem, quò magis tua modeſtia, & humilitas diſſimulant, & cœlant, eò glorioſiùs fama prædicat, & commendat.

Prædicant Auguſta Templa, & Loca Pia, quæ ad Religionis Decus, & incrementum, quotidiè tua pietate, & liberalitate reparantur, & creſcunt: nec minùs inſignia Ædificia, quæ ad Urbis ornatum, & commodum tuà magnificentià paſſim aſſurgunt, & emicant, ad præſentium voluptatem, & gloriam, & Poſterorum ſtuporem, & invidiam.

Prædicat verè Eccleſiarum, & Orbis Chriſtiani ſollicitudo, quæ tuum animum verè magnum, & grandiora ſemper ſpirantem, ad fidem illibatam ſervandam, & Pacem publicam ſartotectam tuendam,

Apo-

Apoſtolico Zelo feliciter occupare non ceſſat.

Prædicant magis, ac magis uberes Eleemoſinæ, tam publicæ, quàm privatæ, & in Urbe, & extra, quibus, & omnium neceſſitati, & Nobilium maximè PUDORI, paternà Charitate conſulere ſollicitè curas, & gaudes.

Quid dicam de Artificibus, & Operariis innumeris tam Urbanis, quàm exteris, qui diurno labore operibus tuæ gloriæ, & Charitatis addicti, moleſtam famem depellunt, & familiam ſuam à turpi, & durà mendicitate vindicare gloriantur?

Prædicant denique Miniſtri à tua Sapientia Electi, ad Apoſtolicæ Sedis curandas rationes, ad Eccleſias gubernandas, & ad Populos regendos, qui Religionis propagationi, & animarum ſaluti, tanto cum fructu, & plauſu, tecum indefeſſè allaborant.

Talis tamen ac tantus cùm ſis, BEATISSIME PATER, ne dedignare quæſo, quantulumcumque hoc pium munuſculum, quod tibi offerre non dubitat, qui tua Paternà benevolentià, & Auguſto Patrocinio fretus, ſibi, & ſuis Apoſtolicam Benedictionem, ad ſanctiſſimos Pedes provolutus, implorat.

BEATITVDINIS TVÆ.

Humillimus, Obſequentiſſimus, & Addictiſſimus Servus, & Filius.

Joſeph Briglioni Congregationis Doctrinę Chriſtianę Avenionen. Parochus S.Mariæ in Monticellis de Urbe.

FLO-

FLorum hunc Sanctum ſeu Epitomen Hiſtoriæ ſacræ Patris Matthęi Boleran noſtræ, dum viveret, Congregationis, ubi à tribus ex noſtris Theologis, quibus id commiſſum fuit, recognitus eſt & dignus luce viſus, permittimus typis mandari. In quorum fidem has litteras manu noſtra ſubcriptas, & ſigillo noſtro munitas dedimus. Pariſiis kalendis Octobris, anni 1654.

BALDUINUS DE BREUX, Præpoſitus Generalis Congregationis Doctrinæ Chriſtianæ.

Approbatio Doctorum.

NOs Presbyter, Regi Chriſtianiſſimo a Conſiliis & concionibus, in ſacra Theologiæ Pariſienſis Facultate Doctor Sorbonicus, & Rector Eccleſię Parrochialis Sancti Bartholomæi legimus *Florum Sanctum, hoc eſt Hiſtoriæ ſacræ Epitomen Religioſi viri Matthæi Boleran, dum viveret in Collegio Narbonenſi in Theologia Profeſſoris.* In eo nihil niſi Orthodxum & terſum; ſtylus rei majeſtate conſpicuus, nec ſua brevitate obſcurus; dignus qui poſt obitum auctoris, lucem videat immortalem. Scripſimus ad fidem & gratiam in ædibus noſtris, hac die Maii 15. anni 1654. ROULLE'. FLO-

FLORUS SANCTUS HOC EST HISTORIÆ SACRÆ

EPITOME.

ANALYSIS.

POPULUS Dei, qui dictus eſt olim Synagoga, ſub Moyſe, nunc ſub Chriſto Eccleſia, ab Adam ad nos uſque quinque circiter mille annos ætatis implevit. Ille vetuſtate nobilis factus, ipſi propè coævus tempori, & adhuc

religione fœlicior, dubitandi locum dedit, an illius virtutem plùs ætas auxerit, quàm virtus ætatem ornaverit. Tot præſertim victoriis inclaruit, ſeu gladio, ſeu verbo Dei militans, ut ei nihil unquam indomitum fuerit, ſive Rex hoſtis inſurgeret, ſive hæreſum cohors inſtaret. Tot certè illius legere triumphos licet, quot commiſit prælia cum hoſtibus. Et ſi quando victum debellatumque inveneris, dicas non tam hoſtes viciſſe, quàm peccata populi interrupiſſe victoriam. Suſcipe hanc Dei Rempublicam, quæ ob multiforme pœnes tempora regimen, quandam veluti percurrit hominis ætatem. Primùm velut infans ex Patriarchis, & in Patriarcharum ſinu crevit, & circa legem naturæ, quaſi circa matrem vagiit. Nulla adhuc diſciplina, nullum erat præceptum traditum, ſolus naturæ inſtinctus legis & magiſterii locum tenebat.

Hæc Eccleſiœ prima & rudis ætas ab Adam & poſteris illius ad Moiſem uſque per quingentos annos ſupra tres circiter mille patet; per quos terra aquis diluvii lota, & urbes igne cœlitus miſſo luſtratæ, prodigii loco fuerunt. Interim quoque ſtigma circumciſionis inuſtum eſt. ut vel hæc externa

cicatrix populum Dei à prophanis gentibus diſtingueret. Natis Moyſe, & Aarone fratribus adolevit hic populus, & ſub his, aliiſque conſtitutis à Deo Judicibus, uſque ad Regem David victor Paleſtinæ & totius circa maris evaſit. Hoc tempus, quod in mille annos tenditur, bellis ſic efferbuit, ut adoleſcentiam meritò appelles, quæ ætas ad arma promptiſſima Reges, Duces, Populos, brevi univerſam Judæam ſervire Deo coegit. Tunc legibus etiam digito Dei deſcriptis, & armis muniri cœpit Eccleſiæ adultæ Majeſtas. Sequenti ætate à Davide ad uſque traſmigrationis tempus, quingentis annis non totis more gentium regnatum eſt, poſt abrogatum Judicum Magiſtratum. Perpetua interim Regum Juda cum Regibus Iſrael æmula poteſtate exhauſta bella, ſi quadraginta pacis annos ſub Salomone excipias.

Ita pace, bello, ſuas vices ſervantibus, Eccleſiæ Juventus è ſuis malis robur accipiendo, virtutem auxit; donec ſub Pontificibus, ac Ducibus quibuſdam, ad ſenectam deflexit, in qua per Machabæos tantiſper animum torpentem excitavit. Sed mox ſub Christo Rege, Ducè, Pontifice, reddita juven-

tute, ad nos uſque, indeflexa maturitate pervenit. Cœterùm tantam rerum molem per tot annorum millia, tamque longam Hiſtoriam multi proſecuti ſunt ſtylo uberrimo. Ego, ſi placet, in compendium ducam; & quidquid Doctrinæ temporum & ſermonis elegantiæ deerit, brevitatis, ut ſpero, gratia penſabitur. Et hic quantùm intelligo non unius populi facta, ſed omnium ferè gentium quaſi annales ſcribam. Ita enim Eccleſia cum diverſis gentibus ac populis bella permiſcuit, ut ipſa totum orbem debellaſſe vel pacaſſe citra adulationem dici poſſit. Tot vero decurſa annorum ſpatia, tam frequentibus ad utrumque ſolem victoriis reſpondent, ut reſtet adhuc locus miraculo, qui tam brevi ætate tantùm operum pace belloque adminiſtrari potuerit.

LIBER PRIMUS

CAPUT PRIMUM.

De Adam, & Eva primis Parentibus.

PRimus mortalium Adam cum Conjuge Eva, ſi delicti pœnitentiam attendimus, Pater, & Origo Eccleſiæ vo-

Ex cap. 1. & 2. Gen.

vocari poſſit. Uterque à Deo, ſed non eodem loco & tempore geniti. Ille prior & totus ex ſpiraculo Dei animum, ex luto corpus effictum accepit: hæc, Divini operis portio, pars item Adami Conjugis; ſiquidem hujus coſta per ſoporem excuſſa primæ fœminæ ædificium fuit, ut verè evigilans dixerit; *Hoc nunc os ex oſſibus meis, & caro de carne mea*. Sexta mundi die progenitus Adam: nam primis quinque diebus hinc Cœlum ſyderibns ſplenduit, terra floribus vernavit, & fructibus; illinc piſcibus mare à terris ſecluſum impletum eſt, & ſicut in aerem volucres ſe receperant, ita in terram beſtiæ. Hæc omnia ex arte Dei prima prodierant, ut Adamum poſtremò natum veluti Regia quædam Regem ſuum exciperent. Certè eò poſterior venit origine, quò prior dignitate futurus erat. Tranſlatus in amœniſſimum hortum [paradiſum vocant] in cujus medio fons ſaliens, ac deinceps in quatuor orbis fluminum capita derivatus, Cœli ac pluviæ vicem ſubibat: ibi data ſibi Conjuge Eva, conſecrata audit primordia thalami: inſuper adductis ſibi animantibns ex omni genere, nomen ſuum cuique imponit, quod nulla ætas correxit, nulla delevit

oblivio. Et juſtè quidem omnibus his indidit nomina, qui omnium norat indolem & naturam. *Gen.* 2.

De pœna, & pœnitentia Adami, & Evæ.

SEd inſidias ſerpentis non intellexit: Nec mirum, latebat in ſerpente Dæmon. Hic miſer præ ſuperbia factus, præ livore fœlicem hominem pati non potuit, Peccati niſus eſt habere conſortem; ut haberet pœnæ complicem, & miſeriæ ſocium. Loci amœnitas corruptelæ fuit illecebra, & ruinæ occaſio. Pendebant ex arbore poma, non magis guſtu ſapida, quàm oculis ſuavia. Eva prò ſexu avida, facilis decipi, pomum legit & vorat: & ne vel ſola peccet, aut uno genere criminis, Conjugem Adam ad vetitum fructum pertrahit. Hic nec ſexu melior, nec mente cautior, mortis, quam interminatus fuerat Deus, deglutit ſententiam ut vera hæc forent, *in quocumque die comederis ex eo, morte morieris*. Peccat ergo hic, peccat illa[*]; vir authore fœmina, aſtu ſerpentis iſta, id eſt ſuaſu Dæmonis. At neuter impune tulit, quia neutrum delicti pœnituit;

[*] *Ex c.* 3. *Gen.*

tuit; uterque è paradiſo ejicitur, aperti amborum oculi, & ſe non minùs mente quàm corpore nudos erubuere: protinus folia ficus rapta ſunt ad tuendum pudorem. Lugent ejecti & quaſi extores, & nè quando redeant, flammeo Cherubin gladio prohibentur. Diſtulit mortem Deus, tum ut ſpatium foret ſuſcipiendæ ſobolis, licèt moritura, tum ut vita productiore longior fieret expiatio criminis. Interim Adam ſterilem campum ad multum ſudorem excolit. & ſpinas pro fructibus colligit. O dignam hominis fructum vetitum depaſti pœnam! Mulier multiplicem fœtum cum dolore nixa, facta eſt viro ſerviens quæ Deo noluit obſequi, & vix vel ab uno fructu abſtinuit. Serpens reptare humi juſſus, quia Dæmonis ſuperbiæ ſervierat; & terram mandere, quia prohibitam eſcam porrexerat. *Gen.* 2.

De liberis primorum Parentum.

PRima ſoboles hujus puerperæ Cain, ſecunda Abel: hic paſtor opima gregis Deo, ille agricola viliſſima quæque de frugibus libabat. Et hinc invidiæ fomes, deinde parricidii nata oc-

Ex cap. 4. Gen.

caſio. Nam egreſſus foras Cain fratrem obtruncat invidens quod ex lautiore ſacrificio præſenſius Dei numen ſentiret, & amiciorem in igne vultum. Parricidam tremor capitis, aut alia ſimilis pœna ſecuta eſt, ſeu ſignum aliquod à Deo poſitum, nè quicumque illum vagum & erronem ex Divina ſententià inveniſſet, occideret. Hic profugus ærumnam ſuam conjugio cum Calmana ſorore, & ex ea ſuſcepto Enoch filio ſolatus eſt, errores verò ſuos in oppido de nomine filii excitato finire non potuit; at vitam potuit. Namque illum [ſi credere fas eſt] dum inter ſylvas errat ut fera, ſicuti feram, confixit Lamech ipſius Caini infelix nepos & incautus venator, imò cæcus ut volunt; cujus quia puer, qui regebat veſtigia, malè direxit manum, percuſſus fuſte periit, uti deinceps Lamech iratis uxoribus indicavit; *Occidi virum in vulnus meum, & adoleſcentulum in livorem meum.* Uno verbo ambigua eſt mors parricidę Cain, quo tempore, aut loco, aut genere mortis obierit. Certiſſimè conſtat Adamum poſt ſubſtitutum in locum Abelis Seth filium, triginta ſupra nongentos annos natum, mortis ſubjiiſſe edictum. Dignus hic quem genus humanum re-

-co-

colat ut authorem, licet citiùs peremptor fuerit quàm parens, tamen tam in peccando fœlix ut Deum in terras deduxerit, alterum velut Adam, ſed utique meliorem id eſt primi cum poſteris Redemptorem. *Gen.4.*

CAPUT II.

De Noe Patriarcha.

POſt Adamum & Sethum octava ſoboles ortus eſt Noe, inſtaurator mundi diluvio abſorpti factus, quando ad novi ſeminarium reſervatus eſt. Proavos habuit Enos Sethi filium, deinde Cainam, Malalael, Jared, Enoch, quem tulit Deus & ſubduxit à conſortio hominum [vivere adhuc traditur ſerò admodum moriturus] poſt Enoch Mathuſala, poſt Mathuſalam Lamech inter majores Noe computantur. Poſtremus tanti hujus Patriarchæ genitor filium intellexit quantus futurus eſſet, cum ait: *Iſte conſolabitur nos ab operibus & laboribus manuum noſtrarum in terra cui maledixit Dominus.* Igitur de Noe multa, nihil de majoribus; quibus ſicut antecelluit virtute, ita peculiariter de illo ſcribendum fuit. Unus hic

Ex 5. 6. a e 12. c. Gen.

cum tota familia, quando placuit Deo homines aquis extinguere inter tot funera, excipitur, ut ſicut humanorum ſcelerum ſordibus eluendis immiſſum erat diluvium, ita intactum præteriret hominem nullius ſceleris conſcium. Arcam qua ſe cum uxore, & tribus liberis, & eorum conjugibus condat, & fluctus enaviget, jubetur ædificare. G. 5.

De Arca, & Diluvio temporibus Noe.

QUantum hæc Arca Divinæ artis miraculum! nam centum annorum hoc opus fuit, ad trecentos cubitos longa, quinquaginta latitudo ſeu capacitas uteri capiebat, ad trigeſimum porro cubitum altitudo ſurrexerat, & in arcum deſierat. Ligna dolata ſcalpris & bitumine lita totum in triſtega compingunt ex arte Dei ædificium. Non ſatis erat ſervaſſe homines ad ſupplendam gentem, niſi & cuncti generis animantia in Arca Noe velut in ſeminarium concurriſſent. Mirum eſt, ut reſipiſcerent homines, centum annos huic ligneæ moli ædificandæ conſumptos: nec reſipuiſſe tamen obfirmatos vitiis, inolita ubivis peccandi conſuetudine, *Omnis quippe caro corruperat*

rat viam ſuam. Gigantes tunc erant, id eſt homines nimii corporis ob deformem libidinem, animo quoque ſublimes audebant in Deum, & montes, ut fert fabula, montibus imponebant, nempe ſceleribus ſcelera cumulabant; hinc eos ſollicitabat forma mulierum, illinc perſuadebat impunitas. Sed vix in Arcam cum cibariis intraverat Noe, & mox effrænis hominum libido Deum ſenſit ultorem; quippe in dies effervescens, & multiplicata prole audacior, ſenſim aquis extincta eſt: quadraginta per dies noctesque ruit imber de Cœlo, inundata tellus, operti montes etiam Armeniæ, & ſic fluctuans Arca totum orbem portabat. Dim iſſo corvo nec redeunte (detinebant cadavera) deinde bis è feneſtra emiſſa columba, intellectum eſt aquas imminutas ſidiſſe, ubi ramum virentis oleæ roſtro prætulit, pacis amicum animal. Tandem egreſſus eſt Noe & totus cum eo mundus emerſit, & ne rurſus timeretur tam prodigioſa eluvies, poſuit Deus arcum in nubibus: Quam fœlicis Augurii! ſignificabat enim placatum Deum ex ſacrificio Noe. Primam vitem panxit & ordine poſuit, ſed novi liquoris dulcedinem hauriens, & vim occultam non capiens,

captus eſt ipſe à vino, quod nec ſuo pepercit authori. Ebrius crapulam edormit & nudat etiam indecorè membra; vidit Cham filius & riſit, & cum riſu rem pudoris fratribus expoſuit, ſed in Chamo læſa pietas:hinc in maledicta Patris evigilantis incidit; quin etiam audiit poſteros ſervitute damnatos, ne levis pœna videretur, ſi in uno parente conſiſteret. Duo reliqui fratres accipiunt poteſtatem in poſteros fratris digna piæ mentis hæc merces, ut qui averſis frontibus & rapto pallio membra patris velaverant. *Gen.6. 7. 8.*

De diviſione Orbis & Turri Babel.

TUnc orbis una Regio erat, una lingua, unus populus: ſed creſcentem hominum fœturam cum terra una capere non poſſet, plerçque, mundi factæ ſunt partes, aliis alio tendentibus, & ſe in diverſas gentes & linguas ſcindentibus. Sub Heber (unde Hebræorum nomen) facta hæc dicitur mundi partitio in Aſiam, Europam, & Africam. Prima filiis Sem contigit, media Chananæis, poſtrema poſteris Japhet. Hujus divortii linguarum cauſa, turris Babel. Nemrod abnepos filiorum Noe,

Noe, idemque Gigas, & alii multi celſiſſimam turrim ad Cœlum uſque educunt; tum ut propiùs Deum ſua ſuperbia appetant; tum ut perenne ſibi faciant nomen; deerant ſaxa, lateres coċti pro ſaxis, bitumen pro cæmento fuit. Sed hanc audaciæ molem, ne diſſimulante Deo altiùs exeat, protinus, eodem imperante, eruunt Angeli à fundamentis. Quà arte id fecerint, Divinum eſt. Confundunt illi ædificantium linguas: mox cum ſocius loquentem ſocium non intelligeret, dirempta eſt ſocietas omnis. Hinc ſeptuaginta duæ linguæ totidem Noe familias in diverſa orbis miſere. In locum turris, ſucceſſit Civitas, quæ Babylon dicta à confuſione linguarum. Sic factum eſt ut idem Noe dum viveret & mundum propè periiſſe aquis viderit, & enataſſe naufragio: verè alter idcirco novi orbis Pater cenſendus. *Gen.* 11.

CAPUT III.

De Abraham Patriarcha.

HIc eſt ille populi Pater Judaici, & Eccleſiæ Gentium præcipuum columen, Dei præſertim ſervus obedien-

In cap. 12. *ad* 21. *Gen.*

dientiſſimus, ut quidquid Deus inſtaret jubendo, ille parendo nunquam deficeret. Quater migrare loco & mutare ſedes juſſus, Patriam ubique eſſe intellexit. Primùm relicta domo paterna; gente, cognatione ad Chanaan ex oppido Haran ſe tranſtulit. Uxor comes aſſumpta, & Loth nepos ex fratre Aram, tota inſuper ſupellex cum vernaculis translata eſt, ut ſpem redeundi ſibi præcluderet. Mox cogente fame, terræ hunc angulum, ubi poſito altari, & tentorio Religioni vacabat & familiæ, mutat cum Ægipto, licet tunc ſuperſtitioſiſſima gente, quam adire res erat periculo proxima, niſi Deus præciperet. Vix ingreſſus, timuit formoſæ Conjugis pudicitiæ, timuit & vitæ ſuæ. Prudens ille diſſimulavit Conjugem, & profeſſus eſt conſanguineam: nec mentitus eſt [revera ſobrina aut neptis potuit tunc in uxorem duci] ſpe plenus conſulturum Deum uxoris pudicitiæ, quæ res eſt Dei, ſi vitæ ſuæ præcaveret ipſe, nec fefellit opinio. Rex Pharao dirè per noctem flagellatur à Deo, donec dimiſſa Sara cum viro, abſtinuit furto ac libidine. Raptæ mulieri ſic violenter illudi poterat, niſi Deus plagis voluptatem averteret. Ex Ægy-

Ægypto reverſus in Haran Loth comite, brevi diſſociari ab ipſo oportuit. Orta rixa inter utriuſque paſtores, utrumqoe loco diviſit non animo. O noxias, & incommodas opes, quæ nec cognatos habitare ſinunt communiter! Anguſta viſa eſt hæc terræ portio tantis viris, totque divitiis continendis. Ille multi auri argentique dives erat, hic pecore & armentis abundabat.

De prælio Abram cum quinque Regibus.

CAptus Loth in Sodomis[Sodomam quippe data ſibi optione adierat, Patruus in Hebron ad convalem. Mambre venerat] abducebatur ut ſervus à Codorlahomor Rege Perſarum, ſed Abram inſtructo mox exercitu ex decem & octo vernaculis ſupra trecentos facto de nocte impetu nihilominus illuſtrem parat victoriam. Nam quatuor victores Reges de quinque Pentapolis Regibus in fugam vertit, Nepotem recipit, relictis ſarcinis & preda potitur. Ita, ut tulit occaſio, virum pium & Religioſum miſcuit cum milite ac ſtrenuo duce; & ne militarem virtutem corrumperet avaritia, Regi Sodomo-

rum

rum manubias dedit, dixerat Rex, *da mihi animas, cætera tolle tibi*: at contra Abram, *levo manum ad Dominum Deum excelſum poſſeſſorem cœli, & terræ, quod à filo ſubtegminis uſque ad corrigiam caligæ non accipiam ex omnibus quæ tua ſunt*, ne dicas: *Ego ditavi Abram*. Ut demum hanc victoriam Deo redderet, quo protegente vicerat, decimam ex omnibus Melchiſedech Regi ſimul ac Sacerdoti conſecravit. *Gen.* 13. 14.

De liberis Abraham Iſaac, & Iſmaele.

AFfluenti omnibus copiis Abram deerat filius, qui promiſſus bis terque Divino Oraculo, conceſſus eſt tandem poſt Iſmahelem ex Agar ancilla. Iſmahelem octogeſimo ſexto ætatis anno cum genuiſſet Abram annuente imo hortante Sara, centeſimo etiam anno promiſſam à tribus Angelis ſobolem creari poſſe ſperavit: riſit vero Sara, & ex riſu incredulo appellatus eſt puer Iſaac, quem nonagenaria mater ipſa lactavit. Utrumque prodigii ſimile, & uterum geſtaſſe aniculam, & lac uberibus expreſſiſſe. Natus, & octavo die circumciſus eſt puer, ut patrem hoc

hoc circumciſionis ſtigmate plenius referret, & ſicut ille minutus corpore, virtute & nomine creverat (Abraham deinceps vocatus, qui prius Abram) ita hic quoque populi Dei Regum ac Ducum fœcunda eſſet origo. Magni cum lætitia epulì ablactatus Iſaac, permiſſus eſt cum Iſmahele creſcam, & iiſdem moribus inſtitui. Sed cum colludentes vidiſſet aliquando Sara, timuit ne quaſi per ludum Iſaac minorem occideret major Iſmahel, Hæreditatem forte affectans ſuggerente Agar matre. Tanti mali vel prima ſuſpicione, quin & Dei monitu, ejicitur cum filio ancilla mater in inviam ſolitudinem, & ita cum matribus diſſociantur filii; quos ſicut diverſo utero natura fuderat, ita contrariis moribus imbuit educatio: ſi quidem Iſmahel vir effectus, & Ægiptia uxore ducta, ferino quaſi more vixit inter feras & ſaxa: adeo bellator & ſagittandi peritus, ut verè in proverbium ierit, *manus ejus contra omnes, & manus omnium contra eum*. Contra mitiſſimus Iſaac, & domi aſſiduus, & parentum obſervantiſſimus, vitam ſemper paratior perdere quàm obedientiam. *Gen.* 17. 18.

De Sacrificio Abraham.

JUſſus à Deo Abraham unicum filium maſtare pro hoſtia, ſicut filium Pater libens Religioni poſthabuerat, mox dicto obediens & conſcenſo monte, qui ſibi monſtratus fuerat, ita & filius ſtruem lignorum portat ad ſui incendium, præbet manus ad vincula, & cervicem aptat ad ictum paterni gladii, niſi prohiberet Angelus. Uno verbo ad mortem uſque obedientiſſimus. O incredibilem animi paterni conſtantiam, qui Patrem funditus exuit ut Deo pareret! O fidem ſingularem? credidit ſenex etiam ex occiſo, ſed tamen redivivo filio exituram populorum innumeram gentem. O filii ſimplex & rarum obſequium! Utriuſque virtutis velut admirator Deus & Patri filium intactum relinquit & filio juratus ſpondet, ſe olim poſt mille Reges ex illo ut ex Patre oriundum. Itaque non moritur Iſaac tam nova victima, ſuffecto in illius locum ariete: ſed moritur mater Sara viginti ſeptem ſupra centum expletis annis. Illam vir diu defletam digno proſecutus eſt funere, & ſepulchro condidit ingenti pecunia empto ab Ephron Etheo-

rum

rum Principe. Et hic mortales docuit, dignam eſſe prudente viro curam ſepulchri. Fuit in hoc ſpelunca duplex, ut, poſtquam una Saram Conjugem concluſerat, altera poſt Abraham acciperet. Ubi poſitus eſt ille ſeptuageſimo quinto ſupra centeſimum evoluto anno; ita confectus ſenio, ut potius deſierit vivere, quam viſus ſit mori. Dignus vir tantus qui vel nunquam obiret, vel pluſquam tria expleret ſæcula. Dignus quoque tam ſancta Conjuge, cujus ſi forma eximia Regibus, tum Pharaoni, tum Abimelech libidinem indidit, at pudicitia Deo favente extinxit, & credita ſoror Abraham, conjugii jura ſervavit. *Gen.21.22.*

De Conflagratione Sodomæ, & Gomorrhæ.

HIc denique magnus eſt Abraham, cujus oratio ab univerſa Pentapoli ignem de Cœlo ingruentem averterat, ſi caſti vel decem inventi fuiſſent in quinque urbibus homines. Exaudita tamen vota tanti viri in ſervato Loth nepote, & utraque illius filia. Cœterum abſumptæ igneo imbre Sodoma & Gomorrha, famoſæ olim urbes, nunc

ci nis

cinis & favilla. In monumentum rei diu ſtetit imago uxoris Loth ex ſale confiсta & mare ut vocant mortuum, & tota Regio infœcunda. Hanc peſtem è Cœlo miſit vindex Deus Sodomitici flagitii, quod quia commune & familiare toti populo, omni ſexui, cunctæ ætati, ideo conflagravit populus omnis, ætas, ſexus, conditio. Tam fœdum, tam horribile viſum eſt Angelis hoc ſpectaculum ignis totam in cineres Sodomam & quaſi in mortem nominis redigentis, ut crederent oculos Loth tam fœdò pollui poſſe ſpectaculo. Adductus in urbem Segor, & inde in montem (dixerant enim Angeli: *In montem ſalvum te fac, ne & tu ſimul pereas*) præceptum illi eſt nè poſt tergum reſpiceret. Uxor rata licere ſibi, quod erat prohibitum viro, convertit retro pedem & oculos: ſed ipſa viciſſim in pœnam converſa eſt, ex fęmina in ſalis ſtatuam, ut ſale condita curioſitatem in cæteris emendaret. Itaque Loth unus ſoſpes, & duæ filiæ: credidere iſtæ funditus in excidio Sodomæ periiſſe genus humanum. Itaque Pater (horribile dictu) cum utraque filia rem mariti habuit, dormiens quidem, ſed non ſobrius ac prudens ſatis. Nam duæ Virgines Patrem

trem vino impleverant, ut quælibet ſuam noctem & prolem haberet, & ambæ non tam explerent libidinem, quam ut perituro orbi ſuccurrerent. Major Moabitici populi author, minor Ammonitici parens effecta eſt. *Gen.19.*

C A P U T IV.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

De Iſaac Patriarcha.

Abrahæ Patri ſucceſſit hæres Iſaac (nam cæteros ex Cethura ſeu Agar filios legatis muneribus ditavit.) Hic à Deo ut apparebat deſtinatus neci, permiſſus eſt vivere, cujus vita inſigne morum futura erat. Non debuit citò mori, qui Patri ad mortem uſque morem geſſerat. Et quia ex Iſaac oriunda erat Chriſti familia, imò & Chriſtus ipſe, traditur ipſi Rebecca in Conjugem. Nec vetat eſſe cognatam, ſic ordinante Deo, quippe illi Bathuel Pater, ex Nachore fratre Abraham progenitus, nec erubeſcit virgo accipere munera ab Eliezer pronubo, ubi datas inaures & armillas intelligit eſſe dona conſanguinei. Ad hoc conjugium non tam puellæ forma inclita, quàm plena officii cha-

Ex cap. 21. uſq. ad 28. Gen.

charitas profuit. Nam roganti Eliezer pauxillum aquæ tum ſibi, tum camelis de via feſſis, protinus infundit illa, & camelos aquat quantùm ſatis erat. Hoc uno experimento cogitaverat Eliezer probare quæ futura eſſet uxor Domini ſui. *Quæcumque*, inquit, *puella mihi potum dederit ex hydria, quin & camelos meos decem adaquaverit, hanc certiſſimè uxorem Iſaac optabo ex omnibus quæ ad fontem conveniunt*. Incidit illi hæc cogitatio, humana an Divina incertum eſt. Non minor charitas Patris quàm filiæ erga Eliezer. Deducto illi in domum Bathuelis mox loti pedes, deſtrati cameli, appoſita fœnum & palea, inſtructa menſa: ſed ex tot tantiſque officiis bonorum hoſpitum præcipuum fuit deſponſatio puellæ. Negare filiam non potuit Pater, tam cæleſti omine deſtinatam Iſaac. *A Domino* [inquit] *egreſſus eſt ſermo, non poſſumus extra placitum ejus quidquam aliud loqui tecum*. Volens etiam abducitur Rebecca. Interrogata, vis ire cum homine illo? reſpondit ingenuè vadam. Quantis abeuntem votis proſecuti ſint parentes imprecantes proſpera, teſtantur hæc verba: *Soror noſtra es, creſcas in mille millia, & poſſideat ſemen tuum portas inimicorum ſuorum. Gen. 24.* De

De liberis Iſaac Jacob, & Eſau.

DUctam Conjugem Iſaac tam impensè diligit, ut amiſſæ matris dolorem Rebeccæ amor tandem lenierit. O beatum par, ſi liberis non caruiſſet! ſterilitatem tamen uteri vicit oratio; & quia duplex, ob utrumque conjugem orantem ita geminam prolem obtinet. Ante partum collidunt ſe in utero parvuli, & quaſi jam de laurea decertant, ac futuram inter ipſos diſcordiam de utero ipſo anticipant. Et cum vim faceret matri infantilis hæc altercatio, *ſi ſic mihi futurum erat* (inquit) *quid neceſſe fuit concipere?* Conſulto Oraculo quid hoc rei foret, reſponſum eſt duas in utero gentes ſeu populos contineri, quorum alter, ſcilicet minor majorem debellaret. Hoc geminorum partus præmonſtravit. Nam qui ſecundo loco prodiit, plantam prioris premebat, ut vel unicus videretur naſci puer, vel duo ſimul viderentur effuſi. Inde Jacob, ideſt ſupplantator, poſterior dictus, prior Eſau, id eſt pilis horridus ac rufus. Illum mater, hunc pater charum habuit, ob

diſſimilitudinem morum. Nam Jacob placidus ac mitis domi & quaſi in gremio matris creverat: Eſau venator, ferox & quaſi ferinus in agris evaſerat. Unum erat quo patri placeret, & tam ferus pietatem tamen coleret. Frequenter pingui ferina patrem paſcebat. Delectabatur pater tam ſuavi Nutritio. Quin etiam ſenior factus & caligans Iſaac, jam prope ſuo Eſau benedixerat, ideſt primogeniti jura conceſſerat, niſi conſcia Rebecca tantum patris invidens beneficium Eſau, in ſuas delicias, hoc eſt in Jacob cauta tranſtuliſſet. At hic lenis erat corpore, hirſutus ille, nec tam facile unus alterum diſſimulare poterat. Quid in re tam ardua, conſilii? quid induſtriæ? omne conſilium ſupplet ars fœminea, & tandem pius dolus aufert quod virtus non poterat. Dum vagatur campoſque luſtrat Eſau, ut patri placitum quærat edulium, citò conficit mater ex hœdi carne pulmentum. Et ut Jacob Eſau vel falſus credatur, hœdinis pellibus læves filii manus & colli nuda circumdat reliquum corpus optimis & fragrantibus Eſau veſtibus induit, ut vel ſic verius fratrem reddat. Dolum prodidit vox, & manus fecere errorem. *Vox*

Gen. 27. (in-

inquit) *vox Jacob eſt, manus autem, manus ſunt Eſau.*

De benedictionibus.

ITa deluſus Senex filios diſcordes fecit, inter quos nulla pax deinceps, aut reconciliatæ gratiæ ſigna fuerunt: ſic fictus Eſau benedictionem patris fœliciter caligantis ſibi prẹripuit, & hẹres omnium bonorum ſcriptus eſt. De rore Cœli & de pinguedine Terræ, accepto in fratrem, & poſteros illius ſummo Imperio. At non ſine veri Eſau exhæredati rugitu, & indignatione propè hoſtili. Vidit hic ſe altera vice ſupplantatum à Jacob, qui priùs primogeniti jus & locum, lentis edulio mercatus, nunc dolo, & mentito habitu benedictionem paternam abſtulerat. Inſtat tamen Eſau, & à ſene vel de myſterio ſtupente & anxio, tandem lachrymis aliam benedictionem impetrat ſed præpoſteram, nec ferocis animi votis reſpondentem; ſiquidem jubetur ſaltem in poſteris fratri ſervire, ſpe data ſolvendæ olim ſervitutis. Hac ſpe nihilo placatior factus, oderat fratrem, & furtum quod recuperare non datur, parat ulciſci. Ultio in patris uſque obitum dif-

fertur, ne uno ictu fratrem, patremque à vivis auferat. Rem ſuſpicata mater, quæ in filium Jacob hæreditatem primogeniti tranſtulerat fratris, vitam quoque è periculis eripere ſtudet. Itaque periclitantem Jacob ad avunculum Laban mittit, ut ibi ſeu perfugium ſeu exilium quærat donec ſileat germani indignatio. Interim Iſaac octoginta annis ſupra centum expletis, excidit è vivis, parentantibus ipſi utroque filio Jacob & Eſau in hoc ſaltem officium pietatis conſpirantibus animis cœterùm diſcordibus. O pulcram ſanctiſſimi viri mortem ipſa vita efficaciorem, quæ odia fratrum acerbiſſima extinguere potuit vel ſuſpendere! Quis virum hunc vel de fortitudine admirari ſufficiat, vel collaudare de prudentia? Tam fortis ille ut timuerint hoſtes; teſtis Rex Paleſtinorum Abimelech, quem pacem petere compulit; amaverint ſui, teſtis unicus in uxorem amor, liberorum ſollicita educatio, ſervorum non minùs rectè inſtituta quàm ampla familia. Magni fecit quoque ipſum Deus, ut qui nomen Iſaac ſicut & Patris Abraham Divino attexuerit, dictus deinceps *Deus Abraham, Deus Iſaac. Gen.* 27.

CA-

CAPUT V.

De Jacob Patriarcha.

JAcob poſteà Iſrael dictus à conſpecto Deo in Angeli ſpecie, duodecim filiorum pater, & unicæ puellæ, cui nomen Dina. Hic populum ac familiam Dei propagaturus, Conjuges habuit binas ſorores, primùm Lia deſponſa eſt, deinde Rachel. nec tamen inceſtus ille thorus fuit, quem Deus ſanctum fecerat. Cœterum tanto labore & ærumna, tot avunculi fraudibus ad optatum conjugium pervenit Jacob, ut dulcia non niſi poſt amara guſtaverit. Primùm quàm longum ac difficile iter ad Laban expediendum fuit, ſed Deo apparente, vel adjuvante de Scala, cujus ima terram, pars ſumma Cœlum pulſabat, ſimul comitantibus Angelis, qui nunc aſcendendo ad eum, pulchras vices ſervabant, labor omnis viæ relevatus eſt ſenſim. Quantus hic vir, cui Deus ipſe Scalæ innixus quaſi de ſuggeſtu futura pronuntiat dormienti. Repentè hæc viſa horrorem, poſteà fiduciam fecere; inde Religio loci verendi ob præſens

Ex cap. 28. *uſque ad* 31.

Dei Numen ; inde votum de decima fructuum ponenda, inde titulus ex lapide capiti ſuppoſito . Itinere confecto venienti Jacob occurrit Rachel, quæ ſicut conſobrini caſtum admiſit oſculum , ita feſtinavit Patri denuntiare illius adventum . His illa officiis ad futuras nuptias proludebat . Sed tanti erat forma pulcherrimæ Rachelis , ut ſeptenni labore in cuſtodia gregis Laban quaſi merces obtinenda fuerit, & utinam ſoceri fraus nulla fruſtrata eſſet labòrem generi , certè in gratiam tam boni conjugii & breve tempus , & labor exiguus videbatur . Sic infra laborem amor fuit , & virginis forma ſervitii tædia abſterſit. *Gen:* 29.

De duabus uxoribus Jacob .

EVoluto ſeptennio : O injuſtas avaritiæ fordes ! non Rachel nuptui traditur , ſed Lia major quidem natu , at indecora vultu,& Lippa oculis. Cauſatus eſt Laban conſuetudinem loci , quia juniores natu filiæ poſtremæ nubunt . ſed verè in cauſa fuit avaritia , novum ſeptennium laboris exigere voluit Laban , priuſquam Rachelem traderet . Septem dierum convivio genialis thori lætitia tranſacta eſt . Sed hanc

læ-

lætitiam, triſtitia non parva excipit: Nam Rachel infœcunda luget, dum interim Lia quatuor ſubinde enixa eſt liberos, Ruben, Simeonem, Levi, & Judam. Certè Deus faſtum formæ Rachelis utero infœcundo deprimere voluit, & ne totus amor Jacob in Rachelem tranſiret deſpecta Lia: liberos tamen Rachel arte quærit, quos negat natura, ut quos proprio utero non poteſt, ſuſcipiat alieno. Viro ſuo ſupponit ancillam Balam, quæ quaſi ex utero Dominæ duplicem partum effundit, prima vice Dan, poſtea Nephtalim, quos Rachel, quia non genuit ipſa, ſaltem adoptat. Artem hanc ſimili arte eluſit Lia. Ex Zelpha famula duos per virum extorquet & arrogat ſibi filios Gad. & Aſer. Dolum hunc ultus eſt Deus interrupta fœcunditate Liæ ad tempus: ſed rurſus duplici prole maſcula, Iſſachar, & Zabulon, intra duos annos intumuit uterus. Nata eſt poſtremò Dina, nequis ſexus ex Lia deeſſet amplæ Jacob familiæ. Tandem etiam Rachel, ne perpetuò invideret ſorori, Joſeph peperit. Puer hic natus & matris ignominiam eraſit, & alterius prolis habendæ obſes fuit *Addat mihi* (inquit) *Dominus filium alterum*. Addidit Deus, ſed damno ma-

matris, ſiquidem ſecundæ proli vitam dando, amiſit ipſa dolore puerperii. Ideo expirans mater filium vocat Benoni, id eſt filium doloris: Pater vero Beniamin appellat, id eſt filium dextræ. *Gen.* 29.

De ſtupro illato Dinæ.

FÆlix Jacob tot filiorum pater, niſi filiam procreaſſet, quæ ſtuprum paſſa, & patrem luctu conficit, & domum dedecore fœdat, & urbem Sichem totam cædibus iniquè proſternit. Hæc virgo dum cupit ſe videri, & amari non timet, viſa eſt à Sichem filio Regis Hemor, & hic ex illa per vim abſtulit Princeps quod ſponte non dederat. Sed tam breve gaudium (quod ſolet in cœteris) luctus ingens excipit, & mors immatura ſicut florem pruina decoxit. Data eſt in Conjugem Dina corruptori, ſi tamen circumcidi vellet cum ſuis. Et protinus circumcidit ſe ipſe, & cum eo univerſus ſexus virilis in oppido Sichem, uſque adeo urgebat amor, ſed latuit dolus amantem, nam fratres Dinæ circumciſionem veluti occaſionem captant perdendi Regis cum filio, & totius plebis delendæ. Illi tertio die,

que

quo vulnus in recutitis acriùs ardet, per urbem hoſtili furore bacchantur. Tandem ita ſtrage, cæde, prædatione ſæviunt, ut deinde urbem in urbe quæſierint finitimi populi. Hujus cladis miſertus Jacob, & indignatus in filios authores præſertim Simeonem & Levi increpat, & *Turbatis* (inquit) *me, & odioſum feciſtis me Chananeis. Nos pauci ſumus, illi congregati percutient me, & delebor ego, & domus mea*. Digna viro ſancto, digna patre increpatio, ut qui nec faciendam ultionem juſſerit, nec factum approbet. *Gen.* 34.

De fraudibus Laban erga Jacob.

QUis labores, ærumnas, & itinera Jacob enumeret? quanta in domo avunculi paſſus? quot fraudes vafri ingenii expertus? decies intrà ſex annos pacta mercede fruſtratus eſt, nunc varios fœtus ovium, nunc unicolores ſibi optante Laban. Inprimis quidquid ex pacto maculoſum & varium natum eſſet ex grege conceſſum eſt Jacob: quidquid album aut nigrum, Laban ſuum eſſe voluit. Tunc omnes ferè oves varios fœtus enixæ ob populeas virgas,

quarum pars nuda cortice, id eſt candida, cœtera viridis, colores gregis miſcuit in ipſa comixtione ſexuum. Invidit ſtatim ſocer genero tantam ovium & caprarum fœturam ideo ſibi pecus omne ſparſo vellere natum attribuit. Sed qui alios fallere voluit, falſus ipſe ac deluſus eſt. Quippe Jacob oves, & capræ naſcebantur unicolores, id eſt nigræ, vel candidæ, quia virgulas arborum non applicuerat. Iterum Laban optare iſtas nunc alias, & nunquam optata conſequi. Quid enim hominis conſilium proficit, niſi ſecundet Deus? Ob hæc ingratum ſocerum clam, & jubente Deo deſerit tandem patientiſſimus gener. Fugientem inſecutus Laban redire cogitur: quippe Deus vetuerat nè quid aſperiùs aut diceret aut ageret; quin & fædus utrinque percuſſum eſt. Ideo tumulus teſtis ex acervo lapidum. *Gen.* 30. 31.

De occurſu Eſau fratris.

SEd illæſus a ſocero Jacob, Eſau fratrem venientem formidat. Hinc hoſtile illius odium, hinc frequens comitatus [nam cum quadringentis viris inſtabat] terrificant hominem. Sed ubi videt occurrentes Angelos velut caſtra Dei,

Dei, homines timere deſinit, Deo ipſo armatus. Imò victoriæ de Germano præjudicium accipit, luctatus cum Deo in forma Angeli, & victor effectus. Unde Oraculum: *Quid times Iſrael, quoniam ſi contra Deum fortis fuiſti, quanto magis contrà homines prævalebis*; Ex hac horribili lucta claudicat Jacob, tacto nervo & luxato femore: ſed mutatur nomen in melius, dictus Iſrael à viſo Deo. Itaque metu poſito fratrem adit Jacob, pronus ſalutat, ac deinde totus ex familia exercitus. Nam præmiſſo per nuntios munere totam familiam & pecus in duas quaſi turmas diviſerat, ut ſuperaret una, ſi periret altera, irruente fratre, ut in ovile lupo. Ordo hic erat exercitus. In principio ancillæ duæ cum liberis earum, medii Lia cum filiis, poſtremo loco Rachel cum ſuo Joſeph. Sic Pater familias Ducem agit in re familiari. Tandem placatus Eſau partim munere, partim honore, præſertim Divino-Numine, relegit iter ſuum & ſecurum periculi dimittit fratrem. Pro tantis beneficiis gratias Deo habet Jacob, & ſæpe erecto altari Deum litando ſibi propitiat. Quis porrò errores & varia Jacob itinera explicet? A Patre primùm in Meſopotamiam ad op-

pidum Haran, hinc ad Sochot tranſit ad ſalem Sichimorum. A Sichimis tandem redit ad Patrem; quo defuncto tot domeſticis jactatur procellis: nam præter Dinæ dedecus, primogenitus Ruben paternum thorum poluit, vitiata concubina Bala, dilectus Joſeph venditur à fratribus, Judas apud exteros conjugia quærit lugente Patre, hunc fames expellit propriis laribus, in Ægyptumque amandat, ſervire cogit Pharaoni. Tot denique labores, tot dies mali peregrinationis vetulum Jacob conficiunt, ut in unica morte portum quietis invenerit, *Gen.* 32. 33.

CAPUT VII.

De Juda Patriarcha.

PRimis Patribus annumerandus eſt Judas, ex quo Reges Judæi, imò Chriſtus ipſe ſecundum carnem. Iſte Chananæi viri filiam Conjugem accipit, hoc eſt alienigenam præter morem & placitum patris. Ac licet hic myſterium ſubeſſet aliquod, non modicè tamen indoluit pater. Ex hoc conjugio tres liberi creati, Her, Onam, & Sela. Duo primi ultrice manu Dei cadunt, quia

quia conjugium cum Thamar utriuſque uxore corrumpunt. Hæc deinde vidua, quia negatur ſibi minimus natu Sela, (ſi quidem pater timuerat ne hic pari cum fratribus ſorte occumberet) Judam veluti conjugem appetit. Sed quia meretrix credita eſt, meretricio quoque amore polluta eſt. Ubi geſtat uterum Nurus vivam præcipit Judas aduri, & imprudens in proprium ſcelus fit durus cenſor. Sed illa poſitis in medium annulo, armilla, & baculo Judæ, quæ ille munera dederat quaſi præmia veneris, acilè abſolvitur. Nam dum rapitur ad pœnam, exclamat *de viro cujus hæc ſunt concepi*, & judicem tam pœnitet injuſti judicii, ut pro Nuru exclamet. *Juſtior me eſt, quia non tradidi eam Sela filio meo* Quis crederet tam fœdum concubitum mirabili partu concluſum, ut gemini in utero contenderent, uter viam panderet miraculo, & tandem poſterior priorem antevertit. Priorem vita coccinea revinxerat obſtetrix, ut priore loco natum diſtingueret, falsò dicens: *Iſte egredietur prior*: ſed iſto retrahente manum quam protulerat, erupit alter, ſtupente miraculum obſtetrice, & exclamante, *quare diviſa eſt propter te maceria*; & ob hæc dictus eſt hic Phares,

alter *Zara*. Hic uterque, licet ex nefando inceſto, quot poſteros tot Reges aut ſaltem populi duces genuere, ſicut ex mediis ſentibus naſcuntur roſæ. *Gen.* 38.

CAPUT VIII.

De Joſeph Patriarcha.

PRæcipuum locum inter Patres Anthores populi Dei caſtiſſimus Joſeph obtinet: qui licet undecim fratrum ferè minimus, ſi ætatem ſpectes, dignitate tamen primus, tandem adoratus ab ipſis inſtar Regis: ita illi viſa quædam, & ſomnia promiſerant, alterum procumbentium undecim manipulorum coram duodecimo, qui Joſeph erat: alterum undecim ſtellarum duodecimam in hoc puero adorantium. Hunc Pater ob eximiam indolem, & quia ſerò genuerat liberaliter educavit, & dilexit impenſiùs. Sed deliciæ Patris, & tunica polymita inſignis inter fratres adoleſcens invidiæ veluti feræ peſſimæ prędа fuit, citra ſanguinem tamen, ut vel ex hoc liqueret quàm rara fratrum concordia. Nam puerum fratres vix ſexdecim

Ex cap. 39. ad finem libri.

cim annos natum à Patre in agros miſſum tunica exuunt, in ciſternamque projiciunt, indeque eductum, o Barbaries! in Ægiptum amandant. Non pudet pretium à mercatoribus accipere pro ſanguine, cui pepercerant. Quanta in unum crimen ſuccurrunt ſcelera. Verum inclyta Joſeph virtus peregrino ſolo egebat, ut cultiùs efloreſceret, & hic etiam calumniæ vento percuti debuit, ut altiùs radices ageret. Emptus ille in ſervum à Putiphare Eunuco Regis, incidit in ſuſpicionem ſtupri cum Conjuge ac Domina, nec ſibi patrocinante relicto ad fugam pallio, miſſus in cuſtodiam, pœna ſua alienum flagitium expiavit. O mirabilem Dei cuncta adminiſtrantis, & ſi fas eſt dicere, fatorum ordinem, quo falſus reus verus Rex Ægipti factus eſt, & ex ergaſtulo gradum fecit ad Regiam! *Cap. 35. Gen.*

De ſomniis Regis Pharaonis.

TUnc Ægipti Rex (Pharao nomen erat) diverſa ſomniaverat tam horrenda viſu, quàm ambigua explicatu. Viderat hinc è ripa Nili ſeptem boves pingues, ac lætas, ac deinde totidem

tidem macilentas ac deformes, illaſque ab iſtis tandem turpiter devoratas. Illinc ſeptem ſpicæ apparuerant plenæ atque formoſæ, quas aliæ ſeptem tenues & uredine percuſſæ quaſi datum pabulum conſumpſerant. Somniorum Regis nullus in aula certus conjector fuit, quaſi de induſtria, ut tota pœnes Joſeph interpretatio ſtaret, & ex interpretatione Regnum ei obtingeret. Namque ſeptem ſteriles annos poſt ſeptem annonæ uberes ex bis ſeptem bobus aut ſpicis auguratus, præfectus eſt rei frumentariæ, mox toti Ægipto Rex alter datus, additus collo torquis, ex auro, & inſertus digito annulus Regis. Currus demùm pro vehiculo fuit, & pro veſte ſtola byſſina circumdata eſt. Fidem huic augurio fecit eventus ſomnii, tum Pincernæ Regis, tum piſtoris, quorum ille redierat in gratiam Principis, hic in cruce ſuſpenſus obierat ex vaticinio Joſeph. Paulo poſt prodigii ſimilis fames, ac ſterilitas toti Ægipto incubat: præceſſerat ſeptennis ſoli ubertas vix credibilis. Interim concluſæ intra Regis horrea ſegetes laxantur in alìmoniam, pecuniis frumenta redimuntur, tandem ubi defecere pecuniæ, pecora, equi, boves, aſini cum panibus

com-

commutantur. Poſtremò urgente in dies fame ſe ſe, ſuaque omnia, agros, vineas, fundos Regiæ ſervituti Ægiptii mancipant. Egeſtas proxima res eſt ſervituti. Ita tota qua late patet Ægyptus Regis cenſum auxit & ærarium. *Gen.* 47.

De Pietate Joſeph erga fratres.

EX Ægipto in alias Regiones permeavit fames, præſertim in Chananæam: gaudent enim ſerpere mala, & virus ſuum ubique diffundere. A Chananæa frequentes accedunt fratres Joſeph, ſupplices & proni ad depellendam famem frumenta petunt, & (o miram ſomniorum fidem) cuncti illum, adorant ut Regem, quem antea vili pretio vendiderant. Cognovit ille fratres, ab illis non viciſſim agnitus. Inde ſimulatæ minæ ut in exploratores, & ſuſpectam gentem, inde ficta odia, acerbitates, ſupplicia; vera item beneficia, lauta convivia, ſemel & iterum redditæ intra ſaccos pecuniæ & gratis conceſſa annona, ſæpius obortæ lachrymæ, & ſuppreſſa ſuſpiria. Et in hoc luſit prudentia Joſeph, ut joco vindicaret ſeriò illatam injuriam. Diu ſe fratrem diſſimulare non potuit, qui fratrem agebat,

bat, id eſt in hoſpites tam beneficum: *Ego ſum* (ait rumpens altum ſilentium) *frater veſter quem vendidiſtis*. Fidem ſuperat, quo ſtupore, quo gaudio, quanto etiam de præteritis dolore accepta vox Joſeph, in fratrum ruentis amplexus, ſingulis oſculo & oculo lacrymoſo blandientis. Deerat Pater Jacob ad cumulum gaudii. Accurrit ſenex, tandem perſuaſus vivere eum, quem devoratum à feris jam pridem filii nuntiaverant. Reviviſcere viſus eſt moribundus ſenex conſpecto Joſeph, & velle tantum gaudii morte finiri. *Jam lætus moriar* (inquit) *quia vidi faciem tuam. & ſuperſtitem te relinquo*. Quippe non poterat lætiore exitu vitam concludere. Siluit primùm Joſeph ſalutans patrem, lacrymis & crebro amplexu verba supplentibus: tum deinde monuit fratres quo vultu, quo ſermone Rex adeundus. *Dicite* (inquit) *paſtores ovium ſumus*, ut in paſcua terræ Geſſen mitteret Rex, ubi procul ab Ægiptiaca ſuperſtitione viverent. Introduxit igitur filius patrem ad Regem: dubiumque ſenex magis co- luerit Majeſtatem Regis, an Rex virtutem annoſam Jacob. Interrogatus à Rege quot annos natus: *Dies* (inquit) *peregrinationis meæ centum & triginta par-*

vi,

vi, & mali. Tandem vitæ ſuæ decurſum in illo tractu Rameſſes, quò cum filiis edicto Regis ſe tranſtulerat, præclara morte compoſuit. *Gen.* 49.

De benedictionibus morientis Jacob.

UBi ægrotare Patrem audivit Joſeph, venit cum filiis, quos in Ægipto ex Aſcenes filia Sacerdotis Heliopolis ſuſceperat, ut Nepotes Avus, ſicut filios Pater benedictione ditaret Et certè mirabilis hic ordo benedictionum Jacob, quæ totidem erant Oracula futurorum: Primùm Ruben primogenito primogeniti jura denegat in pœnam inceſtati thori paterni: Simeonem & Levi ſocios, & authores Sichimitæ necis portione hæreditatis mulctat;tum Judam Regem, ac victorem. Zabulon mercatorem, Iſſachar agricolam, Dan in ſuis poſteris judicem, & arbitrum Gad bellatorem invictum,Aſer pinguiſſimi ſoli dominum, Nepthalim habilem pugnæ, Joſeph præcipuum inter fratres ac velut primogenitum, Benjamin denique bellicoſum & prædatorem fore pronuntiat. Obtulerat Joſeph Ephraim & Manaſſem filios, & hunc, quia majorem

rem natu, applicuit ad dextram, Ephraim juniorem ad ſiniſtram patris: ſed o præſciam mentem futurorum! converſis manibus, dextra Ephraim, ſiniſtra Manaſſem amplexus eſt Jacob, & majori prælatus eſt minor. Tantus Ægytiorum fletus de morte viri ſanctiſſimi, ut ſeptuaginta dies luctus duraverit; tanta exequiarum pompa, ut tota ferè aula cum Joſeph in Chananæam migraverit, quò defuncti Patris oſſa tranſtulit Filius, ut ſanctiùs in ſpelunca Hebron cum patribus ſuis Abraham & Iſaac requieſceret. Soli fratres Joſeph non tam lugere Patrem extinctum quàm timere fratrem ultorem, qui memor injuriæ quam vivente Patre diſſimulaverat, nunc mortuo periculum erat ne totam iram effunderet. At ille tantus erat, ut injurias quaſque poſſet contemnere, & indulgendo Fratribus quàm debellando hoſtes clarior, auguſtiorque videri maluerit. *Gen.* 48. 49. 50.

De perſecutione Regis Pharaonis.

ET quidem illi floruere opibus, pace, & gaudio, dum viveret Joſeph: at ubi centum & decem expletis annis vitæ actuoſæ obiit, cæpere filii Iſrael novi

novi Regis ſuperbiam aut ſævitiam pati. Suſpecta huic Regi fuit incredibili fætura novi populi: timuit ne hoſte in ſuo Regno foveret, qui tandem è Regno ejicerent, & vel numero ipſo opprimerent. Ut tantum malum Rex averteret (o dura Regum Prudentia) primùm gentem hanc operibus luti & lateris ad urbes ædificandas opprimere parat: deinde ſexum virilem per obſtetrices abſcindit, imbelli reſervato, tandem cum nec labore nec infantium jugulatione comminueret populum, præcipitari pueros recens natos jubet in flumen, ut ſcelus ſuum aquis, ſi poſſet, abſconderet, vel expiaret. *Exodi* 1.

CAPUT VIII.

Anacephaleoſis de ſeptem Patriarchis.

HÆc eſt prima ætas ac velut infantia. tum orbis, tum Eccleſiæ, quæ ſeptem annoſis ex Patribus ortum duxit & crevit. Cœterùm illi tam diverſi inter ſe moribus, ut diſpari virtute conſpiraſſe tamen videantur in unam populi Dei ſalutem. Quid Adamo primo hominum parente ſanctiùs? quid anno-

ſius?

ſius ? certè hujus ſanctitate quam reparavit ex peccato, & vita longiore opus fuit, ut ſpatium foret in cultu Divino inſtituendi primos mortales. Quid Noemo ad miſericordiam promptiùs? talem periturus orbis expetivit nè funditus interiret ? Quid loquar de obedientiſſimo Abraham ? debuit genus humanum hujus exemplo ediſcere, quanti ſit ſervire uni Deo ? Quid mitis ac bonus Iſaac ? quam neceſſarius iſte ut filios, ex utero ipſo diſcordes, vel in ipſa morte ſua concilians, duos olim populos ſociaret ? Quid tanta in Jacob laborum patientia, niſi ut poſteros ad Ægipti ærumnas præpararet ? Quorſum Judas, cui deſtinatum Imperium, peregrino uſus conjugio,ut ſignificaret gentilem populum cum Hebręo miſcendum, & perpetuo fœdere victurum ? Joſeph vero Regale faſtigium nunquid populum Dei portendebat fore Regem ac victorem populorum ? Priùs tamen in ſervitutis jugum ducendus erat ac deinde excuſſo illo futurus erat ex ſervo Pharaonis Regum Dominus,ac totius Princeps Paleſtinæ.

CA-

CAPUT IX.

De mutatione populi, ſeu Eccleſiæ Dei.

ITaque Moiſe & Aarone Germanis deſtinatis à Deo ducibus atque ultoribus populus Hebræus ſub Regibus Ægipti ſerviens & dira paſſus, libertatem recipit, & Regnum Paleſtinæ invadit. Solus ab Ægipti jugo liber Moyſes, liberandi populi quaſi omen accepit. Quippe in profluentem etiam à matre projectus, poſtquam tribus menſibus latuiſſet, nec celari amplius poſſet; fortè incidit in manus filiæ Pharaonis, & tam Regiis manibus excepto puero regnandi ſpes ultrò oblata eſt. Cœteros infantes flumen obruerat fluctibus; hic aquis extingui non potuit, ſed de fiſcella ſcirpea lita bitumine, in qua expoſitus fuerat, in gremium filiæ Pharaonis tanquam matris traductus eſt. Quam merito proptereà dictus Moyſes, quia ex aquis ſublatus adoptari potuit à Principe fœmina, reliquis Hebræis fœlicior, etiam quod vivere licuerit. Ubi adolevit, & liberum ſe videt, liberandis

Ex 2. c. Exod uſque ad 14

dis fratribus operam ſuam impendit. Ægiptium Hebræo inſultantem enecat, & ſabulo condit, ut futuræ libertatis ſpecimen præbeat. Rem geſtam audivit Pharao, at ulciſci non potuit. Fugit Moyſes in terram Madian, & ibi accepta uxore Sephora ſecuriùs agit in Regione extera, quàm in ipſo natali ſolo. Duos ex Sephora filios Gerſan, & Eliezer ſuſcipit. Interim Rex Pharao moritur: quo mortuo nullus Moyſi timendus reſtat inimicus; ſed tamen novo labore opptimuntur Hebræi. *Exodi* 1. 2. 3.

De miſſione Moyſis, & Aaronis ad Pharaonem.

CLamant, ejulant, lamentantur ad Deum, donec miſertus Deus Moyſen precibus lachrymiſque populi conceſſerit. Talem ac tantum vindicem libertatis tam miſera ſervitus expectabat. Mittitur ergo Moyſes in Ægiptum, & mittentem Deum agnoſcit ex rubo ardente, quem flamma non combureret. Tanto prodigio, & Numen ſuum teſtatus eſt Deus, & ſe à Deo miſſum probavit Moyſes. Præterea ne dubitent Hebræi, virgam Dei præfert, quæ projecta in terram fit ſerpens, quæ rurſus

tra-

tractata manibus in virgæ formam redit. Denique manum applicat ad ſinum, & lepra inficitur, extracta foras fit caro ſincera; haurit aquam de flumine & ſanguis fluit pro aqua. Sic ad pleniorem fidem multiplicantur prodigia, ut ſaltem ex operibus Dei Hebræi Deum intelligant. Adit igitur Moyſes Regem Ægypti, pro dimittendo populo rogat. Datur Aaron frater ſocius, ut quod iſte tentaret eloquio,ille tandem extorqueret prodigiis: & cum neuter ſolus auderet, uterque ſocietate vinceret. Itaque conjuncti adeunt Regem, & cujus inflexum animum novem prodigiis flectere nequeunt, tandem decima plaga evincunt. *Exodi* 3. 4. 5.

De decem Plagis, ſeu flagellis Ægipti.

PRimùm nec verſa in colobrum virga,nec mutatæ in ſanguinem aquæ, nec educta ex aquis ranarum cohors expugnare Pharaonem poſſunt, quia colubros ex virgis, & ſanguinem ex aquis ſicut Moyſes expreſſerant Magi, & imitati ranas Moyſis, nihil in his prodigiis Divinum eſſe perſuaſerant; tametſi virgas Magorum Moyſis virga devora-

voraverat. Tantùm abfuit ut dimiſſus à Rege abiret Populus, quin duriùs exceptus ad conficiendos lateres etiam paleas colligere juſſus eſt. Sed auctum ſervitutis laborem poteſtas Dei major repreſſit, majoribus editis, coram Rege prodigiis, quæ nunquam imitari penes Magos fuit, inde vox maleficorum *digitus Dei eſt hic*; ubi ortæ ſunt cinipbes hoc eſt tenuiſſimæ muſcæ, tum deinde genus omne muſcarum immiſſum eſt, poſtea quodcumque in agris paſcebat animal peſte interiit, ex cinere ſparſo in aera conflata ulcera, & veſſicæ turgentes, addita grando cum tonitruis, prodiit & ingens locuſta, quæ quidquid reliquum intactumque grandini fuerat, abſumeret. Et nè tunc quidem flagellanti ceſſit. Tam cœcus, tam ſaxeus pectore, tandem ad decimam plagam, reſipuit, per ipſas denſiſſimas tenebras, quibus tota Ægiptus inhorruit, vidit Rex obediendum eſſe jubenti Deo. Occiſis demùm cunctis Ægiptiorum ubique domorum primogenitis, nè relicto quidem Regalis ſolii, hærede. *Exodi* 7. 8. 9. 10. 11. 12.

De

De egreſſione populi ex Ægypto.

DImiſſus ergo tandem annuente Rege, imo cunctis Ægiptiis, abire compellentibus, non modò ſervitutis jugum excuſſit Hebræus, ſed inſuper totam Ægiptum more militum ſpoliavit, Abducta foras vaſa aurea & argentea, ereptæ cum gazis veſtes pretioſiſſimæ. Quid etiam ultrò non darent Ægyptii ut vivere liceat per Hebræos? Hoc libertatis ingens beneficium nulla voluit Deus oblivione deleri. Agno juſſit quot annis ſibi litari, & azimos panes ſeptem dies comedi, ut memoria retineretur tam ſubitus populi exitus, ut nulli fermentatum panem auferre licuerit, ſed farinam tantùm conſperſam. Eſt in Divinis feſtinandi quædam voluptas, aliquando neceſſitas. Sic tandem fœliciter mutata omnia, ut liber jam populus ex ſervo factus, ex parvo plurimus, ex egeno dives; item in locum Tyranni Deus quaſi Rex ſucceſſerit, ita tamen ut Imperium in vindices libertatis tranſlatum Moyſen faceret Reipnblicæ Hebrεæ Præſidem, & Aaronem Divinorum Antiſtitem. Primus ſacra, & cæremonias, omnemque Dei cultum docuit,

Legem Dei in duas tabulas deſcripſit, Pontifices, Levitas, veſtes quoque & inſignia, ut vel ipſo habitu ſacerdotes à reliquo populo diſtingueret; altaria quoque, Tabernaculum fœderis, Arcam præfertim velut æternum divini Numinis pignus, ſabbatum denique, dies feſtos, profeſtoſque, varia ſacrificia, rituſque omnes Divinos conſtituit. Idem Moyſes velut artifex belli diſciplinæ militaris artiſque bellicæ documenta dedit populo. Inde Tribuni, Centuriones, Quinquagenarii, Decani; ex Jetbro ſoceri ſui conſilio. Sic præliis exercuit juventutem, nè torperet otio; ſic ſacris, & cæremoniis adſtrixit populum, ut hic gentes alias Religione, ſicut forte præcelleret. Hæc autem omnia monitu, & Imperio Dei, ut citiùs acciperet ferox populus & ſanctiùs obſervaret. Multa per Moyſem, multa per Aaronem fratrem, omnia ferè per utrumque, nè vel Imperio conſilium deficeret, vel poteſtatem ſolitudo corrumperet. *Exo. cap.12. &c.*

CA-

CAPUT X.

Bellum Ægyptium cum Rege Pharaone.

EGreſſis ex Ægipto Hebræis Deo Duce, qui interdiu in columna nubis, noctu in columna ignis cerni poterat, & prævius ibat, inſurgit à tergo Pharao, quaſi pœniteret emiſſi populi, & crederet vinci poſſe, quem curſu attingeret fugientem. Itaque currus & equites præſertim ſexcentos, imo totam Ægyptum armat in transfugas, & reducere manu parat, quos Deus in ſui Numinis aſylum receperat. In arcta deſerti veniſſe cogitat, ut veluti aves cavea & ancupio teneantur; Jamque propinquans Pharao, curribus, armis; milite inſtat in Hebræos; hunc tamen fœliciter nec cruento certamine transfugiunt vincuntque, pro ipſis toto mari pugnante. Quippe tunc illud rubri maris prodigium atque miraculum, quando in duos quaſi muros diſciſſum, ſiccum Hebræis præbuit veſtigium, & intrantibus Ægyptiis horrendum inſtruxit ſepulchrum. Nam hinc & inde re-

Ex cap. 14. & 15. *Exo.*

volutæ in ſemet aquæ, fluctibur hoſtes opertos ne unum quidem regredi paſſæ ſunt. Sic in ima currus & equites abjerunt, & ultra pergens Iſrael ejecta ad littus hoſtium cadavera triumphans aſpexit. Inde lætitiæ cantica, inde ovatio in caſtris, inde opima de Rege ſpolia, inde carmen hoc Moyſis: *Cantemus Domino, glorioſè enim magnificatus eſt equum & aſcenſorem projecit in mare.* Ipſa Maria ſoror Aaron timpanum quatiens, choroſque ducens, adornat triumphum, nequis ſexus à Dei laude vacaret. Tandem victorem populum abire, valere, & liberum eſſe permiſit Ægyptus, dum finitima quæque Regio tremeret, & remotus orbis tanto imbueretur miraculo, ut intelligerent omnes invictos eſſe, pro quibus Deus ipſe pugnaret. *Exod.* 14. 15.

CAPUT XI.

Bellum contra Amalecitas primum.

PEragrato toto fere deſerto Sin Caſtrametatur in Raphidim exercitus Iſrael: quod ubi audit Rex Amalech, & finibus ſuis incubare hoſtem, irruit in ipſum collaris ſignis, & occupare

pare venientem properat, ne ubi propiùs acceſſerit, difficilius deinde ejiciat. Tota hujus belli moles in fortiſſimum, Joſue, ſeu Jeſum Nave tranſmittitur qui dubium eſt an plus armis & armato milite Amalecitas repreſſerit, an Moyſis contentiſſima oratione. Hic cum fratre vertice collis conſcenſo, & ſurſum erectis manibus orabat, & o rarum! tandiu vincebat Iſrael, quamdiu Moyſes manus ſuſtinebat erectas, vincebatur autem, ſi tantillùm remitteret: ut intelligeret miles rem bellicam pietate fœliciùs geri, quàm gladio, & victoriam de cœlo miſſam ad caſtra deſcendere, vel certè illic ubi nomen Domini dimicabat, Crucis quoque habitus erat neceſſarius. Igitur ne fatiſcerent manus Moyſi tam beneficæ, ipſas Hur & Aaron ſuſtentabant aſſidue, ut perpetuò vinceret populus. Sic non ante ſol occidit, quàm fuſus cæſuſque exercitus Amalec. In monumentum tantæ victoriæ ędificatum eſt Deo altare ut author cognoſceretur triumphi ex tali trophæo, ſpeſque data ſemper vincendi, quos Deus ſemel expugnaverat. *Exo.* 17.

CAPUT XII.

Expeditio in terram Chanaam promiſſam à Deo.

RUdis hic & paſtoritius populus, novus ad bella, caulas tantum & gregum cuſtodiam norat. Itaque non tam bello comparare ſibi terram promiſſam à Deo, quàm explorare illam longè latèque, & tentare vires ſuas, num poſſet invadere. Miſſi ex omni Tribu fortiſſimi viri in ſingula regna, tractuſque Chananæorum, formam quandam expeditionis fecerant, niſi territi receſſiſſent. Sed revera fuit hæc exploratio non militum, ſed paſtorum; quippe in prædam advectus palmes cum ſua uva, tantus ſcilicet ut duo viri vecte ſuſpenſum portarent. Exportatæ quoque ficus, malogranata ò ampla certè ſpolia & militari virtute digna! Quantum hoc dedecus? viros fortes vel ipſo conſpectu Gigantum, qui terram illam incolebant, fugatos rediiſſe ad ſuos, & reliquo populo metum incuſſiſſe, quaſi citiùs cum monſtris, quàm cum hominibus dimicandum foret: *Terram quam luſtra-*

Ex cap. 13. Num.

luſtravimus (inquiunt) *devorat habitatores ſuos*. Nec allicit ſatis, quod melle & lacte fluat, id eſt apibus, & paſcuis abundet, & cœteris rebus ad delicias,

CAPUT XIII.

Bellum contra Chananæos primum.

NOndum par hoſtibus ſuis Hebræus miles vinci facilè poterat ut ignarus præliandi, præſertim ſi in hoſtes militiæ peritiſſimòs incideret. Talis adverſus inſurgit Rex Arad Chananæus; Tum quidem fœda clades, & ingens præda victum Hebræum ad vota, velut puerum ad lachrymas convertit. Votum pro victoria fuit, delendæ urbes Chananæorum, & hac lege exaudita vota populi à Deo: confeſtim in primo belli exordio cæſus Chananæus, ad ſubvertendas illius urbes magnam fecit audaciam, utque locus ipſe, ubi de Rege triumphatum eſt, tantæ rei famam ſervaret, dictus eſt Horma, id eſt Anathema; fortè quia ſuſpenſa ibi & fixa ſpolia in cultum Dei, & monumentum victoriæ.

Ex cap. 21, *Num*.

CAPUT XIV.

Bellum contra Amorrhæos.

EX tam fœlicibus initiis progreſſus eſt ad meliora populus, & devicto Rege Chananæorum, Regibus deinceps vincendis parem ſe fecit: Hinc Sehon Regem Amorrhæorum, illinc Og Regem Baſan tam facilè expugnaverunt, quàm pueros vir unus proſternit. Repulſi turpiter nuntii à Rege Sehon, qui pacem petitum venerant, & facilem tranſitum per fines regni, & inſuper illatum illis bellum cum numeroſo exercitu, honeſta fuit occaſio ulciſcendæ injuriæ. Quippe gladio percuſſus interiit Sehon, totumque illius regnum facilè venit in ditionem victoris populi: & qui nec tranſire juxta fines ſuos permiſerat, totum imperium tradere coactus eſt: ac deinceps caput Regni Heſebon Hebræos veluti Reges novos accepit. Non ſtetit hic pugnandi fœlicitas, ſed more ignis qui populatus incendio ſylvas, in obvia quæque ſe extendit, ſic de Rege quoque Baſan rapido curſu triumphatum eſt. Hic enim ſicut Sehon inva-

Ex eodem, cap. 21.

vadendo peccaverat, ita ſimili clade cum populo ſuo ac filiis ac demum cum Regno diſperiit. Nec terruit Gigantis moles, & corpus pluſquam humanum, tanti robur corporis æquavit virtus Hebræi populi conjuncta cum Deo.

CAPUT XV.

Bellum Moabiticum.

Poſt expugnatos Reges, poſt Gigantes proſtratos, quis Regum non exhorreat; quis tranſeunti Hebræo ſeſe opponat exercitus, licet ex Gigantibus totus? Intellexit Rex Moab Amorrhæorum cladem, timuit ſibi & ſuis, ne ſicut bos herbas ad radices carpere ſolet, ita regnum ſuum populus Dei gladio detonderet. Novam bellandi artem invenit qui aperto prælio non audebat, ut ne omnino abſtinere videretur à bello. Audivit, & fama erat, populum hunc magis verbis & oratione quàm armis vincere: igitur verbis verba opponens, malè imprecari ipſi juſſit per Balaam. qui tunc erat ſummus augurio. Vocatus ſemel & iterum, & ſollicitatus muneribus, quia prima vice non vene-

Ex cap. 21. uſq. ad 25.

rat prohibente Deo, deinde ejuſdem placito venit ad Regem Balac. Illum iter ingreſſum ſubitò remoratur Angelus, & ò rem inauditam! cui inſidet aſina videt Angelum prohibentem pergere intenta acie gladii, non videt ipſe Balaam: itaque fuſte terga aſinæ tondenti queſta eſt illa, rarum, humanis vocibus; ut ex tam inſolenti eloquio intelligeret hic Propheta, quantus Hebræorum Deus, qui etiam mutas pecudes vocales pro arbitrio facit, & erubeſceret minùs hominem obedire Deo quàm brutum animal. Data venia pergit impius Vates, & ter conatus maledicere populo, ter quoque ne malediceret repreſſus à Deo eſt; & pro verbis imprecantibus coactus eſt proloqui apprecationes ſuaviſſimas. Atque inter alia de venturo Chriſto vaticinans ait: *Orietur ſtella ex Jacob*. Quàm iniquè tulerit Rex Balac prænuntiantem proſpera de Hebræis, in quos maledicta expectaverat, teſtatur dimiſſio Vatis, nullo honore, nullo pretio divinationis impenſo. Sed quid contra Deum auderet Balaam, memor locutæ citra exemplum aſinæ. *Non aliud poſſum loqui* [inquiebat ſæpe ad Regem] *niſi quod juſſerit* Dominus. Sed qui vaticinio nocere nos potuit, conſilio ſal-

tem

tem malefico obeſſe ſtuduit. Regreſſus, domum, ſuaſit Regi, ut Moabitides fœminas tam genere, quàm forma inſignes, Hebræis permitteret in ſcorta: factumque eſt quod malus cogitaverat. ſcortationem populi ſecuta eſt idololatria in Phogor, ut in pœnam vel deſertus à Deo primo prælio periret, vel percuſſus decreſceret numero. Et quidem in viginti quatuor millia animadverſum eſt imperante Deo. cujus tandem prorſus ira deferbuit, ubi Phinees nobilem ex Hebræis, & principem fœminam Madianitem fornicantes pugione perfodit ambos ſimul, & per eadem membra pœnam exegit, per quæ turpiter peccatum fuerat. Igitur his inſidiis potius quam bello adhortus eſt Hebræos Rex Moab, & omnia ſic ad peccatum compoſuit, ut crederent poſteri vix illum victorem fore exercitum, quem vinceret peccandi libido. *Num.21.*

CAPUT XVI.

Bellum Madianiticum cum Moabitis.

SIcut ante cum Madianitis conjunxerant vires ſuas populi campeſtrium Moab, ita nunc viciſſim cum iſtis quaſi re-

Ex cap. 31. Num.

rependerent gratiam, fœderantur Madianitæ; vicinia locorum, commune in Hebræos odium, viſa ſunt juſtiſſima conjurationis occaſio. Verùm ſicut fruſtra inſidiatus eſt Moab, ita nunc infœliciter pugnat cum Madian, nec ex utraque gente conflatus exercitus aliud efficit, quàm majorem hoſtium cladem, & clariorem populi Dei victoriam. Miſſi ad pugnam milleni ex quaque tribu, hoc eſt pugnatorum duodecim omnino millia, pauci in multos, ut juſtiſſimè Deo, qui pugnam mandaverat, victoriæ decus attribuatur. Dux tanti belli Phinees Elezeari Sacerdotis filius eligitur, & merito, jam hic Divinæ ultor injuriæ privata cæde Zambri, & Cosbi (hæc fornicantium nomina quos transfoderat) ad publicam ſe promoverat. Tam ſubitò, tam fœliciter pugnatum eſt adverſus Madianitas, ut quinque illius Regionis Principes non tam victi prælio, quàm rapti morte viderentur: nec tam acie gladii cadebant proſtrati hoſtes quàm fulgore laminæ aureæ, quæ fulgebat, vel potius vincebat in caſtris Iſrael. Cœſi omnes Mares, reſervatæ cum parvulis fœminæ, rapta in prædam pecora, jumenta, vaſa, cuncta demum ſuppellex. Cœtera cum urbibus,

bibus, viculis, caſtellis corrupta igni. Et hoc incendio effectum eſt ut deſtinata Dei ſanctorumque domiciliis Regio, nou tam deleta flammis quam luſtrata videri poſſet. Victor de prælio reverſus exercitus tot ſpoliis ovans, tanta præda onuſtus, quæ ſufficere poſſet avaro militi, quanto gaudio, quanto populi applauſu exceptus fuiſſet, niſi propter muliebre genus reſervatum iratus Moyſes lætitiam triumphi turbaſſet. Sævitum igitur & in fœminas, & ſolis virginibus parcitum ad conjugia. Agere gratias Deo non poterat ſatis victor populus, niſi etiam redderet. Itaque cenſa, & attributa Deo quinquageſima totius prædæ imperio Moyſis. Addita ex voto multa auri argentique pondo, armillæ periſcelides, annuli, murenulæ, ut tantæ victoriæ diuturno monumento, diu perſtaret memoria. *Num.* 31.

CAPUT XVII.

De ſeditionibus, ſeu murmurationibus populi.

INter hæc bella, ſeu potius bellorum miracula, ſuſtulit animos gens Hebræa, & virtute bellicà clarior cœpit

quaſi

quaſi adoleſcere. Ideo hanc illius adoleſcentiam jure appelles, quæ ſcilicet ætas effrænatior, & incondita moribus, nec lege ſcripta coerceri potuit, nec emendari ſuppliciis, nec cultu Divino tot cœremoniis obligari. Inde eſt quod decies ob murmurando nunc in duces, nunc in ipſum Deum impudentiùs egerit; quod Nadab & Abiud filii Aaronis igni alieno thuribula ſua inflammaverint, præter Religionem & morem; quòd Duce Aarone vitulum ex inauribus aureis fuſum conflaverit, & huic veluti Deo, qui ſe de Ægypto eduxerat, ara, thure, prece, ſacrificiis ad veri Dei contemptum litaverit, quòd populi Principes viros, cum vel ſcelerum arguerent, vel pravæ voluntati obſiſterent, vi oppreſſerit, vel occidere paraverit; ut inter alios nobiliſſimum Hur, plebem à cultu conflatilis vituli prohibentem; ut Aaronem & Moyſen; ut Joſue & Caleb, quos tantùm non lapidavit plebs furens, quia terram à Deo promiſſam, cui detraxerant exploratores, illi contra commendaſſent. Sed has injurias, hæc tanta crimina non inulta eſſe voluit Deus, ne ſæviendi in ſuos magis audacia creſceret. Igitur filios Aaron profano igne thurificantes

Di-

Divinus ignis ultor abſumpſit, populum vitulo aureo malè devotum, ipſius vituli concrematio, & ex cineribus epota aqua, & hominum ad viginti tria millia perfecta clades Levitarum manu, pro tanto ſcelere expiavit. Denique maledicum quemque percuſſit Deus læthifero vulnere, & quotquot fidem dedere exploratoribus, ab ingreſſu promiſſæ terræ inhibuit. His pœnis inſequente Deo tot reos criminum, intellexit populus & pœnam eſſe delicti proximam, & cauſam obmurmurandi nullam iis ſubeſſe, qui tantis erant obſtricti beneficiis. Cauſæ tamen non defuere peccantibus, quibus culpam prætexerent.

Ex cap. 10. *Levit.* *Ex cap.* 32. *Exod.* *Ex cap.* 12. *Num.*

CAPUT XVIII.

De Prima diſcordia Hebræorum.

PRima quidem ob inopiam potus & cibi. Namque per ſolitudinem deſerti Sur triduo perambulantes, non inventa aqua niſi amariſſima, quæ de Marath (ſic ab amaritudine dicto loco) largè fluebat cum citius ſitim pati, quàm

talem

En cap. 15. *Exod.*

talem aquam ſorbere mallent, non mediocriter linguis exarſere in Moyſen, identidem muſſitantes: Quid bibemus? Hic exorato Deo, & oſtenſo ligno, demiſſoque in aquas, ipſarum amaritiem in dulcedinem tranſmutavit. Tum deinde deficiente Ægypti penu, ſeu inde comportatis alimentis, fame prope enectus populus, in ſeditionem verſus deſiderare cœpit ollas Ægypti, & panem ſervitii. Verum coturnicum turba demiſſa à Deo ad Veſperam, & mane collectum manna ad ſingulos dies: & pœnitere fecit murmurationis in Deum, & plebeculæ famem ſedavit. Cœterùm ſicut miraculi plenus datus eſt cibus, ita ſumma populi admiratione acceptus, & ab admiratione nomen ſortitus. Quippe ubi granula quædam candida inſtar frumenti piloſi, vel ſeminis coriandi, vel potius pruinæ ſeu roris congelati, viſa ſunt oculis, & guſtu probata, ita ut ſapor dulciſſimus dulcedinem mellis æquaret, vel ſaltem par eſſet ſimilæ melle litæ, continuò exclamat populus Manhu, quid eſt hoc. Unde man, ſeu manna nomen relictum eſt, donec à Moyſe pronuntiatum eſt hunc eſſe panem cœlitùs miſſum, non minùs ſanctum quam ſtupendum.

Ex cap.16. Exod.

CAPUT XIX.

De ſecunda Diſcordia.

ITerùm ac ſecundò auditum eſt murmur populi ob novam aquarum penuriam in Raphidim, id eſt in loco arente ac deſerta ſiti Regione. Tanto hoc murmure furentium, & quàſi ad necem quærentium incitatus Moyſes quid ageret conſulto Deo, virgâ qua Nili fluenta percuſſerat, percuſſit & petram ad montem Oreb, & mox, ô Miraculorum ſeriem! percuſſa petra velut intra ſe clauſi fluminis venas effudit. Potus eſt abundè populus, & locus à jurgio nomen accepit, ut non minùs Hebrææ perfidiæ quàm liberalitatis Divinæ veſtigia extarent. *Exo.* 17.

CAPUT XX.

De tertia populi Diſcordia.

TErtiam ſeditionis facem accendit triduani itineris tædium. Egreſſus namque miles Hebræus anno ſecundo poſt exitum de Ægypto, & progreſſus à monte Sinai præeunte Arca fœderis, labo-

labore fractus obmurmuravit Deo. At murmur iſtud abolevit ignis immiſſus ab irato Deo, & extremâ parte caſtrorum conſumpta; & fortè prima acies cum media conflagraſſet, niſi lachrymoſa Moyſis oratio procurrentem ignem extinxiſſet: locus tamen hic dictus eſt incendium Dei.

CAPUT XXI.

De quarta Diſcordia.

QUartæ ſeditioni locum fecit cupido carnium. Jam ante conceſſum manna, quia cibus aſſiduus, & unus erat, nauſeam creaverat tum vulgo Ægypti quod promiſcuum venerat, tum Iſraelitis, utique improbis (boni ſiquidem in unico manna omnigenum cibum, etiam delicatiſſimas carnes ſapiebant) malos pertæſum erat tam diù idem manna mane colligere, mediumque ipſum ſecernere, & à ſubjecta pruina, & à rore ſuperpoſito, tum deinde in mola frangere, vel in mortario terere, & panem oleatum ex ipſo conficere: demum ſapidè reguſtabant pepones, allia, porros Ægypti. O qualis ſtoma-

Ibid.

machus, cui panis Angelorum, id eſt arte Angelica confectus in aere, nauſeaverat! Flebat indignans plebecula; *Quis dabit* (inquiens) *nobis carnes ad veſcendum?* Audiit Deus, & plus largiendo beneficium puniens quàm negando, vento ferente diviſit per caſtra coturnicum turbam, ut quiſque, & facilè caperet [volabant enim ad duos è terra cubitos], & paſceretur per menſem opiparè, ſed tandem benè paſtos, & quaſi ad ruinam ſaginatos percuſſit ultor Deus, & velut ex faucibus malè concupitum abſtraxit cibum; locus certè dictus eſt ſepulchrum concupiſcentiæ. *Exo. cap.* 16.

CAPUT XXII.

De quinta Diſcordia.

QUinta pro honore, & ſacerdotio diſcordia fuit. Chore, Datan, & Abiron Principes Levitarum factà conjuratione in ſacerdotes eligi petunt: ſed qui æmulati familiam Aaron ſacerdotio deſtinatam, cœlos ambitione tranſcenderant, non potuit terra ſuſtinere, ſed repente dirupta viros abſorpſit,

Ex cap. 17. *Num.*

pſit, & clauſit in inferis, quos ſatis duro carcere non potuiſſet tellus continere. Simul ducentos quiquaginta viros, qui jura incenſi invaſerant, divinus ignis peremit. Denique quatuordecim millia, & ſeptingenti percuſſi de populo, qui tumultuantes in Moyſen, & Aaron conſurrexerant, ut in Authores ſtupendæ necis Levitarum; & niſi medius, & tanquam ſequeſter inter mortuos ac viventes accurriſſet Aaron; actum erat de gente Hebræorum. *Exo. cap.* 17.

CAPUT XXIII.

De ſexta Diſcordia.

TAndem, & ſexto in ſeditionem verſi filii Jſrael; tum quod in deſerto Sin deficientibus aquis ſiti deficerent, quam Deus orante Moyſe, & percutiente bis petram largiter rigavit [hæc aqua contradictionis appellata quod propter illam jurgatus ſit populus, & incredulus Moyſes promiſſæ terræ ingreſſu privatus] tum quia profecti de monte Hor iterum manna faſtidiunt, & de via paulò longiore obmurmu-

Num. 11. 12.

murant; ſed linguas maledicas ſerpentes igniti adurunt, & digno pleſtunt ſupplicio. Miſeratus cladem populi Moyſes juſſu Dei ſerpentem æneum ſuſpendit in cruce, ut quicumque percuſſus in hoc ſignum reſpiceret, ſanaretur. Sic idem fere, & plagam fecit, & medicinam. Non ſatis demum probata fuiſſet clementia Moyſis, niſi adverſantes ſibi etiam fratrem ſororemque habuiſſet; Sed caſtigatus verbis Dei Aaron, & Maria lepra perfuſa, & à caſtris ſeptem dies ejecta; Uterque ſuo damno intellexit, quanti eſſet apud Deum Moyſes, cujus ipſe ulciſceretur injurias.

CAPUT XXIV.

De ordinatione Reipublicæ Hebrææ.

VErùm in his ipſis ſeditionibus mirum eſt quantum populus creverit dignitate, ut viderentur neceſſaria quoque fuiſſe illius ſeclera, quò melior Deoque carior fieret: nam nunc manna, nunc legem, & judicia Dei, nunc ritum omnem ſacrorum, nunc denique terram fatalem accepit à Deo.

De

De Manna dato in Cibum.

ESurire primùm permiſſus eſt, & ob eſuriem indignari, ut per annos quadraginta dignus foret cœlico pane expleri. Sed quot in uno cibo miracula? ſingulis menſuram Gomor implentibus, nec qui plus collegerat, abundabat, nec qui minùs, egebat. Cibus hic inſuper unius dieculæ; ut qui in craſtinum avarus ſervaret (niſi in diem Sabathi) vermes pro manna, & putrida grana inveniret: ſæpè qui matutinus non collegerat, ſole meridiano liquatum deprehendit, ut deſidiæ imputaret annonæ inopiam: qui demum ex juſſu Dei die ſexta non duplicaverat hunc cibum, is poſtera luce vacuum, & ſterilem agrum ſæpiùs invenit, ut vel coactus à labore ceſſaret Sabathi die. *Exodi* 26.

De lege ſcripta à Deo.

NEc minora in data lege prodigia. Hanc Moyſes non priùs accepit à Deo, quàm ſummum verticem Sinai cum fratre conſcenderet, quàm fumaret mons totus, coruſcaſſent fulgura, ju-

Ex cap. 20.

rugiiſſent tonitrua, quàm buccinæ clangor auditus, quàm præparatus populus lotis veſtibus, ſegregatis uxoribus, & demùm appoſitis terminis, ne plebs incauta montem ſubiret. Hoc terribili apparatu data lex à Deo, ut vel ſic Divinam eſſe conſtaret. Inſculpta quoque digito Dei in tabulis ſaxeis, quarum una cultum Dei, altera officia in proximum exprimeret. Addita demùm pacis, annonæ, victoriæ de hoſtibus promiſſa magnifica ad majorem legis obſervantiam: Accepit populus ſcriptam ſibi legem, tum Decalogum, tum formas judiciorum, tum ſacrorum cæremonias rituſque ſervandos; ut hac Dei republica nihil toto orbe ordinatius videretur. *Exod. cap. 19. 20.*

De Arca Dei, & Tabernaculo fœderis.

SEd quantum hujus populi dedecus, cujus ob profanum cultum in vitulum conflatilem utramque tabulam ex lapide perfregit Moyſes, & quem ante in ſignum fœderis ſanguine victimarum reſperſerat, ejuſdem ſanguinem juſſus eſt fundere in tanti ſceleris triſte piaculum.

Exodi cap. 22.

lum. Hanc Deus idololatriæ peſtem avertit, qua facilè inficiendus erat Hebræus, dato ipſi Tabernaculo, Arca, & Propitiatorio, & hæc tanti mali aptiſſima fuit medicina, ut deinceps in opere artis verum Deum agnoſceret, & quaſi oculis uſurparet, qui in vitulo ex arte facto falſum perfidè adoraverat. Arcam primum compingi jubet in qua virga Moyſis, Decalogi tabulæ, & manna intra vas aureum repoſita erant: deinde Propitiatorium, id eſt operculum Arcæ, duo Cherubin hinc, & inde obverſis vultibus ſuſtentant; menſa quoque inſtruitur, quæ duodecim panes contineat ſingulis mutandos diebus ſabbati. Poſtremò Tabernaculum cum quadruplici oppanſo velo erigitur. Candelabrum cum ſeptem lucernis, altare Thymiamatis, Thuribula, Cyathi, Phyalæ, Mortariola, Fuſcinulæ, & alia id genus vaſa inferuntur in Sancta Sanctorum, ut Divino cultui nec ipſa pompa deſit. Cœterum hæc omnia vel ex auro tota, vel ex lignis Sethim, id eſt immortalibus; ut ſic intelligeretur optimum in rebus & æternum Numen adorari à populis. *Exo. 25. 26. &c.*

De

De veſtibus Sacerdotum.

QUo fato factum dicam Dathan & Abiron pro affectato ſacerdotio tumultuatos in caſtris ? nonne ut appareret Divino indicio uni Aaronis familiæ deſtinatum honorem Sacerdotii ? Quippe hujus virga collata cum cœteris ex omni Tribu, ſola ipſa viruit, & turgentibus gemmis flores truſit, & amygdalas pro fructibus protulit. Hoc prodigio dictus ac judicatus ſacerdos Dei cum poſteris ſuis Aaron, & virga florida in Tabernaculo uti res ſacra recondita eſt, nequis ampliùs tanti culmen officii impiè & fruſtrà ambiret. Sacerdotibus quoque ſuas Deus attribuit veſtes, hoc eſt fœminalia ad protegendum pudorem, tunicam præterea ſeu veſtem ex byſſo ſuccinctam balteo ad greſſum expediendum; Tiaram denique ſeu Mitram ad caput ornandum. Proprias item ſummi Sacerdotis veſtes diſtinxit Deus, nempe Poderem ſeu tunicam talarem, cujus extremam oram mixta tintinnabulis malogranata contexerent; deindè ſuperhumerale ſeu Ephod. ut loquuntur Hebræi; tertiò

Ex cap. 21. *Exod.*

Rationale, in quo duodecim lapilli, & in ipſis duodecim Tribuum inciſa nomina; inſuper Balteus ſeu cingulum reliquas veſtes adſtringens; poſtremo Mitra cum lamina ex auro lunata. Atque hæc veſtium decora non materies modò, ſed & artificum manus commendabant; ut diceres naturam conſpiraſſe cum arte, & utramque ingenio Divino ſe ſe aptaſſe, ut opus inde pulchrum exiſteret & inimitabile. *Num.* 17.

CAPUT XXV.

De morte Moyſis, & Jobi.

HIs ita ritè ordinatis, poſt defunctos Aaronem, & Mariam moritur tandem Moyſes, qui centum viginti annos vixerat, integris, & immotis dentibus. Tam fœlix ſenectus fœliciori morte concluſa eſt. Jubente Deo moritur in monte Abarim ſuper verticem Phaſgæ, & inde terram promiſſam intueri non ingredi conceditur, ut vel minimam fidei hæſitationem expiet tam gravi pœna. Denique in oſculo Domini, quem dum viveret de vultu ipſo videre

Ex cap. 34. *Deuter.*

videre licuit, & ore alloqui, occumbit Moyſes, tam charus hominibus, ut triginta ab illis per dies defletus fuerit; tam dilectus Angelis, ut defuncti corpus dignati ſint tumulo condere, quem ipſi propriis manibus exruxerant. Mortuus quoque circa hæc tempora Job, rarum patientiæ exemplar, qui inter peſſimos bonus eſſe potuit, ſcelera civium ſuorum virtute exuperans. Hic primùm dives opibus, dives pecore, clarus Imperio, multa etiam prole fœlicior, poſtquam annuente Deo in manus Dæmonis incidit, repentè inops factus, orbatus liberis, dejectus ſolio, priſtinam fœlicitatem cum ſterquilinii fæce mutavit. Parum erat deſtitui omni cenſu, niſi centum plagis corpus afflictum jaceret. Tamen infra conſtantiam Job tota hæc malorum congeries fuit. Vicit patientia flagellantem Dæmonem, & tandem minùs Job vapulando quàm Dæmon verberando, defeſſus ſtetit. Ideo in tantæ virtutis præmium non reddita modò quæ Job amiſerat, ſed duplicata inſuper, ut patientia rerum Domina haberetur, & poſteri crederent jacturam omnium, ſi ita viſum eſt Deo, facilem eſſe debere. His igitur aut præ-

liis, aut inſidiis hoſtium, domeſtica vel externa clade adoleſcentiam exegit Populus Dei, & in hac ſecunda Imperii ætate ad Jordanem uſque victoria ſequente pervenit. *Deuter.* 34. *Lib. Job.*

Finis Libri Primi.

L I-

LIBER SECUNDUS.

CAPUT PRIMUM.

JAM quadraginta per annos à tranſitu Maris Rubri deſerta Orientis loca peragraverat Hebræus, & nuſquam tamen attritæ illius veſtes, aut vetuſtate conſumpta calceamenta, ſicque accepta lege frænatus adoleverat, ut liber & pluſquam Rex devictis Regibus, ad univerſam Regionem promiſſam à Deo manu capiendam ſat roboris habere cæperit. Mirum eſt qui quadraginta annos errando more ferarum per avia & inacceſſa ad Jordanem tantùm pervenerat, ideſt ad limen quæſitæ terræ, brevi poſt tempore totam qua latè patet Judæam occupaverit, Deo, ſole, aquis, terra cum Hebræo militantibus.

C A P U T II.

Bellum Hiericuntinum.

QUis non crederet extincto Moyſe ceſſaſſe vel fortunam, vel virtutem Hebræorum? res tamen ſecus ac-

cidit ſuffecto in locum Moyſis Joſue ; qui ſeu plenus ſeu armatus Deo terrore potius quàm bello populi hoſtes profligavit. Et ne dnbites defuiſſe cœleſte auxilium; ſtetiſſe pro illo ſydera, ſolem & lunam fabula eſſet, niſi narraret hiſtoria. Hoc ergo duce, vel potius Deo, tentata eſt primùm Urbs Hierico trans Jordanem. Urbs Palmarum dicta hæc Civitas, vel quod in ea plurimæ Palmæ vel quod inſtar palmæ cœteras inter Urbes caput erexerat. Præmiſſi exploratores, & clanculum Civitatem ingreſſi. non latuere tamen incolas loci, aut Regem ipſum. Hujus imperio factus erat in exploratores impetus, niſi dum quærebantur ad necem, Rahab meretrix, quæ hoſpitio acceperat, ſtipula lini opertos in ſolario domus ſuæ, ſubduxiſſet oculis ſatellitum; His per vada Jordanis circumcurſantibus ut duos viros comprehenderent, interim de feneſtra appenſo fune coccineo dimittuntur incolumes. Sic bona mulier, alienam ſervando, propriæ ſaluti elaborat. Nam in tanti gratiam beneficii à futuro Urbis excidio Rahab cum tota familia excipitur, ideo junctæ dextræ, & jure jurando pacta fides. Accepit ab exploratoribus Joſue venturam facilè in ſuas

manus Urbem, quam formido jam invaſerat. Monuit inſuper Deus ut Religione magis quam armis, & non tam militum, quam ſacerdotum uteretur officiis; horum clangentibus buccinis, illorum ſuſpenſo arcu, funditus ruitura erat Urbs Hierico. Itaque ex præcepto Dei portatur Arca à Sacerdotibus, & ultra Jordanem ſicco veſtigio tranſmittitur; & ò rem miraculi plenam! juſſus eſt populus tranare flumen per arentem alveum, deficientibus aquis quando maximè abundaverant [ſi quidem tunc primo meſſis tempore Jordanis ripas ſuas vel exceſſerat, vel impleverat] ut rubri maris tranſitum Jordanis tranſitus æquaret miraculo. In cumulum revolutæ ſuperiores aquæ ne deſcenderent, defluentibus in mare mortuum inferioribus; ut ſic populo tam liceret calcare flumina, quàm iniqua montium ſuperare. Tanti hujus prodigii ſicut olim laborare fides poterat, ita, & aboleri memoria. Quare duodecim ex medio flumine clariſſimi extracti lapides per duodecim, ex ſingulis tribubus viros totidem ab Joſue immiſſi in alveum, ut nec intra nec extra deeſſet monumentum ſiccati à Deo Jordanis. Hoc prodigio conſternatis gentibus finitimis, patuit facilè

via ad expugnationem Urbis Hierico, unde nullus egredi, nullus ingredi auderet: nec tàm munimenta belli: quàm timor Hebræi populi portas occluſerat. Ante obſidionem primæ hujus trans Jordanem Urbis, renovata circumciſio; celebratum Paſcha, & manna deinceps abolitum, & cum frugibus terræ mutatum; miſſus Angelus in ſpecie viri, & quidem evaginato gladio, ut tam ibi Deum propitium ſperaret Joſue, quàm haberet præſentem. Et quidem promiſſum Dei auxilium, & loci ſanctitas declarata, cùm ſolvere calceamenta de pedibus juſſus eſt Joſue. His quaſi præambulis ſignis, ſubſequente Arcam victoria, capta eſt ingens Civitas, nullo! ò prodigium! quaſſante muros ariete, nullo in hoſtes intento gladio, aut directo arcu. Ad ſeptimum buccinarum clangorem (quippe ſeptem dies circum crepuerant tubis Sacerdotes ex præcepto Dei) tandem vociferante exercitu corruunt muri Hierico, dato in Urbem aditu, quacumque ſe collegerant armatæ acies. Quanta cæde bacchatum ſit in capta Urbe, vix credi poſſit. Nam cum Rege populus cecidit, cum viris fœminæ, nec ipſi cum ſenibus excepti infantes, boves, aſini, oves, & cætera

hu-

hujuſmodi animalia; poſt occiſos homines, non permiſſa ſunt vivere. Uni Rahab ex fœdere totique familiæ parcitum eſt, cunctaque illius ſupellex erepta Urbis incendio. Conſecrata demum Deo, & loco anathematis repoſita aurum, argentumque, vaſa item ex ære, vel ferro; ut ex his creſcente ærario Dei, victoris populi ad meliora, Deo auſpice, ſe ſe virtus extenderet. Talibus Joſue primitiis perpetuum victoriæ curſum ſibi promeruit. *Lib. Joſue cap. 6.*

CAPUT III.

Bellum adverſus Urbem Hai.

VIcerat Hebræus in Urbe Hierico reliquas trans Jordanem Urbes, & Gentes accolas, niſi currentem victoriam repente tardaſſet Hai, parvum quidem oppidum, ac fere vicus ignobilis, hoc tamen non inglorius, quòd militem vincendi peritum in fugam averterit. Numquam ſecurè negligitur hoſtis. Qui Urbem exploraverant, in tam paucos hoſtes per tria virorum millia rem expediri facilè poſſe jactaverant: ſed nec totus populus ſuſtinuiſſet pau-

Ex cap. 7. & 8. Joſue.

corum impetum pro quibus jam pugnabat Deus. Audit Joſue triginta ſex ſuorum cædem, & reliquæ multitudinis fugam; ſtupet primùm, deinde deplorat ſupplex, ac pronus coram Arca Domini. Diſcit ab oraculo quandiu furtum anathematis maneat inultum in plebe, tandiu in peccati reos prævaliturum hoſtem. Igitur ſacrilegii non ſegnis fit inquiſitio: itur per Tribus, familias, domos, donec ſorte deprehenſus eſt fur publicæ ſaluti infeſtus Achan miles ex Tribu Juda: confeſſus culpam, raptum ſcilicet ex manubiis Hierico Pallium coccineum, regulamque auream, & ducentos argenti ſiclos, mox lapidatus in valle Achor, cum tota familia perit, ſimul igni traditur ſupellex cuncta, præſertim tentorium, in quo furtum anathematis ſuppreſſum fuerat. Hinc acervus lapidum, & hactenus vallis Achor dicta, eo quod exclamaſſet Joſue: *Quia turbaſti nos, exturbet te Dominus*. Sic expiatis caſtris, bene ominandum erat inpoſterùm. Prædicitur à Deo ſubverſio Urbis Hai, præſcribitur forma pugnandi, ut vel ex hoc intelligas Divinum eſſe aliquid etiam in ipſis inſidiis. Nam dum Joſue compoſito exercitu Urbem invadit, & Rege egreſ-

ſo

ſe in pugnam, metum ſimulat,& fugam, longiùs ſic hoſtem ab Urbe diſtrahit, ita ut relicta à tergo in inſidiis quinque hominum millia, vacuam Urbem occupent, & inflamment. Joſue procul conſpecto incenſæ Urbis fumo, finita fuga conversus in Regem cum totis copiis perſequitur, accurrunt inſuper qui jam Urbem ceperant. Sic, ò fœliciter additum virtuti dolum! utrinque cæditur hoſtis quaſi medius hinc qui fugerant inſequentibus, illinc qui ex inſidiis aſſurrexerant adjuvantibus. Unus ex tota multitudine ſuperſtes Rex agitur in crucem, & ſub acervo lapidum deponitur cadaver, ut finitimæ gentes horrerent populum Dei, qui non modo Reges bello vinceret,ſed etiam in patibulo quaſi vilia capita ſuſpenderet. Pro capta, & incenſa Urbe agit Dux Joſue gratias Deo, ædificato altari, & cæſis victimis: nec enim potitus præda miles ex juſſu Dei partem prædæ ad ſacrificia negare poterat, niſi ingratus. *Joſue cap. 7. & 8.*

CAPUT IV.

Bellum Gabaoniticum.

ET jam tantus erat populus Dei, ut parcere poſſet ſubiectis, & ſibi à victoria temperare. Hoc experti Gabaonitæ, licet per fraudem, periculum imminens à cervicibus ſuis depulerunt. Iſtos, auditis quæ fortiter geſſerat Hebræus tantus pavor invadit, ut redimere vitam ſervitute malint; & fraude tandem extorquent, quod vix jure impetraſſent. Simulant ſe longiùs veniſſe qui prope aderant, & ſic omnia ſuis aptant mendaciis, ut poſt oſtenſos veteres ſaccos, utres ſiccos, & ſolutos, detritas veſtes, & calceamenta pictaciis conſuta, panes demum duriſſimos, de prolixo itinere nihil dubitaverint Hebræi. His indiciis ſe extraneos profeſſi pacem poſtulant, & fœdus percutiunt. In teſtem jurati fœderis comedit populus Gabaonitarum cibaria. Sed viæ poſt triduum, audit Joſue conterminos eſſe, qui peregrini crediti fuerant, & quidem de illorum numero, quorum capita Deus proſcripſerat. Quid faciat Joſue? perjurus

Ex cap. 8.

jurus occidat mendaces, an reſervet devotos morti homines? Placuit, ne murmuret vulgus, vitam dare pactam juramento, nè Divini Præcepti Religionem perjurio violent, & pejus ſit occidiſſe, quibus datum erat vivere, quàm reſervaſſe qui debuerant mori. Itaque permiſſi ſunt vivere, ſed ita ut deinceps non viverent ſui, & poſteri ſervirent Hebræis, tum ad ligna cædenda, tum ad aquas comportandas in Domum Dei. Sic mulctatum eſt ſervitute mendacium; ſic ſervata Religio juramenti; mutata in ignominiam pœna capitis, & tandem Civitas Gabaon imminentem ruinam, vel per fraudem evaſit. Tanti viſum eſt Hebræos habere fœderatos, & non experiri victores. Sed quid profuiſſet non habere hoſtes, niſi etiam experta eſſet verè amicos? Nec defuit occaſio. Quinque Amorrhæorum Reges, præſertim Adoniſedech Rex Hieruſalem, conjurati Gabaonem obſident: Rogatus Joſue non diſtulit auxilium, ubi maximè neceſſarium vidit. Adeſt igitur repentè, nec opinantibus cum toto exercitu; & ità noctem ad occultum progreſſum accomodat, ut tam citò viciſſe hoſtes, quàm veniſſe videretur, tam ſubito Amor-

Amorrhæos conturbat adventu, ut de Cœlis non de Galgalis irruiſſe attoniti cogitarent. Hinc tantus terror, ut ſolum fugæ reſtaret præſidium, & perſequi fugientes non tam laboraret Hebræus, quàm comprehenſos gladiis perimere. Tanto cladium numero nec manus ſufficiebant, nec dies jam inclinatus ad veſperam. Quis crederet in hoc rerum articulo Cœlum ipſum, ac ſydera, quaſi commilitones pugnaſſe, cum Joſue? Cœlum primò lapidibus pluit, plures lapidati de Cœlo quàm cæſi gladiis inventi ſunt. Sol item, & Luna reſtitere in medio curſu, & ille, quaſi neſciret occaſum tamdiu lucem protulit, donec in tenebras compulſi quinque Reges, certamini finem dedere. Nunquam productior dies illuxit orbi, nec clarior Hebræis victoria contigit. Hujus nequando puderet victorem, eam trucidatis quinque Regibus conſummavit. Suo quiſque ſuſpenſus in ſtipite vitam finiit: ut omnes pœna pares forent, ſicut in Hæbreos conjuratione concordes. Ad veſperam patibulis depoſiti ſunt, & in ſpeluncam, ubi latuerant projecti, clauſique ibidem immanibus ſaxis, ut nulla eorum apud poſteros reliqua eſſet memoria. Liberata

rata Gabaone, & neci datis quinque Regibus, quodam quaſi æſtu, & torrente victoriæ ſecutæ ſunt Civitates, tum ubi illi regnaverant, tum conterminæ aliæ. Uno quaſi impetu proſtratæ Maceda, Lebna, Lachis, Eglon, Hebron, Dabir, tota demum tum campeſtris, tum montana Regio percuſſa gladio, deleta igni, in ditionem populi venit. Nulla verò victis rebellandi ſpes relicta eſt, quia neminem vivere paſſus, omnem ætatem, ſexum fortunam gladio confodit. Viſum eſt Deo, & neceſſe fuit, novam hanc Coloniam non priùs his terris inſiſtere, quàm veteres coloni ad unum uſque perirent, ſicut ad locandam fœlicem arborem priùs è ſolo radicitus eruitur infœcunda. *Joſue 9. 10.*

C A P U T V.

Bellum cum Chananæis, Amorrhæis, Ethæis, Phereſæis, Jebuſæis, &c.

NEſcio qua deſperatione concitatis animis, iterum bella, iterum hoſtes, ne fortè ſitu, & otio flacceſeret victor

Ex cap. Joſue 11. 12.

ctor exercitus ; vel ut intelligeret non tam expectandam à Deo, quàm proprio labore quærendam victoriam. Credo in ultionem prioris ignominiæ viginti quatuor Reges armantur, ut quinque Regum dedecus expient & abſtergant. Dux & quaſi fax hujus belli Jabin Rex Azor viginti tres alios cogit in pugnam ad aquas Meron. Hinc Jobab Regem Madon, illinc Regem Sameron, Regem Acſaph, & aliquot ad aquilonem principantes. Chananæus inſuper, Amorrhæus, Ethæus, Phereſæus, Jebuſæus & Evæus ſuppetias ferunt. Igitur globus populorum, equorum, curruum tantus, ut vel ipſa multitudo ſe ſuperiorem fore promitteret. Sed ſicut numerum non timet lupus, nec Joſue promiſcuam hoſtium turbam exhorret confirmatus à Deo; quin ſperat ipſam ſibi obſtare poſſe multitudinem, & propriis viribus ruituram : ſicut videmus arbores ipſa fructuum copia frangi, & ad terram proſterni. Vix primo certamine tentati hoſtes, mox cæſi omnes, vel fuſi fugatique. Nec diu fugientibus adeo profuit fuga, ut tandem non venerint in manus victoris, vi captis urbibus, quo malè tuti confugerant. Primùs cum ſua Civitatè Rex Azor diſpe-

ſperiit, ut ſic turbo iſte & ſeminarium belli ante ſocios occumberet. Sublato Rege Azor, & flammiś aboleta Urbe, cœteros Reges, & Urbes quibus eminebat, vinci non puduit. Tota deinceps Regna ſe tradunt cum populis, quando impunè nullus obſiſteret. Omnes demum ferro, & igni populatus Joſue, ne unum quidem relinquit ex hoſtibus; tum ut gentem inimicam Deo funditus exſcindat; tum ne quis à tergo inſtet ultrà tendentibus. Quin etiam de ſtirpe Enacin, id eſt de Gigantibus, & illorum Urbibus, victoriam adornare placitum eſt: ut quorum erant pluſquam humana corpora, & pares, ut videbatur, cum Deo vires, etiam ab hominibus ſe vinci poſſe erubeſcerent. *Joſ.* 11. 12.

C A P U T VI.

Diviſio Tribuum per Urbes bello captas.

ET hic tandem finis bellorum Duce Joſue, poſt devictos eos etiam, quos vincendi nulla propè ſpes fuerat. Datur interim pax & otium victori ubique populo, tota quàm latiſſimè Regione

En cap. 13. *Joſue.*

ne vel ſubacta gladio, vel ſub tributo ſerviente. Cæſis tot hoſtium millibus, deerant Civitatibus, vicis, ac villis incolæ. Miſſis igitur in novam Coloniam novem Tribus cum dimidia Manaſſe (quippe jam ultra Jordanem Tribus Ruben cum Tribu Gad, & altera dimidia Manaſſe concedente ipſo Moyſe ſedes fixerant) ita ſingulis Tribubus attributæ ſunt certæ Urbes, & Oppida, ut ne diutiùs ſolitudine horreret tam vaſta Regio, ut totus terræ à Deo datæ tractus divideretur ex æquo. Citra injuriam (ita Deus præſcripſerat) in partem diviſæ terræ non venit Tribus Levi, cui ipſa Dei portio jam obvenerat, id eſt decimæ, primitiæ, oblationes, libationes ex Religione Deo ſolvendæ. Aſſignatæ tamen Levitis Urbes aliquot quas incolerent, & ſuburbana, in quibus eorum pecora paſcerentur. Item deſtinatæ Civitates refugii, ubi homicidis ex caſu tutos eſſe liceret. His demum qua potuit æquitate diſtributis omnibus, moritur Joſue, cujus vita clara victoriis, cujus geſta inſignia miraculis, præſtantiſſimum populi Ducem fuiſſe confirmant. *Joſue* 13. 20. 21.

CAPUT VII.

Bellum Chananæum ſecundum.

POſt diviſas ſortitione Tribus, & in ſuas quamque ſedes profectam, non deinceps totius populi bella, ſed ſingularum Tribuum expeditiones quædam fuerunt: tum ut fines ſuos producerent, tum ut hoſtes, quibus pepercerat Joſue, debellarent. Gratis & de induſtria relicti ſunt Chananæus, Phereſæus, & alii multi, ut ſine hoſte omnino non marceſceret virtus Hebræa, & nunc in hujus, nunc in alterius expugnatione quaſi* ad quamdam cotem ſe ſe ipſam exacueret. Igitur adverſus Chananæum conſociatæ Tribus Judæ & Simeonis arma capiunt, oppidum Bezech expugnant, & decem millia virorum obtruncant, & niſi Rex aufugiſſet, venerat cædes ad cumulum. Itaque dum fugiens comprehenſus eſt Adonibeſech, tota in illo hoſtium moles opprimitur. Capto Regi non continuò vita eripitur, ſed quaſi in mulctam ſuorum ſcelerum, ut confeſſus eſt, præciduntur ſumma manuum ac pedum. Hac pœ-

Ex cap. 1. Judic.

pœna juſtè punita eſt ſeptuaginta Regum injuria, quos truculentus Rex amputatis ſimiliter manibus pedibuſque ad Triumphum ſervaverat; & ut ſævitiam contumelia obrueret, ſub menſa veluti canes ad colligendas reliquias ſubſternebat. Sic membra truncatus, & per partes cæſus, tandem in Hieruſalem expugnata atque incenſa, totus occiditur. Debellato Chananæo, tùm qui montes, tùm qui campos inſederat, addito etiam ſicut ad pugnam, ita & ad victoriam Phereſæo, tota verſus meridiem Regio Tribui Simeonis & Jndæ ſerviebat. Percuſſi in Hebron olim Chariatharbe tres Gigantes Siſai, Haiman, & Tholmai, cœterorum periculo addidere terrorem. Captæ Urbes Gaza, Aſcalon, Accaron, ac demum per montes volitante victoria tota in vallibus belli ſors conſiſtebat. Hic tam terribilis erat falcatorum curruum uſus, ut invicto populo metum tamen injiceret. His tamen inſignibus exemplis tantùm abeſt ut cœteræ Tribus animos cæperint, quin ſegniores factæ, vel promiſcuè habitare cum Chananæis, aut amorthæis, etiam connubia jungere contra fas Dei, vel tributarios tantùm habere, quàm delere funditus maluerint. Sic avaritia vicit obedientiam,

tiam, & quos Deus occidi juſſerat, permiſſi ſunt vivere, ut illos deinde vincerent à quibus vitam acceperant. Unica Tribus Joſeph æmulatione ardens Urbem Bethel (quæ prius Luzor) ditioni ſuæ adjicit. Nec hic dolus virtuti defuit, aut nocuit. Viam, & aditum in Urbem obſeſſam qui patefacit, aliorum cæde vitam ſuam redimit. *Lib. Jud.* 1. 3.

CAPUT VIII.

Bellum Syriacum Judice Othonielε.

Populus Hebræus beatus, ac potens, & nunquam ab hoſtibus ſuis vincendus videbatur, niſi priùs ipſe victus peccandi libidine, in eorum ſe poteſtatem abjeciſſet, quorum ſacrilegos cultus ſuſceperat. Quos priùs avaritia amicos, contubernales, demum conſanguineos fecerat nefandis nuptiis, ex ipſis deinde ſuperſtitio veri Dei cultum excuſſit atque memoriam; Quàm fœdum dictu, ut qui Deo cœli ritè litaverant, poſteà Baalim & Aſtaroth Deorum monſtris ſupplicarent. Tantam impietatem iratus Deus ſervitute ulciſcitur

Ex cap. 3. Jud.

tur (digna quidem ſcelere pœna) quippe octo per annos ſerviunt Regi Meſopotomiæ Chuſan Raſathaim, quos obſequii Divini pertæſum fuerat: ut experirentur quanto diſpendio ſortem mutaſſent, ſervire coacti qui ante regnabant. Subiit populum facti pœnitentia, qua tandem plus offenſum Deum placavit, quam priùs ſagrilegio offenderat. Flectitur itaque ſupplicum votis, & lachrymis, ipſis Othonielem mittit libertatis vindicem, & ut ſic dicam *ſalvatorem*. Hic repente coacto exercitu Syriæ Regem uno velut incautum certamine opprimit, populo libertatem, terris pacem & ſecuritatem in quadraginta annos reſtituit. Ille ad hanc victoriam jam quaſi proluſerat, vi capta Cariath Sepher, id eſt Civitate litterarum, Victor Othoniel Judex liberati populi conſtituitur à Deo: eum namque decebat in illos exercere Judicia, quos ſibì jure belli mancipaverat. *Jud.* 3.

CA-

CAPUT IX.

Bellum Moabiticum ſecundum Judice Aod.

TAnto ſibi dato Judice non peccavere Hebræi, quaſi pedagogum reveriti: quo defuncto rediit peccandi licentia, crevit ſeperſtitio, crevit. & indignatio Dei. Hinc nova ſervitus, & tributum ſub Eglon Moabitarum Rege. Hic, quia non audebat in populum invictum, audaciam facit Deus, & adhuc dubitanti, ſociat hinc Ammonitas, hinc gentem Amalech inimicam Hebræis. Hoc auctus præſidio, & Divina ſpe plenus, Urbem Hierico, ſeu Palmarum, id eſt totum illum tractum [nec enim Urbs diruta à Joſue repoſita adhuc erat] per vim aufert, cæſis aliquot Hebræorum millibus, cœteris conſternatis. Deinceps in decem & octo annos victori Regi ſervit populus, & tributum pendit, donec miſſus Aod filius Gera non tam tributi ſe onere exolvit, quàm Regis trucidandi conſilium cepit. Ita illi perſuaſerat Deus, ut unius nec totius populi ſalus conſtaret. Ad expediendam Re-

Ex eodem cap. 3.

Regis cœdem mirum eſt quo fato, & cœdentis ambidextra manus, & cæſi corporis craſſities, & gladii ancipitis palmaris brevitas conſpiraverint. Igitur Regem adit Aod, & in aurem ſe loqui velle ſimulans, non ſilentium modo ſed & ſolitudinem impetrat; remotis arbitris aſſurgenti Eglon ſicam tam fœliciter infigit Aod, ut ſequente capulo ferrum in vulnere, fœdo alvi profluvio fœdiorem efflaverit animam. Parùm fœlix viſa fuiſſet illata nex Regi, niſi impunè & citra periculum occidentis fuiſſet Rex cæſus. Itaque relicto in percuſſo ventre gladio, quem adeps obſtrinxerat, ita fugam ſuam adornat, ut clauſis cœnaculi oſtiis, quaſi nihil manu egiſſet, abierit. Mox cognitam à ſervis Regis cæde, ſecurus in Seizath venit Aod; luctus, terrorque apud Moabitas: apud Hebræos gaudium fiduciaque invaluit. Tunc hortante Aod; *Sequimini me, noſtri ſunt Moabitæ*, decem millia circiter gladio occumbunt, & occupatis diligentiſſimè vadis Jordanis, quæ tranſmittunt in Moab, ne unus quidem fuga elabitur. Quis mirabitur tanto Duce partum hunc Triumphum, qui periculo vitæ ſuæ populi ſalutem expediit? Quis indignabitur Regi Eglon
clan-

clanculum paratam necem; hæc pœna fuit pro Idolis quæ in Galgalis adoranda poſuerat. Quis potuit ictum percuſſoris fruſtrari, cujus manum etiam ſiniſtram direxerat Deus? Quis dolum in accincto ad dextrum femur gladio arguat? omnia, vindicanda Dei injuria, ſancta eſſe jubebat. *Jud.* 3.

CAPUT X.

Bellum Philiſtæum primum ſub Sangare.

UNius diei certamen octoginta annorum pacem peperit. Tumultuatum quidem interim apud Philiſtæos, & tentatum aliquod bellum, at ſexcenti ex Philiſtiim viri percuſſi à Sangare filio Anath exteros timere Hebræum docuerunt. Vomere, vel ut alii volunt ſtiva aratri, ſeu ſtimulo boum, confecta eſt ſtrages, ut intelligeret hoſtis, ruſticanos etiam Hebræorum militiam noſſe, & tam ipſum domari poſſe ſtimulis quàm boves ipſos. Talibus haſtis ſeu lanceis tertius hic Judex inſignior fuit, quàm alii fortibus armis non virtute bellica formidandi. *Jud.* 3.

CAPUT XI.

Bellum Chananæum tertium Judice Debbora.

SEmel & iterum victi ab Hebræis Chananæi, tertiò & obſtinatiùs in ſuam perniciem bellum movent, hoſtium numero & quaſi mole præcipuum, ſi comparare placet cum prioribus; admirabile quoque & ſtupendum eventu; quippe non viro Duce, ſed fœmina inchoatum, per fœminam inſuper fœliciter confectum eſt; quaſi indigna eſſet tam ſæpe rebellis natio, ut à viris ſicut antea vinceretur. Cauſa belli hujus, oppreſſio populi per viginti annos Jabin Regi Chanaam ſervientis, Deo, Hebræorum ſacrilegia pœna conſimili perſequente. Sed ſicut amor ſuperſtitionis miſeros fecerat, ita ſceleris pœnitentia liberos abire juſſit. Qua fortitudine valeret Chananæus, hinc ſatis apparet, quod nongentos currus falcatos haberet, infinitum prope exercitum, Ducem maximum Siſaram: qua fœlicitate devictus ſit, incredibile dictu eſt, quippe vel ſolus terror Deo deſuper fulgure, grandine, tonitruis militante profli-

ſligavit, quos tanti erat ferro attingere. Caput admirationis, Dux fœmina, quæ plena Deo nunc vatis oracula reſpondebat, nunc ſub palma judicia exercebat in populum. Barach ſilius Abinoem comes [nec enim hic ſolus exire in aciem audet] ut præcipua Chananæi expngnatio res eſſet fœminarum. Audivit Siſara Barach Debboręque aſcenſum in montem Thabor cum decem millibus pugnatorum, quæ peſſundari facilè credidit per nongentos currus, vel obrui numeroſo exercitu de Aroſeth gentium. Sed vanum ſidei fefellit ſpes ſua. Teſtis torrens Ciſſon, ubi hoſtes mutua cæde caderent, currus terrefacti colliderentur, ipſe Siſara curru deſiliens fuga perſequentem Barach perverteret. Quid tamen profuit fuga quem fata ubique expectabant? Tandem in tentorium Jahelis conjugis Aber Cinæi anhelans venit, & apud mulierem cum Rege fœderatam quid inſidias timeat? quin lacte pro aqua, quam oppidò ſitiens petierat, accepto, amica & tuta ſperavit omnia. Sed, ò formidoloſum fœminæ animum! illa opertum pallio hoſpitem, ubi ſoporatum videt, tempora clavo transforat, in terramque affiigit, ut ſic ſoporem cum morte conjungeret Siſara. Tandem

Jahelis clavo infixus terræ, finem Chananæo bello fecit, & tantam Ducis cœdem ac dedecus totius Regni Jabin ruina ſecuta eſt. Hoc ſummum Dei beneficium celebravit Debbora cantico triumphum verè imputans Deo, eo quòd fœminæ viros viciſſent. *Jud.*4. & 5.

CAPUT XII.

Bellum Madianiticum ſecundum ſub Gedeone.

OMnis mox Regio, quæ modo Paleſtina audit, quadraginta annos pacem habuit. Quis enim poſt Chananæum tertiò debellatum auderet? Auſus eſt tamen Madian; & ne debilior, quia ſolus inſurgeret, junxit ſe illi Amalech, & cœteræ Orientis gentes. Sic ſociatis hoſtium viribus, crevere mala oppreſſi populi, ita ut in antra & concava montium, velut in domos refugerent alii, ferarum quàm hominum ſimiliores; alii altiſſima conſcenderent & ſitu munitiſſima loca, ut ibi nihil quàm ab irato cœlo metuerent. Interim vacuam Regionem ſuis colonis, hoſtem cum gregibus ſuis (ò dura ſors!) fixis tentoriis inhabitant; ſata omnia vix in-

her-

herbis pubentia populatur innumera hominum & camelorum quaſi locuſtarum cohors. Ita nihil reliqui erat ad meſſem, ad pabulum abactis procul gregibus jumentiſque Hebræorum. Quanta peccantis populi ſcelera, quæ tantis Deus juſſit expiari calamitatibus! Quid deerat miſeris, niſi ut omnino perirent? & perierant etiam in patria jam non ſua, niſi miſſo Propheta, deinde Angelo, per Gedeonem promiſiſſet Deus proſpera omnia ſupplicanti Hebræo, ne ultra conceſſæ illi à Deo terræ, inquilinus fieret hoſtis barbarus. Itaque in Ducem eligitur Gedeon, ſeu Hierobaal (hoc dictus eſt nomine ab deſtructa ara Baal, lucoque ſucciſo) dubitans Gedeon confirmatus fuit à Deo, ipſi per Angelum in oblato ſacrificio loquente: Duplici inſuper opus fuit prodigio: primum quidem petenti ſolum vellus roſcidum in area oſtenditur, terra circumquaque arida, & expreſſi velleris rore, concha impleta; deinde vellus ſiccum apparuit, tota interim terra rore mirabili ſuperfuſa. Ex his ſignis, diverſis, licèt in unam ſpem concurrentibus, benè auſpicatur Gedeon, & ſe à Deo datum Ducem intelligit. Sed, quis crederet? Magno delectu facto ex domo Abiezer, ex

Tribubus Manaſſe, Aſer, Zabulon & Nephtalim prohibetur multum exercitum educere. *Multus tecum eſt populus* [inquit Deus] *non numero vinces, ſed paucorum fortitudine*, ut intelligeret Gedeon vel totam fore Dei pugnantis victoriam, vel certè etiam in paucis vincere poſſe qui armatus eſt Deo. Igitur ex coacto exercitu dimiſſa in ſuas domos vigenti duo millia virorum: & adhuc viſus eſt Deo populus multus, cum decem millia tantùm reliqua eſſent, donec in tercentum bellatores tot millia hominum contracta ſunt. Artem & viam docuerat Deus Gedeonem, qua imbecilles ſegregaret à bellatoribus: univerſos ad flumen deductos, quo ſitim extinguerent, ex ipſo hauſtu aquæ, facilè probavit, ut qui curſim manu lympham in os projicerent, & quaſi more canum lingua lamberent, retinerentur ad prælium; qui curvato poplite vel toto corpore procumberent, tamquam genus inutile armis, amandarentur. Ita ſobria mens viros probat, & milites facit Trecentorum Dux Gedeon (nam reliquum vulgus in ſua tabernacula abierat) tripartito exercitu Madianitas ex improviſo adoritur. Caſtra primùm dum comite puero Phara tacitus explorat, audit

audit ſomnium Madianitæ, & ex re inani ſolidam ſpem arripit, & labantem animum confirmat. Viderat unus excubitorum Madian ſubcinericium ex hordeo panem volvi per caſtra, & illius quaſi fulminis lapſu æquatum ſolo Tabernaculum *Non eſt hoc aliud* (inquit ſocius) *niſi gladius Gedeonis*. Hoc audito quid non tentet intrepidus Gedeon! Hunc trecenti in caſtra hoſtium ſecuti dextra buccinam, læva incluſam geſtant in vacua lagena lampadem, &, o novum bellandi ingenium! vix cum ſociis tuba perſonuit Gedeon, & comploſus lagenas frangendo ubi terribiliter conclamavit miles; *Gladius Domini & Gedeonis*, mox turbata hoſtium caſtra, fugere omnes in diverſa ululantes, & ſic trepidatio pro victoria fuit. Laboraſſet victor Hebræus in tot millibus cœdendis, niſi ſe ſe ipſi mutua cœde truncaſſent; Quin & fugientes ſiſtere aut perſequi cum non ſufficiunt trecenti, vocata in auxilium Tribus Ephraim ad occupandum Jordanem, apprehenſi ſunt Oreb & Zeb militiæ Principes, quorum præciſa capita ad Gedeonem ut certa victoriæ trophæa portantur. Deerat ad cumulum triumphi, ut Reges quoque Madian Zebee & Salmana in Gedeonis

manus ſubjecti venirent. Hos in ipſo æſtu fugæ comprehenſos manu ſua obtruncat Gedeon, ubi audivit ab iſtis fratres ſuos occiſos: *Ideo* (inquit inſultans) *vivit Dominus, quia ſi ſervaſſetis fratres meos, non vos occiderem*. Hanc necem primogenito Jether mandaverat: ſed cum timuiſſet puer in tantos viros ferro inſurgere, toto robore patris opus fuit. Tandem hoc Duce domitus jacuit Madian, nec poſt hac auſus eſt rebellare quadraginta annorum indulta requie. Vir quidem hic magnæ, ſed calamitoſæ virtutis, qui ſeptuaginta filiorum pater ex multa conjuge, poſt mortem in unicō hærede ſupervixit. Quippe liberos omnes ante diem, præter minimum natu Joathan, dira mors abſumpſit & ſic apparuit tantæ virtuti invidiſſe fortunam. Hoc uno ſaltem beatus Gedeon, quod placida ſenectute vitam finiit, & bellicos labores longa pace potuit obſignare. Magnus hic, qui Reges & innumerabiles exercitus debellavit; major qui delatum ſibi ac poſteris regnum ac dominationem reſpuit ſola præda contentus, quæ Iſmaelitis erepta fuerat. Præda hæc ex inauribus aureis ad pondus ſeptingentorum ſiclorum, ex monilibus, veſtibus purpureis Regum, & torquibus

bus

bus aureis camelorum. Laudanda porrò fuit pietas Gedeonis, niſi profanam feciſſet ſuperſtitio populi. Nam conflatum ex inauribus Ephod, ideſt veſtem ſummi ſacerdotis benè inſtituerat: ſed illo poſteà abuus eſt populus ad Idololatriam. Ideò quod Gedeonis gloriæ & ſaluti vertendum erat, in pernicem ceſſit domus ampliſſimæ. *Jud. 6. & 7.*

CAPUT XIII.

Bellum Ammoniticum primum.

ITerum Hebræi, poſthabito Divino in Idolorum cultum defluunt, & vetera crimina novis cumulant; at certè non inulta. Iterum Deus ſuos eorum prædæ, ac fervitio tradit, quorum ſuperſtitionem amaverant; ut quos pacis commoda primùm per viginti tres annos ſub Thola Judice, ac deinde per viginti duos ſub Jair Galaadite, à Dei Religione amoverant, belli poſthac innumeræ clades, calamitateſque revocarent. Itaque ab Ammonitis dirè diuque id eſt per annos decem, & octo, vexatos pœnitere coegit, & vaſtitas Patriæ, & rerum afflictarum ſumma inopia. Ideo penè ſimulatam, quam tot mala

 extor-

extorſerant, pœnitentiam reſpuit Deus, ſed ubi projectis Idolis ſervire Deo velle profitentur, tandem negatum impetrant Dei miſerantis auxilium. Mox unuſquiſque ſocios adverſus hoſtem hortari: at ſine Duce quis audeat? qui primus Ammonitas bello tentaverit, hic omnium voto Ductor decernitur. Et hic Jephte fuit filiorum Galaad fortiſſimus, ut alter Joſeph à fratribus pulſus & exhæredatus, quia ex ſcorto ſeu adultera genitus, principatum inter fratres obtinet, nec alia mercede quàm principatu pro bene geſto in Ammonitas bello paciſcitur, jam tum in terra Thob latrocinantium, & egenorum Princeps factus. Exordium belli à legatione ad Regem. Hic rogatus à Jephte pacem, nec à vaſtatione Galaad temperans, in locum pacis bellum ſibi accerſit eò acerbius quo juſtius. Votum pro victoria hoſtia promittitur, quidquid primùm revertenti de prælio obvium venerit. Venit filia Jephte unica tympana quatiens, choroſque ducens, & poſt defletam in montibus virginitatem immolatur Deo. Sic voti reus pater pietatem exuit, ut religioni malè ſerviat. Fortè conſecrata eſt Deo puella, ut etiam non occiſo corpore, quaſi mo-

reretur abſtracta à nuptiis nunquam genitura mortales. Inde mos Hebræorum ut quot annis per dies quatuor defleatur filia Jephte, cui virginitas inuſitata pro morte fuit. *Jud. cap.* 11.

CAPUT XIV.

Bellum Philiſtæum ſecundum ſub Samſone.

DOmiti primùm Sangare Duce Philiſtæi, iterum in Hebræos quaſi ſecundùm faciunt impetum, fortiorem quidem, ſed non fœliciorem. Illi victores tam duro ſervitutis jugo populum opprimunt, ut per quadraginta annos ſolis lachrymis liceat tantum dolorem lenire. Certè digna erat nova populi impietas hac longa ſervitute mulctari; at dignæ quoque illiùs lachymæ, quas ipſe Deus abſtergeret, dato adverſus Philiſtæos Duce, ac vindice potentiſſimo. Samſon hic fuit, ſterilis matris partus, ut victoriam promitteret victa ipſa in ejus exordio natura. Nazaræus fit, id eſt Deo conſecratus ab infantia; vinum & ſiceram bibere prohibetur, & comam tondere, ut to-

Ex cap. 13. *uſque ad* 16. *Judic*

tus Deo ſacer Divinam fortitudinem hauriat, profano cibo exhauſtus, & quaſi exſuccus. Quantum hujus viri decus, cujus natalem parentibus pronuntiat Angelus, & fugiens in flamma holocauſti, placitum Deo ſacrificium confirmat. Creſcit puer, ſed in exitium Philiſtinorum, & in hos rebellandi non tam illi ſuberant cauſæ, quin quærenda fuit honeſta occaſio. Hoc fine accepta in uxorem mulier Philiſtæa, invitis parentibus, & obſtante lege, Deo tamèn interiùs afflante. Oritur primum rixa in convivio conjugali; mox belli fit juſta cauſa. Proponit inter epulas Samſon problema, quod niſi extricant convivæ Philiſtæi intra ſeptem dies, triginta ſibi ſindones pendant, & totidem tunicas. Problematis nodus hic erat; *De comedente exivit cibus, & de forti dulcedo*. Cæſus in via leunculus, & in fruſta diviſus, tum deinde inventum in ore leonis examen apum, & favus mellis, quem Samſon in via comederat cum inſcio Patre, ænigmati locum fecerat. Quis tantas ambages reſolveret, niſi Samſon ipſe? Uxor per ſeptem dies illi blandita, & rogitans, arcanum mariti tam cito evulgat, quàm ſolerter extorſerat. Ubi audit Samſon convivas no-

dum

dum ſolviſſe, cum dicerent: *Quid dulcius melle, & quid fortius Leone?* agnoſcit locutam uxorem; indignatur, & non minùs quàm divortio muliebrem perfidiam mulctat. Tum Aſcalonem deſcendit, & triginta Philiſtæis neci datis, detractas veſtes in pretium ſoluti problematis tradit. Et hæc adhuc belli præludia, donec addita cædi hominum ſtrages camporum. Nam totas Philiſtinorum ſegetes, vineas, & oliveta ſuccendit Samſon; & adhuc plus ira ſæviens quàm igne, incendio iſti, ne vulgare ſit, artem, & ingenium nocendi adhibet. Trecentas vulpes capit, alteram alteri per caudas fune religat, in medioque faces inflammat, quibus ipſo diſcurſu, & in tranſverſum motu magis ardentibus, cunctæ quoque in agris arſere fruges, ſeu ſtantes in ſtipula, ſeu jam collectæ in cumulum. Tantæ ſtragis cauſa, fuit data uxor Samſonis alteri viro, ob divortii moram, & injuriam. Crediderant parentes repudiatam omnino, quæ ad tempus relicta fuerat. Non tulere patienter Philiſtæi, ſed incendium Samſonis alio incendio ulciſcuntur, & quaſi obruunt. Mox uxorem Thannatæam cum Patre flammis abſumunt, uti ſtragis ac-

ceptæ

ceptæ cauſas, ac fomites. Et hinc nova bellandi occaſio, tamque fœlici impetu percuſſi Philiſtæi, & tam multi ab uno ut ſura femori impoſita ſtuperent ſinguli; ac deinceps non in Samſonem tantùm, ſed in univerſum populum conjurant Philiſtim, de uno ſi poſſit inter multos repetituri vindictam. Coacto exercitu caſtra metantur in terra Juda, minantur perniciem, vaſtitatem intentant; niſi Samſonem ſibi tradant revinctum. Fortè tunc in ſpelunca Ethan latebat, & ita ligandum ſe permiſit duobus novis funibus, tradique ſe paſſus eſt à Tribu Juda in manus hoſtium, quò contribules à ruina belli eriperet; ut tamen vociferantibus Philiſtæis, ſicut ad prædam canibus, mox reſoluta ſunt vincula, ſicut ad ignem ligna in cineres abeunt. Ille liber, & expeditus inventa mandibula aſini,(ò qualibus armis!) mille Philiſtæos quaſi quoddam imbelle pecus proſternit,cœteros in fugam pulſos, eum timere docet, qui vel ſolus vincebat. Sitienti de pugna protinus de molari maxillæ ſcatet fons limpidus,qui ſitim miraculo extinguat, ut ab eodem & victoriam, & poculum victor hauriret. Debellatis tam ſæpè Philiſtæis, quid reliqui erat,

quàm

quàm ut arte, & dolo comprehenderent, quem vi ac manu non poterant? Bis terque conatos fruſtra, magis ac magis vinci puduit ab uno, & clarior apparuit fortitudo Samſonis, quem nec dolus ipſe evinceret. Gazam Urbem ingreſſo excubant Philiſtæi, ut mane exeuntem opprimant. At ille nocte concubia evigilans, ambas portæ fores cum ſera humeris, (ò verè fortibus!) tranſportat in vicinum montem. Deinde, dum habet Samſon in valle Soreth, iterum ad dolos intenta omnium ſtudia: ſed fruſtra omnes doli, niſi cum fœmina ſuas artes pacta pecunia addidit. Hæc (Dalilam dicunt) qua Samſon utebatur ut ſcorto, licet illuſa ſæpiùs, tandem amatori ſuo illuſit. Nunc ſeptem nervis conſtrictus, nunc novis funibus religatus, nunc ſeptem capitis crines cum licio plexos clavo terræ affixus, cum omnia facilè vel rupiſſet, vel extricaſſet tandem capite eraſo, ut ipſe confeſſus fuerat, amiſit fortitudinem, traditus deinde hoſtibus ferò intellexit viros à viris interdum expugnari non poſſe, à fœminis poſſe, & omni virili robore fortiores eſſe blanditias ipſas muliebres, præſertim ſi meretricium eſt lenocinium. Carceris tenebris

da-

damnato Samſoni eruunt oculos Philiſtæi, ut ſic exoculatum turpiùs derideant, & magis impunè; tùm inter epulas, tum inter ſacrificia Dei Dagon idem ludibrio eſt, qui fuerat ante terrori. Sed non diù quidem: renatis quippe capillis rediit priſtina fortitudo, ut detonſa potiùs videretur; quàm ſtirpitus exciſa. Igitùr cum viri creviſſet virtus creſcente coma, iterum facilè triumphat de hoſtibus, quos centies vicerat. Sed ne poſthac veniat in manus hoſtium, maluit ſemel moriendo vincere, quàm ultra vivere, & timere ne vinceretur. Juſſus eſt per jocum duas inter columnas ſtare, ut nunc huc nunc illuc impingeret; utramque amplexus, unam læva, alteram dextra tam fortiter concuſſit, ut ruinis lapſæ domus ſe ſuoſque hoſtes oppreſſerit: Ita enim Deum rogaverat, *moriatur anima mea cum Philiſtiim*. Tria millia utriuſque ſexus, qui de ſolario domus ludentem Samſonem ſpectatum venerant, una ruina domus convolvit, ut verè de illo, qui in ipſa morte vincebat, dictum fuerit *multo plures interfecit moriens, quàm vivus occiderat*. Hac morte vitam finiit Samſon, quam ſibi ipſe intulit jubente Deo, ne prolixiùs viveret in opprobrium

Dei,

Dei. Certè non ſanctiùs potuit mori, nec fortiùs: ut quem non niſi manus propria poſſet extinguere. *Jud.* 13. 14. 15. 16.

Anacephaleoſis.

HActenus populus Hebræus ſibi concors totus fuit in edomandis exteris hoſtibus; & alieno imbutus ſanguine, ſuo ipſius voluit erubeſcere. Hactenus pulchra, egregia, ſancta, & ut verè dixerim, Divina bella geſſit adverſus Reges populoſque innumeros. Sequuntur alia fœda, impia, uno verbo civilia, quibus converſo in ſua viſcera gladio per cruentas ſeditiones ſua ipſe membra laceravit. Quàm turpe eſt dicere, eum qui Chananæis, Syriacis, Moabiticis, Philiſtæis, Madianiticis, bellis nomen ſuum celebraverat, deinde Sichimitarum, & Ephraitarum ſeditionibus, & majoribus in dies flagitiis, veterem gloriam cum ignominiæ labe mutaſſe! Pudet ſanè hæc civilium certaminum probra intermiſcere juſtiſſimis præliis: ſed iſta ut ſpero, eò ſanctiora videri poterunt, quò alia fœdiora, & magis turbida apparebunt. Ut apud pictores, fuſcis & ingratis coloribus permixtis, pulchri egregiique re-

reſplendent magis, ita apud ſcriptores mixtura vitiorum, virtute conſpicuas facit, & vultu meliores. Seditiones, quæ ſequuntur, omnes in unum locum, non in idem tempus contuli; ut quidquid ferè per trecentos annos ſub Judicibus benè geſtum eſt, habeatur collectum, tum ſeorſim quod interim peccatum fuit, ut quaſi vividus color ex umbra magis eluceat.

Seditio Tribus Ephraim in Gedeonem.

PRima fax, & quaſi turbo bellorum civilium, æmulatio Tribus Ephraim adverſus Gedeonem, qui ex Tribu Manaſſe ortum duxerat. Memor illa, Ephraim prælatum Manaſſe, dum utrique benediceret Jacob, indignata eſt viciſſe Gedeonem, & cum illo in partem non veniſſe victoriæ. Orta ex tumore indignatio, ad jurgia proceſſit; quin etiam ad vim hoſtilem ventum erat, niſi hunc civilem motum mollibus verbis repreſſiſſet Gedeon, & illos viciſſe diceret, qui nè quidem pugnaverant. *Quid tale facere potui* (inquit) *quale vos feciſtis? nonne melior eſt racemus*

Ex cap. 8. Judic.

mus Ephraim vindemiis Abiezer? in manus veſtras tradidit Dominus Principes Madian. Et hæc citra ſanguinem dura contentio. At inclementiùs actum eſt cum viris Socoth & Phanuel: nam primores Socoth ſeptuaginta per tribulos & ſpinas diſtractos comburi juſſit ardentibus ſpinis: Turri verò Phanuel ſubverſa, cives loci gladio minuti ſunt. Hac pœna pungente vindicada fuit contumelia, qua punctus ac laceſſitus fuerat Gedeon: juſtè illis erepta vita, qui tranſeunti ac laſſo militi negaverant cibos, & illud in fratres egerant, quod in hoſtes impunè agere potuerant. *Jud.8.*

Seditio Abimelech Regis Sichem.

DElatum ſibi à populo Imperium reſpuerat Gedeon, ut ſolus regnaret in Iſrael Deus, Abimelech ex concubina Gedeonis filius, genere, eloquentia, fortitudine facilè Princeps Patris modeſtiam ambitione, imò pietatem crudelitate oppreſſit; ſeptuaginta fratribus, excepto minimo natu qui transfugerat, occidi juſſis, ſolus dominari facilè potuit. Juvit eloquentia temeritatem hominis. Una oratione cunctos

Ex cap 9. Judit.

ctos Sichimitas ad arma ſumenda compellit. Igitur conſtituitur Rex Abimelech, decreta inſuper & data ſeptuaginta pondo argenti de Phano Baal. Inde conducti inopes multi, ac vagi, & rerum novarum cupidi. Nec diu ſtetit tam malè parta dominatio. Tertio poſt anno regnum ipſe ſibi & vitam abſtulit, nè diutiùs viveret inviſus ſuis, & bello oppreſſus. Oderant illum Sichimitæ, etiam qui Regem fecerant: o mobilem & fluxam hominum fidem! Septuaginta fratrum ſanguinem ulciſci parant primùm quidem inſidiis appetunt, deinde ubi nil proſunt inſidiæ, aperta vi oppugnant. Advolat in auxilium Gaal filius Obed cum fratribus, nec minùs quàm regnum in præmium hujus auxilii præſumit animo ac ſpe ſollicitat populum, & palam dicit, *utinam daret aliquis populum iſtum ſub manu mea, ut auferrem de medio Abimelech*. Audivit Zebul Præfectus Regis in Sichem, & prudens diſſimulata ira, clam monitum vult Abimelech. Hæc erat epiſtola: *Surge nocte cum populo qui tecum eſt, & latita in agro & primo mane oriente ſole irrue ſuper Civitatem*. Nihil cunctatus Rex ſurgit ipſa nocte. & quatuor locis collocato exercitu, Gaal egreſſum in pugnam convertit

tit in fugam; deinde turpiter ex Urbe ejicit illum Zebul; tandem tam acri obſidione Urbem oppugnat Abimelech, ut cæſo omni populo ſale captam Urbem ſeminaverit, ut vel hac ſtrage Tyrannum ageret. In arcem velut in aliquam naufragii tabulam confugerat globus civium: ſed hoc quoque præſidium, quod gladio non poteſt, igne ferus expugnat. Præciſo arboris ramo humeriſque impoſito, cuncti certatim ſocii ramalia ad inflammandam turrim exportant. Vox in furoris æſtu hæc fuit ad milites, *quod me videtis facere, cirò facite*. Tanto inarſit turris incendio, ut fumo, & igni mille homines, tum viri, tum fœminæ conflagraverint. Sed quam ex turri Sichimorum laudem peperit illi virtus bellica, hanc totam in turri Thebęorum amittit. Nam progreſſus in oppidum Thebes Abimelech, quaſi præceps rueret in interitum, cum jam portis incubat, & obſidionem urget terrore nominis, in arcem, quæ media in Urbe eminebat, omnis fere populus, præſertim viri Principes, properanter ſe condunt. Portam muniunt ac ſæpiunt incluſi homines. Ad portam igitur tota belli moles convertitur, ſubiicitur ignis, ut Regi viam faciat

quam

quam manus non invenit. Et fecerat, niſi mulier deſuper injecto molæ fragmine caput Regis illiſum fregiſſet. Hic ne ſuæ necis eſſet author fœmina, conficiendum ſe armigero ſuo tradit: *Percute me* [inquit] *ne dicatur quod à fœmina interfectus ſum*. Haud dubium, pejus illum occubuiſſe, illata ſibi aut impetrata nece, quàm ſi totus à fœmina periiſſet. Sic unius morte ſeptuaginta fratrum expiata cædes, & juſtè devaſtati ab Abimelech Sichimitæ: ut quia Regem illum factione quadam fecerant, ab illo funditùs, perderentur. Ita illis exclamans de monte Garizim prædixerat Joathan, minimus natu Gedeonis, & ex fabula de arboribus veritatem inſinuaverat: *Ierunt* (inquit) *ligna ut ungerent ſibi Regem*, *reſpuit oblatum imperium oliva*, *ficus* quoque, & *vitis*; quòd nec iſta vinum ſuum, nec aliæ duæ ſuam dulcedinem deſerere vellent. Annuit ſolus Rhamnus, imò ſi non faſces ſceptrumque deferant, minatur incendium: *Si non vultis me Regem, egrediatur ignis de rhamno, & devoret cedros Libani. Videte ne rhamnus vobis ſit Abimelech, & vos ille bello velut igne abſumat*: *cap. 9. Judic.*

Se-

Seditio ſecunda Tribus Ephraim.

ITerum populus Ephraim, qui antea Gedeonem, tum deinde Jephte victorem æmulatus prælio & jurgio adoritur, *Quare vadens ad pugnam* (inquiunt) *contra filios Ammon vocare nos noluiſti, incendemus domum tuam*. Sed quia mendacio belli cauſam prætexunt (vocaverat enim eos Jephte) juſto prælio fundit debellatque populus Galaad, Duce Jephte. Et nequis per vada Jordanis ad ſuos redeat incolumis, occupant flumen Galaaditæ, nequis impunè tranſeat. Ad quadraginta duo millia cæſorum Ephraimitarum pervenit numerus. O quantum ex parva ſcintilla incendinm, & quantò ſanguine reſtinguendum fuit! *Ex c. 12. Judic.*

Seditio tribus Dan.

IN arcto poſita Tribus Dan, eo quòd Amorrhæus fere cuncta occupaverat, ſedes quærit ubi anguſtias locorum cum latifundiis commutet. Jurè hoc quidem & honeſtè: ſed non erat invitis extorquendum, quod precibus concedi poterat. Quinque ex fortiſſimis viris exploratores mittuntur de Eſthaol, & Saraa (vilia hæc erant oppida Tribus Dan)

Ex cap. 18. Jud.

Dan) qui terram uberem latamqoe ad novam coloniam deputent. Poſtquam inventam eſſe, quæ tantæ ſufficiat multitudini, renuntiatum eſt, ſexcenti armis accincti procedunt: primùm juxta Charathiarim conſident, qui locus dictus eſt ideo Caſtra Dan. Progreſſi ad montes Ephraim, domnm Michæ (hic ex Tribu Ephraim oriundus montem colebat) Ephod & Tüeraphim, id eſt ſculptili, aut conflatili Idolo ſpoliant, & Sacerdotem illius Levitem abducunt: *Veni* (inquiunt) *ut habeamus te ſacerdotem, & patrem*. Hunc Michas Idolo ſuo ſacerdotem devoverat, non contentus filio tunc ſacrificulo. Sacrilegos multa manu inſecutus Michas, quęſtuſq; his verbis, *Deos meos quæro, & ſacerdotem, & omnia quæ habeo, & dicitis mihi quid tibi eſt?* nihil tandem impetrat quàm ut in ſpoliata domo tutò vivere liceat. Spoliis onuſti ſexcenti viri Urbem Lais in Regione Roob poſitam expugnant, & flammis delent, ut novam excitent de nomine Dan. Facilè ac pronum fuit populum ſecurum & quieſcentem opprimere, nullo præſertim ferente auxilium. Hic igitur novi coloni ſedes fixere, poſtquam ſublati de medio veteres. Et hoc tolerabile videri potuit, niſi Idolo Mi-

Michæ abuſi ad cultum, veri Dei religionem extinxiſſent. *c.* 18. *Judic.*

CAPUT XV.

Bellum Tribule adverſus Tribum Benjamin.

BEllum hoc Tribule potiùs quàm civile dicere placuit: in hoc enim totæ undecim Tribus in unicam acervatim & hoſtiliter arma corripiunt, antea una aut altera Tribuum inter ſe quaſi paria gladiatorum concurrerant. Cauſa hujus belli ultio infandi criminis, unde certò victoriam præſumerent, qui hac laude certarent. Conſtuprata fuit uxor cujuſdam Levitæ in Urbe Gabaar, tanta adulterantium libidine, ut ex ſtupro obierit; tanto dolore Conjugis, ut illuſum uxoris corpus in duodecim fruſta ſectum in ſingulas Tribus diviſerit: una mente, uno ore Tribui Benjamin indicitur bellum niſi tradantur ad necem authores ſceleris. Et quia non traduntur; hinc & inde inſtruuntur acies. Pares prope pugnatorum vires; quadraginta millia undecim Tribus; ſola Benjamin viginti quinque millia ad ar-

Ex cap. 19. & 20.

ma coegerat: par quoque animus, ſed non par cauſa. Nam iſti peſſimis viris favent: illi jus omne violatum ulciſcuntur. Duce Juda (hunc conſtituerat Deus) & tam juſta cauſa præliandi, ſemel & iterum debellantur undecim Tribus. Primo prælio viginti duo millia filiorum Iſrael gladio cadunt, ſecundo decem & octo millia, tertio tandem ita fœliciter pugnant, ut priorem ſuorum jacturam tota univerſæ Tribus Benjamin internecione reſarciant. Ceſa viginti quinque pugnatorum millia, ſexcentis omnino ſuperantibus, quos gladio concita fuga ſubduxerat. Rem totam expediunt partim inſidiæ, benè circa Urbem Gabaa collocatæ, partim ſimulata fuga, ut à civitate hoſtes abſtraherent, partim ignis excitatus & fumo demonſtratus, ut de inſidiis ſurgerent qui latuerant, & totam gladiis Urbem diſtringerent; ſic enim Urbs Hai capta, hujus capiendæ exemplar fuit. Tanta Urbium ſtrages, ut ne viculus quidem flammis ſuperſit: tanta inſuper cædes, ut cunctæ fœminæ, ipſa quoqne jumenta diſperierint. Cernere erat inter occiſos, viros tam pugnæ habiles, ut læva ſicut dextra non minùs acritèr pugnarent; tam peritos fundibularios, ut

cer-

certo ictu etiam capillum percuterent. Pœnituit majores natu Iſrael unam Tribum excidiſſe funditus ad paucorum expiandam libidinem. Viſum eſt reparari quæ adhuc in ſexcentis reliqua erat. Nec ſine conjugiis nova populi fœtura ſuppleri poterat. Deerant fœminæ, nec virgines ſuas nuptui dare patitur juramentum; nam ante prælium de non ſupplenda gente juraverant ſingulæ Tribus, & nefas erat, ex alienigenis uxores ducere. Quid conſilii capiant in re tam ardua? quadringentæ reſervantur Virgines ex deleta Urbe Jabes Galaad, quam, quia non miſerat ad commune prælium, tam dira clade puniri placuit. Reſtabant ducenti ſine uxoribus viri. Et his etiam per dolum, at citra ſanguinem proviſum eſt. Nam dum filiæ Silo ad feſtum diem choros ducunt; ex improviſo rapiuntur ad nuptias. Ite (dixerant ſeniores Iſrael) *& latitate in vineis, & cum videritis filias Silo ad ducendos choros precedere, rapite ex eis ſinguli uxores ſingulas. Jud. 19. 20. & 21.*

CAPUT XVI.

Conjugium Ruth cum Booz.

POſt obitum Samſonis ſerviebat adhuc Philiſtæo populus Hebræus. Interim tamen pax, & otium inter utrumque: tum quia imbelles Judices ſucceſſerant: tum quia nec ferrum, quo terram colerent, haberent Hebræi; ita ut illi deſcenderent ad Philiſtiim ad acuendos vomeres, ligones, ſecurim, tridentem, & ſarculum. Interim ergo converſa in amores & nuptias odia populorum. Itaque Ruth Moabitis fœmina cum Booz nobili Hebræo matrimonio jungitur. Nupſerat hæc primùm viro item ex gente Hebræa, Maalon nomen erat; ſed hoc defuncto, cum Patre Elimelech in regione Moabitarum, quò illum ex Bethleem Juda compulerat fames, noluit alterum conjugem niſi quem Socrus Noemi traderet. Hanc igitur primùm, relicta patria proſequitur Ruth in Bethleem: *Populus tuus* (inquit) *populus meus, & Deus tuus Deus meus*. Deinde non ſpreto labore ſpicilegii in agro Booz, licet peregrina mulier in gratiam tanti viri admittitur, ac

ac demum in thorum: ex quo proles ſuſcipitur nono poſt menſe, nomen Obed imponitur. Hic Pater Iſai, ſeu Jeſſe, qui David Regem paulò poſt in lucem edidit: quo regnante turbida populi adoleſcentia in virilem quaſi ætatem, tam pace quàm bello inclyta converſa eſt. *Ruth. cap. 1. &c.*

CAPUT XVII.

Bellum Philiſtæum tertium.

UT ſudam aeris temperiem fœdę tempeſtates, ita pacem horrida bella alternant: poſtquam per aliquot annos quieverat Hebræus, tantæ hujus tranquillitati invidit fortuna, & ſubitò tertium cum Philiſtæis bellum quædam quaſi tempeſtas in Hebræos detonuit, tam duro impetu, ut capta etiam Arca, cæde, ſtrage vaſtaverit; ſed tandem converſo turbine in lenem auram, pax reddita cum Arca regnare populum permiſerit. Tertio igitur loco Philiſtæi velut anniverſarii & prope aſſidui hoſtes, populum Dei oppugnant. Caſtrorum locus in Aphec. Concurrunt acies, initur certamen, vincit Philiſtęus, fugatur Iſrael, cæſis per agros quaſi quatuor mille viris. Lugent attoniti

Proceres tantam ſuorum cladem, & turpem fugam: cauſa in promptu erat, ut qui graviter in Deum deliquerant filii Heli Sacerdotis, ut non tam fortuita videri poſſet hæc clades, quàm inflicta à Deo pœna pro ſacrilegiis. Deinde nullus erat Samſon, & Heli nonaginta annos natus imbellem vitam agebat. Portatur Arca fæderis de Silo in media caſtra, ut ſicut in ea ſedebat Dominus exercituum, ita ipſe pugnam dirigeret, & arma ſecundaret. Cuſtodes Arcæ miſſi Ophni & Phinees, ambo filii Heli, peſſimi tunc inter mortales; quod utique mali res augurii fuit, ab iis Arcam ſervari, ob quorum ſcelera populo Deus perniciem parabat, Viſa Arca gaudent Hebræi, ſed brevi, & ut ſic dicam, volatico gaudio. Nam cæſa ex Iſrael triginta millia peditum, & toto ferè exercitu diſſipato, ipſa quoque Arca Dei (o nefas!) à prophanis hoſtibus diripitur. Quo audito pius Senex, repente de ſella retrorſum cadens, cervicem in terram elidit, & vitam abrumpit. Non potuit captæ Arcæ ſuperſtes eſſe, qui tam ſollicitus pro Arca vixerat. Accepta morte conjugis Phinees, tam ſubditus dolor invaſit uxorem, ut ex utero prolem excuſſerit, & vocatus

eſt

eſt puer Iccaboth, id eſt, translata eſt gloria Domini de Iſrael, quia capta eſt Arca Dei. Arcam Philiſtæi in Templum Dei ſui Dagon inferunt, tali trophæo ovantes. Statuunt juxta ipſum Dagon; quaſi verò falſus cum vero Deo eadem ſede poſſent conſiſtere. At ſecus res accidit: nam altera die, tum deinde ſequente inventus eſt Dagon exturbatus in terram, more ſupplicis, coram Arca; quin etiam capite & duabus palmis truncus ſuper limen templi projectus eſt, ut vile aliquid calcandum ab intrantibus: Ideo deinceps non calcant Azotii limen in Templo. Sic dirè percuſſo Deo Philiſtæorum, quid clementiæ expectaret populus? inde eſt quod per ſeptem menſes (tamdiu apud ipſos detenta eſt Arca) interfecti multi de plebe; enata per agros & villas murium cohors, cuncta depaſcens: & quos mors præterierat, percuſſi in ſecretiori parte natium mortem orabant, ut mitiorem pænam. Sed neceſſe fuit, ut apud Sodomitas viros, dum computreſcerent prominentes extales, pænam ſuam ſentiret flagitium. Nulla huic Divinæ plagæ medicina utilis erat, non ſedes pelliceæ, non de Urbe in Urbem tranſmigrans Arca. Ergo remittenda illa fuit

ad populum Iſrael;ut fortè abſens morbum curaret, quem ubivis præſens creaverat. De conſilio Sacerdotum impoſita plauſtro novo, junctiſq; ad currum vaccis fœtis, reducitur illa in terram Iſrael. Quinq; inſuper mures aurei, & totidem ex auro ani intra capſellam clauduntur; ut vel ſic tum ſe, tum agros percuſſos à Deo intelligant. Tandem perducitur Arca ad Urbem Bethſames Philiſtæis conterminam, hinc (quia Bethſamitas ſeptuaginta de populo percuſſerat Deus ob curioſiùs introſpectam Arcam) in Cariatharim, poſtremò in domo Aminadab translata eſt, præfecto illius cuſtodiæ Eleazaro filio. Poſt redditam à Philiſtæis Arcam facilè ipſi deinceps debellantur. Vix namque expiatus eſt populus à Samuele hauſta aqua, & effuſa in conſpectu Dei, & mox irruentes hoſtes partim fuga diſſipat, partim gladio cædit. Et quia intonans Deus fragore magno ſuper Philiſtiim terrore pugnam adjuverat, pugnæ locus dictus eſt lapis adiutorii. Exinde pax in Iſrael, ut vltra non auderent Philiſtæi, & redditis Urbibus quas vi cęperant, intra fines ſuos ſe continerent. 1. *Reg. c.3.5.6.&* 7.

Finis Libri ſecundi.

LIBER TERTIUS.

CAPUT PRIMUM.

Bellum Ammoniticum ſecundum Saule Rege.

ET hæc hactenus geſta per Judices: nunc deinceps Regibus ſumma omnium poteſtas commiſſa eſt. Reges more gentium poſtulat Hebræus, nec pudet pertæſum eſſe Divini imperii: dolet populus, ubi ſenuit Samuel, in locum optimi Patris degeneres filios ſubiiſſe. Poſtulata concedit Deus; ſed iratus ait Samueli, *Non te abjecerunt, ſed me, nè regnem ſuper eos.* Primus Saul ex Tribu Beniamin, cui Pater Cis nomine, Rex inungitur, effuſa ſuper caput lenticula olei; quem Samuel oſculo ſalutatum populo Principem ſiſtit: *Certe videtis quem elegit Dominus, quoniam non ſit ſimilis illi.* Nam Regnum illi quaſi promiſerat & probitas morum (non enim erat melior illo) & celſitudo corporis, ab humero & ſurſum ſupereminens cæteris; reli-

Ex cap.8. uſque ad 11. lib.1. Reg.

reliquum erat ut etiam fortitudine bellica ſe ſuperiorem oſtenderet. Dedit anſam pugnandi Rex Ammonitarum Naas, obſidione Urbis Jabes Galaad. Miſſi ab Urbe legati, qui pacem orent & fœdus, & vel annuo tributo redimant. Non auditi ab impotente Rege, imò his verbis increpiti: *In hoc feriam vobiſcum fœdus, ut eruam omnium veſtrûm oculos dextros*. Tamen ſeptem dies ad monendos contribules facile impetrant: ita ſuis viribus confidebat, ut neminem ex Iſrael, qui contra auderet, venturum ſperaret. Venere tamen audacter filiorum Iſrael trecenta millia, virorum Juda triginta millia. Hunc numerum coegit Rex ex duodecim Tribubus, ſingulis per fruſta boum monitis. Tum tripartito exercitu, primo mane tam ferox irrumpit in media hoſtium caſtra, ut cunctos vel ad fugam compulerit, vel neci dimiſerit. Vix duo pariter relicti, quaſi ſocii ſocios fugerent. Acclamat populus victori Sauli, qui veterem Jephte triumphum æquaverat. Iterum ergo in Galgala Regem illum pronunciat Samuel. Et merito, nam antea electus, nunc ſe dignum præſtiterat, tum hoſtes profligando, tum maximè inimicis parcendo:

cum

cum enim quæreret populus ad necem qui Saulem deſpexerant, & nolebant regnare, ille contra edicto prohibet nè quis vim inferat: *Non interficietur quiſquam in die hac, quia hodie fecit Dominus ſalutem in Iſrael. Ex c. 8. lib. 1. Reg.*

CAPUT II.

Bellum Philiſtæum quartum.

PUduit populum Hebræum ſervire Philiſtæo, ex quo regnare cæpit in Saule, & quacumque potuit, jugum ille excuſſit. Itaque Ionathas non modo Regis filium, ſed etiam Regiæ Majeſtatis vindicem agere primus inſtituit, & percuſſa ſtatione Philiſtinorum in Gabaa, non tam hoſtibus bellum infert, quàm accendit ad prælium. Illi cum triginta mille curribus, & ſex mille equitibus, caſtrametati in Machmas, Hebræos in ciſternas & antra quaſi timidum pecus compellunt. Saul ipſe deſertus à ſuis (nam ſexcenti omnino remanſerant) ad ultimum diſcrimen adducitur. Quid opus fuit Philiſtæis exire in prælium, cum non eſſent qui vincerentur: ſatis viſum eſt per tres cu-

Ex cap. 13. & 14. lib. 1. Reg.

neos diſpoſito agmine prædas abigere; quippe non interveniret Saul cum ſexcentis viris inermibus (caverant Philiſtiim nè quis faber Hebræis gladium, aut lanceam cuderet.) Indignatur Jonathas tam licenter & impunè hoſtem graſſari, ſolus comite armigero irrumpit in caſtra, nec minus audet, quia, impar tot millibus: *Non eſt*, inquit, *difficile Domino ſalvare vel in multis, vel in paucis*: nec prærupti aditus illum morantur, quin pugnę avidum, ipſa pugnandi difficultas inſtigat magis. Eminebant ex utraque parte caſtrorum petræ ſeu ſcopuli, quaſi dentes acciſi, per quos nitendum erat: nomen uni Boſes, alteri Sene. Igitur pedibus manibuſque reptans Jonathas, ita de vultu ipſo turbata caſtra arripit, ut alii coram Jonatha quaſi de cælo afflati cadant; alios cædat armiger promiſcuè, etiam qui à præda redierant proſtratam multitudinem ſuo numero augent. Audito Saul Philiſtæorum tumultu, vel mutuò ſe cedentium, vel ad fugam properantium, primùm tantum Dei miraculum, admiratus (nam inſcio Patre auſus erat Jonathas) reliquos, expugnat exercitus. Nè unus quidem relictus erat, niſi Jonathas in jus jurandum Patris guſta-

ſtatò melle peccaſſet. Adjuraverat Rex populum dicens, *maledictus vir qui comederit panem uſque ad veſperam, donec ulciſcar de inimicis meis*. Non audiit Jonathas, & ex favo virgulà expreſſum mel voravit ex fame. Deprehenſum juvenem per Divinam ſortem Pater interfici jubet: ſed pænam capitis tumultuans populus avertit: *Ergo nè* (inquit) *morietur Jonathas? qui fecit ſalutem magnam in Iſrael?* Hoc nefas eſt. Certè excuſandus Jonathas, qui jurati Patris edictum neſcierat: & criminandus Saul qui nec Patrem agit tanta ſeveritate, nec Imperatorem tam facili juramento. Potuit enim ampliùs triumphare de hoſtibus, ſi fatigatò militi licuiſſet comedere.

CAPUT III.

Bellum contra Amalech ſecundum.

AScendentibus de Ægypto Hebræis armatus obſtiterat Amalech. Placuit Deo per Saulem hanc veterem ulciſci injuriam, & novi Regis obedientiam probare. Itaque juſſus totum Amalech perdere, id eſt viros ſimul & fœmi-

Ex cap.15. lib.1.Reg.

fœminas, parvulos ac lactentes, bovem & aſinum, camelum & ovem unà cæde cõnfundere, malè pius reſervat Agag Regem, & optima quæque de armentis & gregibus deſtinat libanda Deo. Sed audit ab irato Samuele: *Nunquid vult Dominus holocauſta & victimas, & non potius ut obediatur voci Domini? Melior eſt obedientia quam victima, & auſcultare magis quàm offerre adipem arietum*. Interficiendus tandem fuit Agag ex placito Dei, & quem decuerat à Rege occidi, ſacerdos propria manu obtruncat. Tanto capite cæſo, reliquo corpori Amalech nulla reliqua ſpes ſalutis fuit. Poſt occiſum Agag pinguem ac trementẽ, abiit Samuel; abeuntem apprehendit Saul, & illius diſſecto ac ſciſſo pallio, Regni ſui ſciſſuram intellexit. Non obtemperans Deo indignus viſus eſt qui regnaret. *Ex c. 15 lib. 1. Reg.*

CA-

CAPUT IV.

Triumphus Davidis de Goliath Philiſtæo.

Congregato utrinque exercitu tum Philiſtinorum in finibus Domnin, tum Hebræorum in valle Terebinthi, nè tam frequenti conflictu comminuerentur vires, unius pueri paſtoriſque manu (quis crederet?) de cunctis hoſtibus expeditus eſt triumphus. Quis tale unquam audivit, ut immanis ſtaturæ vir (nam ſex cubitos & palmum procerus, Gigas dici potuit) percuſſus à Davide adoleſcente jacuerit? Quanta hujus facti prodigia? non modò puer in virum, puſillus in Gigantem, ſed etiam inermis in armatum inſurgit. Goliath caput caſſide, pectus lorica hamata indutum, haſta præ manibus, ocreæ in cruribus æreæ, denique clypeus ex ære quoque protegebat humeros: David ſola funda & baculus, & quinque in pera lapilli pro armis erant. Induerat illum Rex ſua lorica & caſſide, & gladio latus cinxerat: ſed armis geſtandis inaſſuetus non potuit greſſum expedire. Igitur ætate, corpore, armis inferior David, frontem Goliath vel uno lapide ferit,

Ex cap. 17. *&* 18. *lib.* 1 *Reg.*

ferit, &, ò rem incredibilem! tam certò ictu ſemianimem proſternit, ut etiam caput jacentis gladio præciderit, ut inſigne trophæum victoriæ. Quid juvit Goliath armorum pondus? (nam lorica quinque millia ſiclorum æris, haſta ſexcentos ſiclos ferri habebat, & ipſum haſtile liciatorio texentium ſimile erat.) Quid profuit corporis moles infanda, niſi ut lapſu graviore rueret? Quid timeret adoleſcens hic etiam Gigantem appetere, qui cuſtos gregis paterni nunc urſos, nunc leones apprehenſo mento præfocaverat ſæpe? Erit (inquit ad Regem ſpe Dei plenus) Philiſtæus hic quaſi unus de leonibus. Occiſo Goliath, continuò fuſus Philiſtæorum exercitus inſequente Hebræo victore. Revertenti de prælio Davidi, pendente de manu capite Goliath, de cunctis Urbibus nobiles accurrunt matronæ, & tympanis ac ſiſtris choros ducentes accinunt: *Percuſſit Saul mille, & David decem millia*. Magna hæc laus, filio Jeſſe debita quidem; at imprudens tamen, & cauſa Regalis odii fuit. Nam viciſſim, quaſi anſer oloribus obſtrepit Saul. *Dederunt David decem millia, & mihi mille, quid ei ſupereſt niſi ſolum regnum*. *Ex c.17.18 lib.1.Reg.*

CAPUT V.

Perſecutiones Davidis.

TAm fælix, tam citò victor David, faſtu inſoleſcere poterat, niſi odium & livor Regis fatigaſſet: vicit tamen invidiam conſtans animus, & utilior perſequendo factus eſt Saul, quam Jonathas amiciſſimus blandiendo. Mirum eſt ut domi, ut militiæ, ut in Urbe, in agro, apud exteros, apud ſocios, apud hoſtes, ubivis gentium perſequente Saul, effugerit David, & tanta illum Regis ira citiùs ad regni decus provexerit. Primùm configere lancea ſemel & iterum annixus eſt Saul: ſed caſſo vulnere perlata eſt in parietem lancea, & corporis declinatione vitatus eſt ictus. O ingratam Regis manum in Cytharedum juvenem, qui pulſu cytharæ dæmonem ab eo ſæpe arcuerat! Egreſſus aula David domi ſe condit; nec ibi ſecurus latet. Cogitur per feneſtrã demiſſus ab uxore Michol ad Samuelem tranſire in Najoth, deinde in Urbem Nobe ad Achimelech Sacerdotem. Tandem nuſquam toto regno Saulis tu-

tus

Ex 19. cap. uſq; ad 23. lib. 1. Reg.

tus, ad extera regna migrat, primùm ad Achis Regem Geth, poſtea in Maſphat ad Regem Moab: nec tam ſæpe hoſpitii jura commutans, ſecurior factus, ſola loca & antra petit; quaſi inter feras quàm inter homines habitatio minoris eſſet periculi. Igitur à Maſphat, jubente Gab Propheta, in ſaltum Ared transgreditur, aliquandiu moratus in ſpelunca Odolla, ubi factus Princeps quadringentorum virorum, tum quos æs alienum oppreſſerat, aut rerum inopia, aut animi mæror, huic numero vidit adiunctos fratres, & utrumque parentem. Quid enim conſanguineis aut parentibus tutum eſſe poterat, quamdiu in iſtum ſęviret Saul? Penetrandum porrò fuit in opacum montem ſolitudinis Zeph, deinde ad petram deſerti Maon. Et hìc comprehenſus erat David, toto illum exercitu Saul cingente, niſi monitus Rex in Philiſtæos arma vertiſſet, quos acceperat infudiſſe ſe regno. A deſerto Maon ad Engaddi compellitur David: intra ſpeluncam latens. Regi ingreſſo poterat vitam eripere; ſed manum à cæde abſtinens, chlamydis oram tantùm abſcindit; ut ex veſte acciſa quid licuiſſet in corpus, Rex intelligeret. Er intellexit cum

ait.

ait. *Juſtior tu es fili mi, quam ego: tu enim tribuiſti, mihi bona; ego autem reddidi tibi mala.* Nec deſtitit Saul tam de ſe bene meritum inſequi, & illius inſidiari vitæ, cui ſuam debuerat. Iterum ergo in colle Achille inſtat Saul, & hic dormienti haſta & ſcyphus aufertur a Davide; potuit & caput Regis, niſi maluiſſet acceptas injurias reverentia Majeſtatis obruere. *Ex 19.c.lib.1.Reg.*

CAPUT VI.

Prælia David profugi.

QUis ſperet profugum hominem & extorrem debellaturum tamen hoſtes populi? quis credat Urbem illum obſidione ſolviſſe, qui vix perſequentium manibus elabi poterat? Bis tamen licuit Philiſtæos, & ſemel Amalecitas expugnare. Tribunus mille virorum inſtitutus à Rege, ducentis præputiis Philiſtinorum (centum dumtaxat petierat Rex) filiam Regis Michol obtinet: Nunciatum eſt David oppugnari Ceilam à Philiſtæis & deprædationibus cuncta vaſtari. Ille cum ſuis (ſexcenti ferè erant) impetum facit, & ne

Ex cap.3. lib.1.Reg.

ne temerè faciat, bis conſulto & probante Deo cæduntur paſſim hoſtes, abiguntur prædatores, Urbs Ceila defenditur. At erga ingratos ſe collocaſſe beneficium intelligit David, ubi audit oraculum Dei: *Tradent te viri Ceilæ in manus Saul*, & eos ſibi perniciem moliri, à quibus ipſe fortiter depulerat. Data ipſi ab Rege Achis Urbe Sicelech, quam cum ſuis incoleret, præda ſæpe onuſtus Amalecitas & conterminas gẽtes duris urget præliis. Ipſi viciſſim ab Auſtro irrumpunt in Siceleg, & de Urbe ſuccenſa captivas abducunt cum filiis matres. Incautos comprehendit David; excutit prædam omnem de manibus, acclamante exercitu: *Hæc eſt præda David*. Hic vetantibus qui venerant ad prælium, nè prædæ quidquam contingerent qui ad ſarcinas manſerant, quaſi legem conſtituit, ut æqua eſſet pars deſcendentis ad prælium, & remanentis ad ſarcinas. *Ex cap*. 23. *lib*. 1. *Reg*.

CAPUT VII.

Bellum Philiſtæum quintum.

ITerum coacto ingenti exercitu inſurgunt Philiſtæi, quaſi perpetui hoſtes Reipublicæ Hebrææ. ut ſupremum ſi poſſint funus comparent. In prima acie Satrapæ Ductores incedunt; poſtremam tenet cum Davide Rex Achis. Hic illius Achis filius apud quem anteà loco profugii periculum adierat David, & niſi mentitus eſſet, inſanum & amentem ut ejiceretur ex aula, vitam ipſam cum prudentia amiſerat; ſic nunquam prudentior, quàm cum ſtultior apparuit. Aliquantò poſt apud filium Regem venit, ut tandem exilio errores ſuos finiat in externo Regno. Expertus David, quandiu inter ſuos erraret, creare illis vel perniciem, vel fugam, vel metum; memor interfectum, Abimelech cum cœteris Sacerdotibus & Nobe Civitatem percuſſam Saulis gladio, quod in eam transfugerat; maluit extorris agere etiam inter hoſtes, quam apud ſuos divertere cum ſuorum noxa. Non placuit Satrapis comes David ad hoc bellum, ſuſpecta viſa eſt peregrini ho-

Ex cap. 28. uſque ad 31. lib. 1. Reg.

hominis manus, præſertim contra Hebreos pugnaturi: *Non aſcendet*, inquiunt, *nobiſcum ad prælium, nè fiat nobis adverſarius cum præliari cœperimus*. Sublato igitur Davide de pugnatorum numero, ſoli Philiſtæi certamen ineunt cum Rege Saule: tota in illum vi & quaſi mole prælii irruunt: pulſo exercitu fuſoque cæditur Jonathas, & reliqui, præter Isboſeth, Regis filii. Rex ipſe toto corpore ſaucius, incumbens gladio propria manu occumbit, nolente armigero, vel non audente Regem etiam expirantem conficere. Hanc illi miſeram necem Samuel defunctus prædixerat. Verum an fictum illum ſtiterit coram Rege, Saga mulier incertum eſt. Victori Philiſtæo & oppida trans Jordanem relicta, & ſpolia conceſſa de victis. Præciſum Regis caput, velut trophæum circumlatum cum armis ad probrum Hebræi nominis, corpus in muro Betſan ſuſpenſum, arma templo affixa, ut nobiliùs ſic appareant. Hac victoris contumelia oſtenſi viri Jabes Galaad de nocte cadaver Regis & filiorum auferunt, & cremata Regali luxu ac luctu ſepeliunt. Juſſit pietas ſic parentare Regi, quo nec vulgus ſupremo funere privari ſolet. *Ex cap.28.uſque ad 31.lib.1.Reg.*

Ano.

Anacephaleoſis.

A Davide Rege ad tranſmigrationem uſque tertia ætas Hebræi populi cenſenda eſt, in qua & proſperis florens, & adverſis rebus probatus, juvenile robur exercuit, & quaſi vir effectus eſt, pati æque ac facere fortiter edoctus. Centum fere annis, Davide præſertim & Salomone Regibus, tum pace, tum bello ſic effloruit, tantis auctus opibus, tanra nominis fama inſignis, ut nihil addi poſſe videretur, vel ad rerum bellicarum decus, vel ad pacis tranquillitatem, vel ad opes ac ſuperbiam Regni, vel ad nominis claritudinem. Tantum bello profecit, ut Philiſtæos, Ammonitas, Idumæos, Moabitas, Syros quoque etiam tributo impoſito ditioni ſuæ adjecerit. Quanta pacis ſecuritas! quando unuſquiſque ſub vite ſua aut ficu ſicut in munitiſſima turri habitabat. Quid ditius? quid magnificentius? cum tanta eſſet copia argenti in Hieruſalem, quanta & lapidum. & Sycomoros cedri æquarent. Quæ fama? quale Hebræum nomen. cum ab extremo orbe Regina ſtupens advenerit, & cunctæ Gentes horrerent.

At ubi ex opibus ad luxum & vitia delapſus eſt, quot ærumnis gravatus, quot cladibus attritus jacuit! Primùm ſcindi in partes, tum deinde comminui bellis externis, denique ſpoliari, & dignitate ſua excidiſſe viſus eſt. Nec alia requies malorum aut meta, quàm è patrio ſolo transferri in hoſtiles terras, ubi Hebrææ magnitudinis vix umbra relicta ſit. *Reg. lib.* 1.

CAPUT VIII.

Bellum Davidis & Isboſet filii Saulis.

QUaſi non ſufficerent hoſtes, viresque externæ, quibus extingui poſſet vix naſcens Hebræorum imperium, arma etiam civilia, proh pudor! movenda fuerunt, ut citiùs & efficaciùs interiret. Et actum de illo erat, niſi Regnorum arbiter tantò iſtud firmiùs ſtatuiſſet, quantò magis in ruinam nutaverat. Extincto Saul & Jonata (quos deflere & ornare laudibus non piguit Davidem) & cœteris occiſis liberis, reliquus erat Isboſeth, quem Abner circumductum per caſtra Re-

Lib. 2. *c.* 2.

Regem conſtituit toto ferè Regni tractu [quippe David,Domum Juda authore Deo inſederat] Ille puer adhuc Rex inunctus inter fratres, nunc vir ſecundò in Hebron à viris Juda ungitur ac ſalutatur. Verùm ſicut duos ſoles unus orbis non capit, ita nec unum duos Reges Imperium: alter ut alterum exturbet, ab utroque arma rapiuntur; & multos, ut unicus regnet, gladio cadere neceſſe eſt. Itaque primùm duodecim hinc inde Ephœbis belli civilis præludium,& quaſi ſors prima committitur; tum à ſingulis iſtis, à ſe invicem cæſis,ad commune & majus prælium venitur; pellitur in fugam Abner Duce Joab; & fugientem inſequi non ceſſat Azahel germanus Joab,donec illum converſa haſta percuſſum in inguine confodit Abner. Hic magnam ſuorum cædem è tumulo ſpectans (nam trecenti & ſexaginta ſui jacebant, at decem & novem omnino ex pueris Davidis) exclamat ad Joab & pacem petit: *Num*, inquit, *uſque ad internecionem mucro deſæviet? an ignoras quod periculoſa ſit deſperatio? uſquequo non dicis populo ut omittat perſequi fratres ſuos?* Abſtinuit prælio Joab, & ſuadente ipſo ſole, qui occiderat,& amore pacis hortante.Hoc

primo certamine ſuperior David, ipſo Abner fœdus & amicitiam ambiente, tandem in omnes Tribus poteſtatem accipit cum Michol uxore. Hinc magni lætitia epuli, hinc fœdus Abneri cum Davide, & utinam cum Joab, qui ſeorſim dolo adductum & incautum jugulat, nec tam fratris Aſahel necem ulciſcitur, quàm Regis in ſe iram ac maledicta accerſit. Sepultus eſt Abner tanto populi luctu, ac planctu Regis, ut nunquam in ſuſpicionem venerit tam deteſtatæ ab illo necis. Nec minor in domo Saulis comploratio, audita illius morte, in quo uno tota regni cura recumbebat, & ſalus. Mox conjuratio duorum militiæ Principum adverſus Isboſeth, deinde interfectio, ac demum totius Regni Benjamin ad Davidem tranſlatio. Crediderant iſti (vocabantur autem Rhecab & Baana) placiturum Regi allatum caput Isboſet: ſed juſtiſſimus David impios homicidas trucidari continuo jubet, præciſaſque eorum manus & pedes pendere in piſcina Hebron, ut à juſtitia magni Regni inchoaret exordium.

CA-

Lib. 2. Reg. c. 3.
Cap. 4.

CAPUT IX.

Bellum in Jebuſæos, & Philiſtæos.

QUid proderat in univerſum Iſrael dominari Davidem, niſi caput regni Hieruſalem ſedes quoque illius foret? Obſtabat Jebuſæus, qui tunc illam incolebat; tollendi etiam erant cæci & claudi, ſi forte prohiberent ingreſſum, confiſi fortiſſimis manibus; propoſitum præmium, qui prior feciſſet impetum, colle aſcenſo; primus ille Joab ſit Princeps militiæ; Arcem Sion occupat David, & ideo de illius nomine dicta Civitas, & in ea Regni ſedes ædificata, ex lignis cedrinis, quæ plurima miſit Tyri Rex Hiram cum artificibus; ſublati de medio cæci & claudi, ut poſthac liberè, & impunè regnaret. Audiit Philiſtæus Davidem ex profugo Regem, & nuper ex hoſpite nunc hoſtem factum; & mox armati ad necem quærunt. At contra accidit. Illos Rex novus, Divino incitus Oraculo, in Balpharifim ita in fugam vertit ac diſſipat, ut verè dixerit: *Diviſit Dominus inimicos meos, ſicut dividuntur aquæ.* Iterum illi majoribus inſtant copiis, iterum

tum David, Deo in cacumine Pyrorum inſonante, ad terrorem hoſtium tam fœliciter conterit, ut paucis relictus ſit fugiendi locus. 2. *Reg.* 5.

CAPUT X.

Bellum in Philiſtæos, Moabitas, Idumæos & Syros.

TAndem aliquando ſervit Hebræo Philiſtæus, qui centum ferè per annos ſervitute populum Dei oppreſſerat. Novo prælio debellatus à Rege, tributo velut equus lupato frænatur. Pari ſorte Moabita mulctatur, & fortè vulgo excepto, Principes viri cum Rege Moab interfici jubentur. Et ſic parentum ſuorum, quos Rex Moab occiderat, placuit filio necem ulciſci. Præterea in Regem Soba Adadezer quodã velut igne excurrente victoria, capti mille ſeptingenti currus, & viginti millia peditum. Subnervati quoque præter centum omnes equi curruum. Et quia præſidium Regi attulerat Soba, præſidium ipſa accepit in pœnam, ideſt arcium cuſtodes, & vectigalis Regi Da-
vi-

Lib. 2. *Reg.* 5. 8.
Paral. 1. *cap.* 18.

vidi facta eſt. Poſtremo de Idumæa triumphatum eſt, ut non modo Syri, ſed etiam Idumæi cognomen obtineret David, & longè latèque hujus terror cum nomine ſpargeretur. *Lib. 2. Reg. 8.*

CAPUT XI.

Bellum Ammoniticum tertium.

BElla omnia ſua confecerat David, poſtquam ſubacta Syria, & debellata Idumæa, imperii ſui fines protulerat. Et Moabitis recens in jugum miſſis, quæ gens finitima hoſtis in Regem inſurgeret? Inſurrexit Ammon, & contumelia excitatum hoc tertium bellum, ſolo Regni Ammonitici excidio velut aqua incendium reſtingui potuit. In locum defuncti Regis Naas de Davide bene meriti ſubierat Anon. Ad hunc conſolatores mittit David; id officii peſſime interprætati Principes Ammon exploratores judicant. Id ita eſſe malè perſuaſus Rex turpiter Legatos dimittit abraſa dimidia parte barbæ, & præciſis ad nates uſque veſtibus. Quanta hæc viſa injuria? ad quam juſtè vindicandam ferrati ſunt per medium Prin-

Lib. 2. Reg. cap. 10.

cipes Ammon, circumacta ſuper populum ferrata carpenta, & cultris quaſi lateres diviſi per medium ſinguli, ut ſic abraſos Legatorum pilos totius corporis ſectio expiaret. Quid verò profuit convocaſſe, vel mercede conduxiſſe Syrorum auxilia, præterea Regis Maacha, & Regis Hiſtob, niſi ut ornatiùs triumpharet Joab cum fratre Abiſai, majoribus copiis, vel fuſis, vel cæſis? vix enim inſonante buccina commiſſum eſt prælium, & ecce bis averſi retro Syri, trucidati ſeptingenti currus, & quadraginta millia equitum. Ipſe Sobach militiæ Princeps percuſſus Davidis manu interiit. Denique pulſæ in fugam auxiliares Regum copiæ ad quinquaginta, & octo millia, & novo tributo mulctata Syriæ ſocietas cum filiis Ammon. Tota deinceps vis belli converſa in obſidionem Rabba (hæc erat Urbs Regia Ammonitarum) diùque alternante victoria, tandem vi capta eſt Civitas: Data illa in direptionem militi, multa tamen aſportata in Hieruſalem preda, impoſitum Davidis capiti Diadema Regis Ammon, auro gemmiſque irradians, ut ſe cunctorum hoſtium victorem, & maximi imperii Dominum intelligeret. *Lib.2.Reg.10. Paral. 1. cap. 19.*

CA-

CAPUT XII.

Conjuratio Abſalonis in Patrem.

ABſalonem regnandi primùm inſana cupido, deinde paterna ſeveritas in pœnam occiſi fratris Ammon, quæ diu illum ab aula ſepoſuerat, ipſa etiam ultio Divina, quæ Bethſabee illicitum torum, & necem Uriæ Conjugis digno urgebat ſupplicio, ſimul occaſio pacis quà regnum florebat, adduxere in hoc immanè conſilium, ut patriam perderet, patrem vita, regnum Rege orbaret, & quidquid nec olim Pharao Hebræis optaſſet. Quanta hoc ſcelus affectatione! nam ſedens ad portam venientes ad Regem prehenſabat, oſculabatur, judicem populi ſe ferens, ſollicitatis omnium ad defectionem animis. Quibus ſociis! quando ipſe Achitophel Conſiliarius Regis, quem quaſi ſi quis conſuleret Deum, & Amaſa Regis Nepos, & cum illo flos inclitę juventutis & robur militię, cunctę demum Tribus per vim aliæ, alię ſponte con-

2. *Reg.* 13. & 14. 15. 16. 17. *Cap.* 19.

juraverant. Locus conjurationis Hebron, ut unde Pater regnum auſpicatus erat, hinc filius ſibi uſurparet. Pacta omnium jurejurando fides, ut impietati ipſa quoque Religio ſerviret. Ex Hebron in Urbem Hieruſalem traductus conjuratorum exercitus, ut mox arcem teneret Imperii, qui jus omne regnandi cauſa violaverat. Non expectato filii adventu, *ne fortè*, inquit, *veniens occupet nos, & impellat ſuper nos ruinam*, feſtinat Urbe, domo egredi, & pedibus etiam nudis non jam ut Rex, ſed ut privatus incedens, torrentem Cedron tranſgreditur. Procedunt primæ legiones Phelethi & Cerethi & ſexcenti Gethęi pugnatores validi; tum Sadoch Sacerdos, & univerſi Levitæ portantes Arcam fœderis quocumque Rex tenderet. Placuit tamen ferri Arcam in Urbem, dum conſcenſo clivo olivarum, & adorato Numine, quid agendum foret flens tacituſque David decerneret. Interim quo furoris æſtu ingreſſus eſt Urbem Abſalon? more fulminis in obvia quæque bacchantis. Totam mox Regiam inceſto concubitu fœdat, decem concubinis patris, quas abiens domi reliquerat, illato ſtupro, o inauditum facinus! Ita perſuaſerat

ira

ira incenſus Achithophel, ut cum audierit omnis Iſrael, inquit, quod fœdaveris patrem tuum, roborentur tecum manus eorum. Actum erat de Rege, & de florentiſſimo regno, niſi in manus Chuſai Arachitæ tam fœda conjuratio incidiſſet. Hic hortante Rege mentitus ſervum, & amicum Abſalonis, conſilio ſuo moratur ac detinet, ne ut ſuaſerat Achithophel, facto ipſa de nocte impetu, Regem populumque defeſſum torrentis inſtar abſorbeat. Indicato Regi conſilio Achitophel trans Jordanē egreſſus inſtruitur exercitus. Ductores hinc Ethæi Gethæus Princeps, illinc Joab & Abiſai. Locus certaminis ſaltus Ephraim, qui plures hoſtium conſumpſit quàm gladius. Poſt viginti millia conjuratorum cæſa, Abſalon mulo fugam præcipitat. Ingreſſus ſylvam, ſubter condenſam quercum ita illi capillis hæſit, ut prætereunte mulo, ſolus ab infauſta penderet arbore. Nemo illum confodere lanceà, quia filium Regis, auſus eſt; deinde mandaverat Rex, *ſervate mihi puerum Abſalon*. Unus Joab, neglecto Regis imperio tribus lanceis foſſum populo lapidandum projecit in foveam. Hic exitus, hæc pœna parricidæ. Mortuo Abſalone,

mox populo pax conceſſa, & repreſſi gladii. Sed verſa eſt in luctum victoria, dum Rex immodico planctu identidem lamentatur, *fili mi Abſalon, Abſalon fili mi, quis mihi tribuat ut moriar pro te*; Tandem poſt defletum, qui nihil deflendus erat, reducitur domum Rex, reliquo exercitu Abſalonis proſequente, ut quia locus erat Regis clementiæ erga perduelles, ita horum pœnitentia victorem non lateret. 2.*Reg.cap.*13.*uſq; ad* 19.

CAPUT XIII.

Seditio Sebæ adverſus Davidem.

Duce Sæba, filio Bochri ex ſtirpe Saul, magna rurſus pars populi civile aliquod bellum agitat, furorem auget prioris defectionis impunitàs, & nova Regis conſternatio. Dixerat ille Abiſai, *nunc magis afflicturus eſt nos Seba quàm Abſalon*. Hoc tamen bellum citiùs oppreſſum eſt quàm inciperet. Vix Sebam inſecutus Joab in Abela Urbe concluſum oppugnaverat, & mox tradito illius capite, obſidio Urbis ſoluta eſt, & ex ſapientis matronæ quaſi quo-

2.*Reg. cap.*20.

quodam oraculo unius capite redimi potuit cæterorum ſalus. Hujus victoriæ laudem Joab totam labefactat, illata nece Principi Amaſæ. Victor hic tot populorum, æquatum ſibi non ſuſtinuit Amaſam, & victus ipſe, tandem aulicæ invidiæ ſuccubuit. Nam de Amaſa dictum eſt poſt necem, *ecce qui eſſe voluit comes David pro Joab*. 2.*Reg. cap.* 20.

CAPUT XIV.

Poſtrema bella Regis David.

JAm Regem emeritæ militiæ ceſſare in bella oportuit, præſertim grandævum; adhuc tamen quaſi ſupremo impetu cum Philiſtæis rebellantibus congreditur David. Triplex illi ſeni prælium cum Gigantibus Jesbibenob & Zephai (tertii nomen latet) primũ ipſe Rex certamen confecit, & quia niſi accurriſſet Abiſai, & Regi fuiſſet pro clypeo, percuſſus in acie ceciderat, ad duo alia non permiſſus eſt adire certamina; nam ſervi jurati dixerant: *Jam non egredieris nobiſcum, ne extinguas lucernam in Iſrael*. Victi Gigantes, citius virorum

2.*Reg. cap.*21. *Paral. cap.*40.

monſtra quàm viri, quorum ille haſtam vibrabat, cujus ferrum ad trecentas uncias; illi ſeni in manibus pedibuſque digiti vltra humanam formam, ut qui illos vicerat, pluſquam homines viciſſe crederetur. 2. *Reg. cap.* 21. *Paral. cap.* 20.

CAPUT XV.

Regnum pacificum Salomonis.

HIc finis armorum: deinceps quadraginta in annos pacis otia & ſecuritas, obediente Salomoni omni populo, tum Hebræo, tum alienigena, quem David ſub jugum miſerat. Quid vero ad Davidis gloriæ cumulum adjici potuit, quàm ut regnantem cerneret hæredem regni, priuſquam è vivis ipſe migraret? Affectavit hunc gradum ſecundus natu Adonias; jam ſibi currum & equites ad imperium præſtruxerat; jam inſtituta convivia, quibus ſibi viros Juda ineſcaret, & dicerent, *vivat Rex Adonias*: ſed clanculum ſtudio matris Bethſabee, & Nathan Prophetæ, Rex Salomon inſtituitur, poſteà in Gihon mulæ inſidens adducitur, acclamante uni-

Reg. 3. *cap.* 1. 2. 3. 4. *&c.*

univerſa Tribu Juda exceptis quotquot in ſuas partes adduxerat Adonias. Hìc orare pacem & vitam à novo Rege cogitur, qui eductum à cornu altaris, quò pallens confugerat, domi ſecurum vivere paſſus eſt, & frater amari maluit, quàm victor timeri. Igitur inſtituto tandem hærede regni, affixis cruci ſeptem viris de ſtirpe Saul ad cædis Gabaoniticæ piaculum [quippe hoc uno remedio triennem in populo famem depelli poſſe docuerat Oraculum] propitiato item Deo, qui ob recenſitum populum ſeptuaginta millia immiſſa tabe peremerat, ac demum imperata nece Joab & Semei, moritur David quadrageſimo regni anno, poſtquam ſeptem in Hebron, & triginta tres in Hieruſalem annos regnaverat; dictus eſt *à Deo datus*, eò quod ipſum Deus Regem, non hominum ſuffragia dederant. Sed neſcio triumphis ille ſuis frequentibus, quàm longa pace filius glorioſior ſit habendus. Plus hìc populorum frænavit, plus attrivit Regum, non armis, ſed ſapientiæ illius fama, qua ſibi à Deo conceſſa, uti poſtulaverat, cœteros retro Reges antecelluit, & par ipſi nunquam fortè futurus aliquis. Patuit rarum hoc prudentiæ lumen, quando alter-

tercantibus geminis meretricibus de puero, utrius eſſet (nam ſicut ſuum vera mater profitebatur, ita altera, quæ ſuo extincto alienum ſuppoſuerat, impudens affirmabat,) *Afferte*, Rex inquit, *mihi gladium, & dividite infantem vivum in duas partes*, judicavit, (ò ſapientiam incredibilem) ! eam eſſe matrem, quæ puerum dividi non eſt paſſa, ſuclamante altera, dividatur. Quanta hujus ſapientiæ fama! quam ut audiret Regina Saba ab extremo oriente venit Hieruſalem, nec tam cæca profert ænigmata, quæ non diſſolvat facilè Salomon, nec tot auri argentique defert pondera, gemmas, aromata, quæ non exuperent Regis opes immenſæ. Tantum in cibo Regio luxum, tot ordines videt in aula famulantium, tot, tamque pingues hecatombes in templo, tantam præſertim ſuſpicit rerum omnium diſciplinam ab hyſſopo ad cedrum, ut quaſi deficiente præ ſtupore animo, dicat! *Major ſapientia tua, & opera tua, quàm rumor quem audivi; beati viri tui qui audiunt ſapientiam tuam*. Quis Templi à Salomone ædificati magnificentiam ſatis jactaverit? ò locupletiſſimam ædem! cujus parietes ex dolatis lapidibus nullo ſtrepitu mallei, aut ſecuris compacti,

cti, & veſtiti omnes cedro; cujus pavimentum abiete tectum; cujus vaſa & inſtrumenta affabrè facta, candelabra, lucernæ, forcipes, hydriæ, fuſcinolæ phialæ, mortariola, præſertim menſa & altare. Quàm ſanctus ac verendus hìc locus, quem Dei Majeſtas implet, in quo vota & preces populi, ſacrificia & cantica ſacerdotum, manubiæ denique victoris exercitus! Quid de Regalibus tectis dicam tum Regis, tum Reginæ, hoc eſt filiæ Pharàonis, in quibus dubium eſt an artem materia ſuperaverit, an materia arti deceſſerit? Hæc tanta ad Dei cultum artis opera, & ſingulare lumen ſapientiæ, nunc quoque admiranda forent, niſi mulierum amor, & profanus Deorum cultus, ſapientiam & religionem omnem ex animo excuſſiſſent. Mirum eſt, quòd ille deſipuerit ſenex, qui juvenis ſupra mortales ſapiebat, & qui tam piè de Deo ſenſerat, profanis Numinibus etiam phana ſubſtruxerit. Quantum hæc in ſcelera indignatus eſt Deus, teſtantur tres in Salomonem concitati hoſtes. Primus Adad Idumaus, deinde Razan Rex Syriæ, poſtremò Hieroboam. Idumæam, Adad ſocio, Razan vi capit, ſicut hic conſpirante Adad Syrio, Regnum inva-

vaſerat. De Regno totius Iſrael, id eſt decem Tribuum occupando aleam jecerat Hieroboam, & ex ſervo Dominus fieri ardebat, niſi quæſitus ad necem, & fugere in Ægyptum compulſus, prava conſilia ad obitum uſque Salomonis diſtuliſſet. *Reg.3.cap.1.2.3.4.&c.*

CAPUT XVI.

Diviſio Regni Iſrael ſub Rege Roboam.

MOrtuo Salomone poſt quadrageſimum regni pacatiſſimi annum, ecce recrudeſcunt bella, & quod pudet dicere, etiam civilia. Hæc velut ignis cinere opertus rurſus exæſtuant, hiſque viam pandit regnandi cupidiſſimus Hieroboam, Deo etiam ad audendum inſtigante. Regem illum fore decem Tribuum Iſrael vaticinatus erat Ahias Silonites. Et ad id apertè ſignificandum pallium novum decem in partes diſciderat. Præterea ex duro Regis Roboam imperio rebellandi nata occaſio. Rogatus Rex imminui tributa, & à Patre impoſitum jugum ſupprimi, ſpreto ſeniorum conſilio, ex juvenum ſenten-

tia

3.Reg. cap.12.& 13.

tia reſpondet indigna Rege: *Pater meus cecidit vos flagellis, ego autem cædam vos ſcorpionibus*. His auditis rebellat populus, & mox creato in Regem Jeroboam, decem Tribus à ſuo Rege deficiunt (hoc illi portenderant traditæ in manus decem pallii ſciſſuræ) ſola tribus Juda & Benjamin Principem ſuum ambiunt, & ex centum octoginta mille viris conflata agmina recipere partē Regni feſtinant. Sed properantem ad pugnam exercitum inhibet Deus, *Non bellabitis*, inquit, *contra fratres veſtros*. Reverſus unuſquiſque domum ex Dei præcepto abſtinet manum à prælio; aſſiduis tamen, licet exiguis bellis, dimicatum eſt æmulatione quadam & ſimultate imperii, ut deinceps uno in Regno duo Reges velut hoſtes inter ſe pugnaverint. 3.*Reg.c.*12. & 13.2.*Para.* 10.

CAPUT XVII.

Bellum Ægyptium primum adverſus Roboam.

PEccaverat cum populo Roboam, & relicto Dei cultu ad Idola deſluxerat. Miſſus in vltionem Seſac Rex Ægyp-

2.*Parol. cap.*19. 2.*Paral. cap.*12.

Ægypti; tamen poſt munitiſſimas in Juda captas Urbes regreditur ab Hieruſalem, ſublariſque theſauris, Templi, ac Regiæ, præſertim clypeis aureis in quorum vicem ſuffecti ænei, ſpoliatam, & ſervientem ſibi Urbem deſerit, quam ille ducentis curribus, & ſexaginta mille equitibus expugnare potuit, niſi vetuiſſet Deus, qui dixerat, quia humiliati ſunt non ſtillabit furor meus ſuper Hieruſalem, veruntamen ſervient Seſac, ut ſciant diſtantiam ſervitutis meæ, & ſervitutis Regni terrarum. 2. *Paral. cap.* 12.

CAPUT XVIII.

Bellum Civile primum ſub Rege Abia.

Hic paterni Regni hæres & hoſtilis odii in Hieroboam, licet primùm detrectet pugnam, ne ſe invicem comminuant populi, tandem ubi videt ſe Regis Iſrael circumventum exercitu, invocato Deo ac præcinentibus Sacerdotum tubis, audax prælium ingreditur, ſimul addito ad clamorem militum ter-

2. *Paral. cap.* 12. 3. *Reg. cap.* 14.
3. *Reg. cap.* 15.

terrore Dei, quinquagintn millia virorum fortium Iſrael vulnerati occumbũt; cæteri cum Hieroboam pulſi in fugam vix effugiunt inſequentem Abiam. Hic victor vicina oppida Bethel & Ephron jure belli occupat. Dignus hac ſuorum clade Rex Iſrael, & totius fere Regni excidio, qui vitulos aureos unum in Bethel, alterum in Urbe Dan colendos poſuerat, ne populus adiens Templum Hieruſalem Principi ſuo, & quaſi poſtliminio rediret. Sed vana ſuperſtitione id tandem perfecit, ut ſimul cum Religione fælicitatem Regni cum filio amiſerit. 3.*Reg. cap.*19.

CAPUT XIX.

Bellum Æthiopicum ſub Rege Aſa.

DEcem annos pacis initia Regni Aſa habuere poſt defunctum patrem Abiam, hoc Divino munere præmianda fuit hujus Regis pietas ac Religio. Quippe curæ illi fuerat cultum omnem profanum expungere, aras ſubvertere, confringere ſtatuas, lucoſque ſuccidere, & quidquid olim religioſiſſimi Moyſes & Joſue fecere; quin etiam ſal-

2. *Par. cap.*14.

ſalva Matris reverentia Priapi ſimulachrum, cujus illa turpiſſimo cultui præerat, in fruſta comminuit, & in favillas redactum projecit in Cedron. Decimo Regni exacto anno Zara Dux Æthiopum in Judæam penetrat, velut experimentum facturus Hebrϣæ virtutis. Quam timendus hic! cujus exercitus decies centena millia, & currus trecenti. Nunquam ullo loco populus tantùm virium vidit. Sed quantulus hic numerus contra exercitum Dei præliantem! Quippe vel ſolus terror Æthiopas in fugam vertit, Hæc tam citò populorum quam aquarum eluvies derivatione ſiccata eſt. Tot inſuper cæſa hoſtium millia, ut ſævire gladius in plura non ſucceſſerit. Tantæ in Urbem aſportatæ manubiæ: ut ſpolia totius orbis viderentur. 2. *Par. c.* 14

CAPUT XX.

Bellum civile ſecundum ſub Rege Aſa.

ÆThiopum profligato exercitu quid timendum erat Regi Aſa? timuit tamen Baaſa Regem Iſrael, qui op-

3. *Reg. c.* 15.

oppidum Rama muro vallaverat, ut nē quis tuto ex Juda illuc adire poſſet. Quid tum? pro ecta ſpe Dei Rex Juda, ad Benadab Regem Syriæ confugit, præmiſſoque ingenti munere ſibi conciliat. Ingreſſi Syri terram Iſrael, Ahion Dan, Abel, & cunctas Urbes muratas, Nephtalim violenti percurrunt. Abſiſtit ab opere ſuo Baaſa & victori dat manus. Victoria exultantem Aſa Regem increpat Anani Propheta de invocato Syrorum auxilio, quaſi verò, qui infinitos prope Libiæ populos fuderat, confiſus in Deo, ut pauciores ſterneret, quærenda fuerint humana auxilia. Indignatus Rex Prophetam in nervum trudi jubet, ſed in pœnam tam indigni ſupplicii, dolore pedum lethali afficitur, ut qui vatis pedes in cippo torſerat, torqueretur ipſe in pedibus, & qui in ſola medicorum arte ſpes ſuas locaverat, cum ipſis medicamentis periret. 3 *Reg. c. 15. & 16.*

CAPUT XXI.

Bella inteſtina Regni Iſrael.

HOc Regnum, ſicut malè parta, citò dilapſurum erat, niſi Deo auſpice firmitatem ac robur etiam ab inteſtinis diſſidiis accepiſſet. Extincto Hieroboam regnat filius Nadab. Huic Gebethon Urbem Philiſtinorum obſidenti inſidiatur Baaſa filius Ahiæ Tribus Iſſachar, denique incautum enecat; totam mox Jeroboam ſtirpem gladio extirpat: ita prædixerat Ahias Silonites. Baaſam excipit filius Hela, ſed admiſſum à Patre homicidium percuſſus à ſervo ſuo Zambri propria nece expiat. Zambri ex ſervo Rex, ne iterum ſerviat, & ne veniat in manus Amri, quem Regem exercitus legerat, ſe intra Regiam cum Regia ipſa inflammat. Dehinc in partes ſcinditur Imperium Iſrael. Media pars populi Thebni filium Gineth, media Amri aſſequitur; atque ita diviſis animis, diviſi quoque Regni ſuprema dies inſtabat, niſi pars una viciſſet alteram, & ſublato Thebni ſolus regnaſſet Amri in Samaria Urbe, quàm à Gomor duo-

3. Reg. 16.

duobus talentis emptam exſtruxit, & caput Regni eſſe voluit. Huic Achab ſucceſſit, peſſimi Patris, pejor filius, Tyrannus in populum: teſtis vinea Naboth, non modò invito ipſi erepta, ſed ipſe quoque aſtu Jezabel uxoris lapidatus. At præſertim in Deum impius. cujus Religionem cum cultu ſacrilego Baal commutavit, & iu Prophetas, uno Elia excepto, communi cæde deſæviit. *c.* 5. *Reg.* 16.

CAPUT XXII.

Bella Joſaphat & Achab confœderatorum.

HI duo Reges, & Regno, & animo, & religione diſpares, quodam tamen fœdere ſociantur, & junctis viribus fœliciter pugnant; quia unius pietas impietatem alterius inumbrat & obruit, nè pernicioſa ſit regno. Quis cultus Divini obſervantior Joſaphat Rege Juda, qui lucos, aras Deorum, & excelſa ſuſtulit de Juda! Huic quidquid legis proſperè ceſſiſſe, prœmium pietatis intellige: ſi quid pariter impio & ſa-

Paral. 17. *uſque ad* 20.
Reg. 1. *c.* 20.

& ſacrilego Achab, Dei beneficia recognoſce, quæ quantò magis ingratnm, tantò miſeriorem fecere. Conceſſa illi de Rege Syriæ inſignis victoria,ut quem nec fames, nec pluvia negata de Cœlo, à vana ſuperſtitione averterant, ſaltem triumphus de hoſtibus ad Religionem deferret. Igitur Benadad numero militum ferox Samaritis deditionem imperat: *Hæc faciant*, inquit, *mihi Dii, ſi ſuffecerit pulvis Samariæ pugillis omnis populi qui ſequitur me.* Sed quid ſine Deo numerus? cogitur Rex Syriæ ab Urbis obſidione abſiſtere; & quod prodigii ſimile eſt,ipſi pediſſequi Principum Iſrael in principiis caſtrorum collocati (ut Propheta juſſerat) præcipites Syrios dant in fugam. Rex ipſe vectus equo vix inſequentem Achab præterit. Relicta à tergo magna ſuorum manu, quos gladius victoris abſumpſit. Primo prælio victus Benadad, ſequente anno ſecundum inſtaurat, tamen in campeſtribus locis. Dixerant enim Syri ad extenuandam victoriam. *Deus montium eſt Deus eorum, ideo ſuperaverunt nos; & non eſt Deus vallium, idcirco obtinebimus eos in campeſtribus.* Hæc blaſphema verba ulciſcitur Deus, centum millibus peditum intra unum diem occiſis cœteros

rus in Urbem Aphec profugos, id eſt viginti ſeptem millia muri ruina proſternit & ibi loco perfugii monumenta inveniunt. Quanto Benadad Regis luctu, qua rerum deſperatione hæc geſta, ut per ſervos ſaccis indutos, & appenſis collo funiculis ad clementiam Achab ſupplex confugerit; Pacem illi Rex Iſrael,& vitam propriæ vitæ largitur diſpendio. Quippe tertio prælio cum Syris poſt triennes inducias habito, ſagitta in incertum jacta transfoditur. Hæſit illa inter pulmonem & ſtomachum, & vitam etiam indignanti abrupit. Nec profuit mutatus habitus, aut larva vultus totis hoſtium in Regem intentis arcubus; ſanguinem occiſi Achab linxere avidi canes in pœnam effuſi ſanguinis Naboth, uti conteſtatus fuerat vates Helias. Ad hoc certamen venerat affinitate conjunctus Joſaphat, mox illum Syri facto agmine tantum non occiderant, quia ſtatim creditus ac viſus eſt Achab, ſed vocata Dei ope tanto periculo eductus eſt, ut adhuc de Moabitis, Idumæis, ac de filiis Ammon uno certamine triumpharet. Tota latiſſimè Regio cadaveribus oppleta, non expectabat gladium militis Joſaphat, ipſi inter ſe hoſtes mutuis ſe vulneribus

concidebant. Hic doluit populus Juda non inventos, quos caperet aut feriret. Tanta è caſtris avecta præda, tamque varia ſuppellex, ut exportandæ non ſufficerent jumenta, triduum idcircò in auferendis ſpoliis conſumptum eſt. Reg. 3. c. 22.

CAPUT XXIII.

Bella Regis Joram & Ochoſiæ.

IN Joſaphat defuncti locum ſubſtituitur Joram, religioſiſſimi Patris deneger filius. Huic rebellat populus Edom, hoc eſt Idumæa, creato ſibi pro arbitrio Rege; tum ab ipſo deficit Lobna Civitas. Et hæc quidem in expiationem ſcelerum Regis Juda, quorum quaſi præludium fuit occidiſſe cunctos fratres. Toto exetcitus robore etiam noctu conſurgit Joram, & properaſſe ultionem in Idumæos, viciſſe fuit, adeo ut iterum ſervirent, tamen citra tributi legem. Non ita in Philiſtæos & Arabas fœlix expeditio: imò ab his tota terra Juda impunè vaſtatur, Regia diripitur, uxores & filii præter minimum natu Ochoſiam trucidantur. Rex ipſe ſcele-ſti-

Ex cap. 8. lib. 4. Reг.

ſtiſſimus, perpetuo alvi tormine, & longa tabe conſumptus, tandem egeſtis viſceribus animam quoque egeſſit. O qualem animam, cujus corpus nullis exequiis proſecutus eſt populus, ut indignum ſepulchri honore! Hoc ſupplicio Patris nihilo melior Ochoſias, ſeu Azarias amicus & ſocius Joram Regis Iſrael in illius quoque fati ſocietatem venit. Ambos ad bellum profectos adverſus Azahelem Regem Syriæ pari nece paulo poſt conjungit Hieu filius Namſi, cui delendam domum Achab commiſera t Deus. *c.8. lib. 4. Reg.*

CAPUT XXIV.

Mutatio Regni Iſrael.

JAm ſemel & iterum mutata gente, & familia, diverſi regnaverant, in Iſrael. Nam ſicut domum Jeroboam Baaſa, ita & hujus familiam Zambri & Amri pater Achab quaſi inſtigante Deo aboleverant. Ecce tertiò Dominum mutat Imperium Iſrael, & exciſa domo Achab, in ſolio ſedet non ſu Joehu, ſed jus dat Deus ungendo in Regem, & furoris Divini miniſtrum deputat. Poſt Achab,

En.c.9. lib. 4. Reg.

Ochoſiæ filio (& quia hic ſine liberis lapſus per cancellos cænaculi deceſſerat) Joram fratri tradita poteſtas regnandi. Hunc ſedentem in curru cum Ochoſia Rege Juda intento arcu, ſagitta transfodit Jehu, ſcapulas inter, projectoque in agrum veluti aſelli cadavere, juxta Dei edictum, pariter in Ochoſiam in Samaria latitantem facto impetu pravæ ſocietatis pœnas exercet; præſertim Jeſabel Reginam de feneſtra præcipitem agit. Quid iſti profuit ſtibio pinxiſſe oculos, & caput calamiſtro compſiſſe, niſi ut pulchrior facta, fœdiori morte occumberet, & data præda canibus, delicatiùs illi veſcerentur? Conculcata inſuper equorum ungulis, & juſſa cumulari, nihil inventum eſt reſidui præter calvariam, & pedes, & ſummas manus; cœterum corpus arroſerant canes. Ideo *Hæccine eſt illa Jeſabel*, vulgo dicebatur. Occiſis Rege Joram ac Jeſabel, in ſeptuaginta illorum liberos ſævitum eſt, ut tota funditus ſtirps Achab interiret. Ideo ſeptuaginta virorum capita delata in cophinis ab optimatibus Samariæ. Huc tranſgreſſus Jehu præſertim in ædem Baal, quam, projecta in ignem ſtatua, in latrinas convertit, falſo Numini cunctos Sacer-

do-

dotes, & Prophetas immolat. Tali hoſtia litandum fuit. nè ampliùs litaretur. Sic Divinæ ultor injuriæ, veri Dei cultum inſtaurat Namſiades, & impietatem Achab eradit. *c.* 9. *lib.* 4. *Reg.*

CAPUT XXV.

Bella Regis Joas & Amaſiæ filii.

INterfecto ab Jehu Ochoſia Rege Juda, mater pro illo regnat Athalia; & ut impunè & ſola regnet, liberos omnes Ochoſiæ filii, neci dat, ultra ſexum ferocior. Joas lactens adhuc cum nutrice ſubducitur (Joſabeth Jojadæ Pontificis uxor cauta nepotem abdiderat) Hoc furtum non vidit cœca Reginæ ambitio, at furti ſenſit perniciem. Nam ſeptimo poſt anno ejecta templo ad portam equorum impacta terræ occiſa eſt. Ita Pontifici licuit ſeptennem puerum diademate inſignire, & unctum oleo, plebi adorandum ſiſtere. Nihil hoſtile aut ſeditionibus turbidum, quamdiu pius Joas magnis ſumptibus ſarta tecta templi perficit. Mortuo Jojada, cujus diſciplina Regem ut diſcipulum continuerat, mox adulatione Principum de-

Ex cap. 11. *lib.* 4. *Reg.*

delinitus, Divinos honores impius uſurpat. Impii Regis infinitum ferè populum modicus Syrotum exercitus debellat, Deo fretus ultore, nec niſi ingentibus manubiis ſeu templi, ſeu Regiæ exportatis abſcedit. Joam adoratum à ſuis Rex Aſahel deprimit; tandem ſervi conjurant in Dominum, & in domo Mello exanimem relinquunt. In parricidas animadvertit Amaſias, per omnia ſimilis Patri, hoc eſt initio pius, ideo triumphator Idumæorum ad viginti millia; poſtremò impius, Diis à ſe ſubactæ gentis indecorè ſupplicans. Poſt hac infœlix in Betſames Oppido capitur à Rege Iſrael, qui non patente porta rupto muro Hyeroſolimam ingreſſus, quidquid auri, argentique, aut vaſorum ſive in Templo, ſive in Regia repertum eſt, ſimul obſides in Samariam transfert. Provocaverat hunc in certamen Rex Juda: *Veni*, inquit, *& videamus nos*. Venit ille, & vidit, & vicit inſolentem. Hujus quaſi præſcius victoriæ ſcripſerat Rex Iſrael: *Cardus Libani miſit ad cedrum, quæ eſt in Libano dicens, da filiam tuam filio meo uxorem, tranſieruntque beſtiæ ſaltus, & conculcaverunt carduum*. Nec ſatis pœnarum dediſſe viſus eſt Amaſias, donec ſuo-

ſuorum conjuratione opprimitur in urbe Lachis quò fugerat, ut genere mortis, ſicut vitæ moribus, Patrem referret. *c.*11. *lib.* 4. *Reg.*

CAPUT XXVI.

Res Geſtæ in regno Iſrael.

INterim ordine Regnum Iſrael filii Jehu obtinent. Primus Joachas decem, & ſeptem annos. Secundus Joas ſexdecim. Tertius Hieroboam quadraginta & uno anno. Poſtremus Zacharias ſex omnino menſes. Hi omnes peſſimi ac profani principes ſuperſtitionis pœnas luerunt. Joacham Rex Syriæ Aſahel tam frequentibus præliis ſicut pulverem areæ attrivit, ut relicti tantùm fuerint quadraginta equites, decem currus, ac peditum decem millia: Zachariam Sellum filius Jabes percutit gladio, & cum illo progeniem Jehu ſolio exturbat. Cum Joas, & cum Hieroboam proſperè actum eſt, utique quia minùs iſti peccaverant. 4. *Reg.* 10. *&c.*

Finis Libri Tertii.

LIBER QUARTUS.

CAPUT PRIMUM.

Bella reliquorum Regum Juda.

FREQUENS deinceps pugna Hebræorum cum hoſtibus; at rara victoria. Urgente in ſenectam juventute, & jam inclinato tam vividæ ætatis robore, quid mirum ſi victos identidem Hebræos legas, & poſthac ab omni ferè hoſte proſtratos? Nunc cernere liceat Ægyptios, Aſſyrios, Philiſtæos, Idumæos, Arabes, & cæteros id genus barbaros, in illius gentis, veluti ſignificatos ruinam, nec antè à bellico furore temperaſſe, quàm totum Davidis Imperium vel tributo vel ſervitute damnaverint: imò (quàm fluxæ res humanæ) in alias terras ejecerint. Tanti cauſæ excidii, creſcentia in dies vitia populi, & ex nimia fœlicitate corrupti mores. Quid Salmanaſar, Sennacherib, Nabuchodonoſor, & alia dura nomina in terras vel Juda vel Iſrael adduxit? nonne continua & pertinax decem Tribuum ſuperſtitio? Quid præſertim Baby-

bylonios? Nunquid ab Ezechia oſtentati ingentes theſauri, & regni Gazæ pretioſiſſima? Quid ſanguine etiam Prophetarum vicos Urbis infecit? Num impotens Regum dominatio, & ſuperbiæ proxima crudelitas? Et hæc in ſequentibus bellis tam frequenter obvia, ut mirari liceat non funditus periiſſe gentem Hebræam, ſed quaſi redivivam à ſuo funere reſurrexiſſe.

CAPUT II.

Bella Regis Oziæ & Joathan.

REgnante Ozia, ſeu Azaria vel Zacharia (trinomius fuit) profligato Philiſtæo, Urbes Geth, Azothum, & Jabnia muro ſuo nudantur: Arabes in Garbaal & Ammonitæ devicti ſtipendio mulctantur. Hæc proſperè initio regni geſta, terrore nominis Oziæ apud exteros perſonante, quia bonus ac religioſus in Deum. At ex ſecundis rebus elatus & tumens, tanquam avitæ paternæque hæres ſuperbiæ, adolet incenſum in templo præter fas & morem; nec contentus Regali, etiam Sacerdotum honorem ſibi arrogat. In hoc præſertim offenſus Deus Regem percutit

 Je-

lepra in fronte. Tum leproſum illum è Templo juxta legem ejicit Pontifex, exraque Regiam ſeponit quaſi privatum: ita qui Regem cum Sacerdote miſcere voluit ex utroque faſtigio excidit. Joathan filius vivente patre ac privato adminiſter regni ſufficitur; tandem mortuo illo poſſeſſor ac Dominus, de Rege Ammonitarum triumphat. Data illi victori centum argenti talenta, & decem mille cori tritici, totidemque hordei. Tam fœlici Imperio dignus erat optimus Princeps; hoc uno infœlix. quòd peſſimum filium reliquit hæredem. *Ex cap.* 15. *l.*4. *Reg.*

CAPUT III.

Bella Regis Achaz.

Hic eſt Achaz paternæ religionis deſertor, cultor Dæmonum, contemptor Dei, ita ut clauſo Salomonis Templo Aras Diis gentium & fana toto ferè regno poſuerit. Etiam in pœnam ſcelerum infœlix, inops, & populo ſuo inviſus & execrabilis. Fœderati inter ſe Rex Iſrael Phacee, & Raſin Rex Syriæ, vires conjungunt adverſus Achaz. Sed quid tanti, cum vel unus Rex Iſrael

ſufficiat? Quippe ubi retroceſſit Raſin ad ſua tuenda, quibus imminebat Theglatphalazar Rex Aſſyriorum (hunc Achaz miſſis muneribus ſollicitaverat in excidium Syriæ) ſolum bello appetere Regem Iſrael audet Rex Juda, & victoriam præſumit ex impari hoſtium numero; vincitur tamen Achaz, parte una exercitus captivata, altera cæſa gladio. Hanc peſtem Rex amoliri à regno potuit, ſi audito Iſaja, & deſuper petito ſigno Deum placaſſet. Sed ſpreto Dei auxilio maluit humanum accerſere, & hoc ipſum, deficiente Divino, deeſſe aut irritum eſſe perſenſit. Nam Rex Aſſyriorum poſt occiſum Raſin,& vaſtatam Syriam, in ipſum Achaz convertitur, nec niſi totis exhauſtis templi ac Regiæ theſauris, relegit iter in Aſſyriam. Itaque relictus inops Achaz, totum videt Imperium Philiſtinorum & Idumæorum patere incurſibus, ac prædæ datum. Denique moritur, uſque adeò ſuis inviſus, ut ſepulchro regni privarint. *Ex cap.* 16. *l.* 4. *Reg.*

CAPUT IV.

Tranſmigratio & finis regni Iſrael.

HÆc ad Orientem verſus in partibus Judæ: ad Occidentem verò in regno Iſrael peſſimæ res ſe habent, Regibus Iſrael ſe aliis alios ſolio trudentibus, & ad cumulum adductis ſceleribus; quid reliquum erat, niſi ut aliquando Rex cum populo in alienas terras migraret, ſi fortè animum mutaturus eſſet cum cœlo? Serviens uterque hoſti, ſpes erat, ſanctior ut tandem fieret qui regnans & florens peſſimus fuerat. Igitur poſtquam Sellum Zachariæ necem intulit, eodem hic ſcelere poſt menſem necatur à Manahen Gaddi filio. Iſte ab Vrbe Thapſa, quam ingredi deſtinaverat, repulſus, etiam prægnantium ſciſſione portas ſibi occluſas vlciſcitur. Denique quaſi firmando imperio neceſſarium ſæpius advocat Phul Aſſyriorum Regem, traditis argenti talentis mille ſtipendii loco. Fœlix iſte, qui filium Placejam non occiſus hæredem ſubſtituit. Placejam tamen Placee filius Romeliæ, & vita & ſolio deſti-

tu-

tuit. Ipſe ſimiliter manu Oſee filii Ela transfoditur; ut pereat gladio, qui gladio percuſſerat, jam antè bona regni parte amiſſa. Nam Rex Aſſur Theglatphalazar, capta Galilæa à terra Nephtalim, tres ferè Tribus migrare juſſerat in Aſſyrios. Poſtremus Regum, Oſee, & propè impietate primus, Captum hunc Salmanaſar annui tributi lege obſtringit:ſed rebellantem Oſee, vocato in ſuam opem Sua Rege Ægypti, tandiu ferus expugnat, donec vi capta Samaria poſt triennem obſidionem, & Rege in carcerem miſſo, reliquas Tribus in Aſſyriam transfert, & in alieno ſolo collocat, qui patriis ſedibus abutebantur ad ſacrilegia. Inter captivos inſignis unus Tobias, tam religioſus in Deum, ut unicum hunc in ipſa turba Deorum Gentilium coluerit; tam ſanctus, ut cæcus ex fimo arundinum factus, patientiæ alterum exemplar evaſerit; dignus demum quem Raphael Angelus abſterſa per piſcis jecur cœcitate perſanaverit; cujus filium comes ſoſpitem ad Medos duxerit, & nobili contraque ſpem fœlici matrimonio junxerit, & mille aliis beneficiis cumulaverit. *Ex cap.15. 16. 17. l.4.Reg.*

CA-

CAPUT V.

Bellum & geſta Ezechiæ Regis & ſequentium.

ITerum ad Judam convertimur, relicta Samaria, quam ne ſolam & inhoſpitam eſſe fineret Rex Aſſyriorum, adducta in has terras ſuorum colonia, populi Iſrael, vacuas Urbes & ſedes implevit. Verùm in hos novos colonos, quia nulli verum Deum colerent, emiſſi è ſylvis leones, facto impetu vorabant omnes, donec miſſus Sacerdos ex Iſrael qui ceremonias & legem Dei reponeret. Interim Ezechias paterni ſceptri, melior patre, curam ſuſceperat. In hunc Senacherib Rex Aſſyriorum collatis ſignis invadit, & uno velut torrens impetu cuncta proſternit. Non audet Ezechias cominùs cum barbaro congredi, licet ante debellatis Philiſtæis; procul amandare recogitat trecentis argenti talentis ſponte oblatis. Imò refixis laminis aureis, quas ipſe valvis Templi pius affixerat, religioni ſe tunc prævaricari credidit. Data ex pacto pecunia, non abſiſtit hoſtis, inſtat propiùs, & mœni-

Ex cap. 18. uſq. ad 22. lib. 4. Reg.

nibus ac portis Urbis Hieruſalem incubat. Parum eſt quod jam quaſi victis nedum victor inſultat, niſi etiam blaſphemet in Deum. At non impunè. Tharaca Rex Æthiopiæ Aſſyriam armatus intrat, cogitur Senacherib redite ad ſuos, ſed muſſans, & minis propè quàm plagis truculentior. Nihil territus Ezechias, populum quoque timere prohibet. *Multo plures nobiſcum ſunt, quàm cum illo. Cum illo enim brachium carneum, nobiſcum Deus noſter*. Et mox nocte illa ab unico Angelo cæſa jacent centum octoginta quinque millia hoſtium, & abſque vulneribus, ò rem miraculi plenam! mors ſæva diſcurrit. Poſtera luce tam ingenti clade conſpecta domum revertitur, & vivere aliquandiu finitur, teſtis ut fiat Majeſtatis quam ore contempſerat. Reverſus Niniven, & adorans in Templo Neſroth Deum ſuum, à filiis ſuis Adramelech & Haraſar interficitur. Non dignus qui Angelico periret gladio, parricidio velut hoſtis naturæ mactatur. Hæc inſignia victoriæ & triumphi decora ab inſigni Religione Ezechiæ. Nam paternæ impietatis eraſis veſtigiis, ſuccifis lucis, verſis altaribus, Templum Dei clauſum à Patre reſeravit, Phaſe ſolem-

lemni ritu inſtituit, & ut Salomonem pietate, ſic opibus & inclita gloria æquaſſe dicitur. Nihil tale in filio Manaſſe, in Amon nepote. Hic uterque nullum bellum geſſit; niſi bellum æſtimas, quod multum innoxii ſanguinis fuſum eſt. Teſtis Eſaias avunculus Manaſſe, quem hic lignea ſerra exſecuit. Placida morte Manaſſes, Amon non ſicca per ſervos ſublatus eſt. Tam vita quam poteſtate uterque omnibus oneri fuit. *Ex c.18. uſq; ad 32. lib. 4.Reg.*

Bellum Ægyptium ſecundum Rege Joſia.

TAndem crudeli Avo, tam impio Parenti ſucceſſit Joſias, mitiſſimus omnium Princeps; purgatum ſuperſtitionis ſordibus Templum, & ritè omnia ad Dei cultum digeſta, monumenta ſunt eximiæ pietatis. Bellum huic cum Nechao, Rege Ægypti in Aſſyrios ſigna inferente. In ipſo æſtu pugnæ occiſus Joſias in Magedo; ſanctiùs quidem at non fortiùs potuit Rex tantus occumbere. 4. *Reg.* 22. 23.

CA-

CAPUT VI.

Tranſmigratio Babylonis.

ABductis decem Tribubus, reliquæ ambæ Benjamin & Juda nihil domeſtico ſapiunt exemplo. Captivantur & iſtæ quoque, pares ſicut moribus ita & ſuppliciis. Igitur Rex Joachaz Joſiæ minimus natu, quem Regem populus conſtituerat, à Pharaone Nechao revinctus in Ægyptum expellitur, & ibi privatus moritur velut obſes captivandi mox totius populi. In locum Ioachaz, Eliachim majorem promovet Nechao, ac mutato nomine Joachim nuncupat. Hic tyranno, à quo Regnum acceperat, libens etiam cum ingenti tributo ſervit, & ſervus mavult vivere, nè regnet ingratus. Poſt à Nabucdonoſor expugnatur Pharao, capiturque Syria, & ibatur in Regnum Ioakim, niſi annuo ſtipendio contentus victor barbarus abiiſſet. Trienni ſoluto pretio, ſervitium indignatur, & rebellat Rex Juda; rebellantem opprimit totis viribus Rex Babylonis, Templum expilat, inter-

Ecc. 25. *lib.* 4. *Reg.*

interfecti Regis cadaver inhumatum projicit extra muros, & ſepultura aſini ſepelitur, ut ante ſcripſerat Hieremias. Ita tamen in Patrem ſævit Tyrannus, ut Joachim ſeu Jechoniæ filio Patris tradat Imperium, & hunc paulo poſt obſidione urgens ad deditionem compellit, veritus nè paternæ necis vitor cum vicinis conjuret in Regnum Babylonicum. Itaque à ſceptro & à patria amovet. Dedit ipſe ſeſe Jechonias, ſuadente Hieremia, & cũ matre, & uxore, Principes, amicos, & optimos Civitatis; ſuſtinet quoque Babylonem ſe traduci, atque in vincula conjici, quaſi præſcius ſe olim ſolvendum. Patruus Mathathias interim rerum potitur, & Sedecias audit, impoſito à Tyrauno nomine. In hunc poſtremò Caldæi cum Rege feroces involant, ut perjurum hominem pactam fidem ſervare doceant. Primùm Civitatem oppugnant, clauſam penetrant, vallatam exſcindunt: invaluerat obſeſſórum fames, ut matres etiam filios epulando, ò rem inauditam! illi ſuccurrerent. Hinc fame, hinc obſidione urgente, fugit Sedecias, & fugam nocte præcipitans, non potuit tamen obſidèntes latere. Comprehenſus coram Tyranno ſiſtitur,

tum-

tum ipſi effodiuntur oculi, necantur coram patre filii, ut tota in illo ſtirps Regia intereat, tandem catenatus Babylonem cœcus abducitur, carceriſque umbra pœnas luit incarcerati Hieremiæ, qui hæc non auditus prænuntiaverat. Tranſlati cum Rege quotquot vel gladio, vel fami ſuperfuerant. Relicti in Urbe, vel ſervitio inutiles, ut pueri ac ſenes; vel prædæ faſtidium ut pauperes; vel certè colendis agris neceſſarii, ut vinitores & agricolæ. His Rex datus Godolias, nullo inſigni Regio aut Imperii nomine; quia præeſſe tam paucis & calamitoſis nulla dignitas erat; ut ſicut in Urbe Urbis reliqua tantum erat imago (Hanc enim cum Templo Nabuzardan militiæ Princeps inflammaverat, ſolo æquatis per circuitum mænibus) ita ipſe umbram Regiæ Majeſtatis teneret. *Reg.* 4. *cap.* 24. 25.

CA-

CAPUT VII.

Miſſiones, & Miracula Prophetarum.

UNde tanti ac florentis Regni caſus & ruina? nunquid quia non auditi Prophetæ à Deo miſſi? Nam inter illa præcedentia Regum tempora, virtutibus vitiiſque permixta, imò ſi verum dicimus magnis inſigniora criminibus, quanta erga ſuos Reges ſive juſtos, ſive impios cura Dei ac providentia: illos ut à profanis arceret cultibus: illos ut in pietate ſtatueret? Quot miſſi ad illos viri ſeu vates Dei? quot pronunciata Oracula? quibus obtemperare, tota Regnantium & Imperii una hæc erat ſalus. Mittitur Nathan ad Davidem, & ex parabola, ſeu fabula raptæ ovicułæ veritatem adulterii, deinde ex ore Regio pænitentiæ vocem *peccavi* exprimit. Utinam ſic ad ſe miſſum audiſſet filius Salomon? certè nec tam uxorius ſenex fuiſſet, nec ſcindendo Regno occaſionem dediſſet. Miſſus alter ad Jeroboam dum thus adolet: quia non auditus, protinus Regi manus exaruit, quæ orante Propheta mobilis rurſus effe-

fecta eſt. Quid de cœteris dicam, ac præſertim de impiiſſimo Achab? Venit ad hunc Michæas: nec modo non auditur vera pronuntians, ſed in carcerem truditur pane & aqua cibandus. Similiter Elias cum verbis minacibus etiam monſtra, ſeu miracula addit; quid aliud egit, quam ut perſequentem fugeret, aut vitam perderet? Eliæ autem miracula, & aliorum, ſuis ſparſa locis, in unum hunc locum cogere placuit; ut ſimul & citiùs uno tenore continuata permiſceantur. *Reg.*

CAPUT VIII.

Miracula Eliæ Prophetæ.

QUis credat virum tam piloſum & ferinum habitu, ut feræ potius quàm hominis figuram reddat; tam egentem, ut eum in Urbe vidua pauper, corvi in deſerto paſcant; tam imbellem ut vel mulier una Ieſabel in fugam compellat? Hunc tamen tantæ authoritatis, ut cœlo pluviam vel imperet, vel prohibeat; ut ignem quaſi vindicem in adverſarios emittat; Teſtes duo quinquagenarii Regis Ochoſiæ, quos ſubitus ignis extorruit; in ipſam

etiam mortem accepto imperio, quo viduæ Sareptanæ filium vitæ reſtituit. Primùm juſſus omnem e cœlis ſeu rorem, ſeu pluviam ad tres annos excludere, mirum eſt ut arentibus herbis, paſcuis, & cuncta fame depopulante, non ante terris infuſa pluvia, quàm Elias oraverit. Certus hìc ſe à Deo exauditum iri in aqua, ſicut priùs in igne holocauſti, victor ultorque magnificus Sacerdotum Baal. Quantus hìc, qui vel ex impio & prope ferreo Achab pænitentiæ ſigna extorquet, cilicium, ſaccum & jejunium, & tam arduum ſuperbia caput humilitate depreſſit? *Nonne vidiſti*, inquit, Deus, *humiliatum Achab?* tam facilè huic viro Iordanis aquas pallio ſcindere, & ſicco tranare veſtigio, quam pedibus planum iter ingredi. Certe tanto cive indignus erat hìc quem incoluerat mundus: placuit Deo in meliorem tranferre, & ſubito turbine raptum, curruque igneo vectum, in fœliciſſima ſede collocare, jam æternitatis candidatum. 3. *Reg.* 17. *uſq; ad* 2. *lib.* 4.

C A-

CAPUT IX.

Miracula Eliſæi Prophetæ.

QUot iſtius geſta legeris, tot fere in oſtenta & miracula offendis: Hic ille eſt diſcipulus Eliæ & famulus; ab aratro ad ſacrum vaticinium accerſitus; viciſſo tamen Magiſtrum videtur; multitudine potiùs an claritate ſignorum incertum eſt; & fortè duplex ille ſpiritus Eliſæo conceſſus duplo major fuit miraculorum effectio; quæ nec ipſa morte, & emortuis oſſibus finita eſt. Imputa, ſi libet, pallio Eliæ totam hanc prodigiorum ſeriem, nihil eſt tamen cauſæ cur hoc ipſum, deneges Eliſæi virtutibus, quas ad ſui nominis oſtentationem Deus ipſe promoverat. Igitur rapto bigis igneis Elia in cœlos, primus ad miracula gradus ſternitur, tranſitus Iordanis ſicco veſtigio, & arente alveo; deinde nè vicinam Urbem Iericho prætereat Eliſæus, & ubivis mira efficiat, ubi maximè neceſſaria, ſale infuſo in fontes ſterilitatem loci, quem aquæ peſſimæ inhoſpitalem fecerant, facilè abſtulit. Et hæc ſanatio aqua-

aquarum eò mirabilior, quò ineptior medicina. Calvo huic Prophetæ certatim pueri calvitiem veluti convicium jactant: ecce duo urſi quadraginta mox contumelioſos pueros in fruſta concidunt; Hoc vltionis prodigio adultos inſtruens Vates, quando nec teneræ pepercit ætati. Tribus Regibus fæderatis adverſus Regem Moab deficiunt aquæ in via: poſtulante Ioram Rege Iſrael filio Achab, nihil conceditur; at in gratiam Ioſaphat Regis Iuda & aquę ubertim deſertis in locis ſcaturiunt, & victoria de Rege Moab ſperatur. Quid proſequar olei exuberantiam in domo viduæ unius de uxoribus Prophetarum, quando non priùs ſtetit oleum, quàm vaſa deficiunt? Quid viginti panes hordeaceos centum viris ad ſatietatem appoſitos, & ad reliquias uſque profuſos? ſimiliter miſſam in lebetem farinulam, quæ pulmenti amaritiem & mortem in olla conſumpſit; lepram Naaman Principis militiæ Regis Syriæ ſeptima lotione Iordanis abſterſam, & in puerum Giezi transfuſam, eo quòd munera, veſtes argentumque invito hero acceperat; fœcunditatem Sunamitidi conceſſam, & fœcundati uteri prolem vitæ reſtitutam. Quid plura? ferrum aquis

in-

innatat more corticis; produntur inſidiæ Regis Syriæ; percutitur cœcitate exercitus; tamen in Samariam adducti Syri, & poteſtati Regis Iſrael permiſſi, dimittuntur illæſi, imò & benè paſti. Denique poſt ſigna tanta, quæ rudis illa ætas obſtupuit, & priora erubuere ſęcula, moritur Eliſæus, qui vitę mortiſque adminiſtravit imperium; flevit morientem Rex Joas; flentem conſolatus eſt Vates Divinus ſpe ampla victoriæ Syriacæ, quæ ſepties Regi futura erat, ſi ſepties terram percuſſiſſet. Quid beneficij ab expirante Propheta non impetraſſet Rex iſte, à quo jam mortuo projectum defuncti cadaver vitam hauſit, & in ſepulchro, mortis vim omnem eliſit? Voluit Eliſeum Rex Joram capite minuere, quaſi reum tam longæ Syrorum obſidionis, & tam duræ famis, ut caput aſini octoginta argenteis, & ſtercora columbarum quinque argenteis, vænirent, ipſæ quoque mulieres filios ſuos vorarent: ſed quò tanta Eliſæi miracula, niſi vel aliquò peſtem hanc à ſuis avertiſſet cervicibus. *Lib. 4. Reg. cap. 2. ad 9.*

CAPUT X.

Miracula Iſaiæ Prophetæ.

ÆGrotat Rex Ezechias, nec illum tantæ Majeſtatis faſtigium à populi infirmitatibus excipit, aut abſolvit: ægrotanti mittitur Iſaias Propheta, & licet diſtans, attamen mors vicina nuntiatur. Ad hæc plorat & orat Rex, & tum precibus, tum lachrymis placato Deo, Divinam prope mutat ſententiam, quando ſe vidit à gravi ægritudine curatum, & vitam audit ad quindecim annos productam. Utrumque ſanè plenum miraculi atque prodigii, quò magis rerum ſeu ordini ſeu conditioni contrarium. Primùm applicita ficorum maſſa, ut Propheta juſſerat, perſanatur ulcus, & morbus Regius, vel inani, vel etiam peſtifero remedio: ut intelligas ficut in morbis ita in remediis Divinum eſſe aliquid; nec tam medicamenti æſtimandam qualitatem, quam Dei medentis manum, qui pro arbitrio de noxiis quoque rebus utiles exhibet medicinas. Deinde promiſſa à Vate vita productior, tàm incerta

Ex cap.19. & 20. l.4. Reg.

certa prima fronte videbatur, quàm mors urget imminens nuntiata. Quid mirum ergo ſi Rex vel dubitat, vel interrogat? *Quod erit ſignum quia die tertia aſcenſurus ſum Templum Domini?* Ideo faciendæ rei ſignum certiſſimum ingens portentum optioni dat: *Vis*, inquit, *ut aſcendat umbra decem lineis, an ut revertatur totidem gradibus?* facile eſt, Rex ait, umbram creſcere, nec hoc volo ut fiat, ſed ut revertatur retrorſum decem gradibus. Et ecce invocato Deo Iſaias umbram per lineas, quibus jam deſcenderat in Horologio Achas cum Sole, reducit decem gradibus, ut productior factus dies, vitæ longioris obſes certiſſimus ſit. Diſcant mortales tam promptum Soli eſſe retrorſum cedere, quàm ſtare immotum jubente Deo. *Ex cap.* 19. *&* 20. *l.* 4. *Reg.*

CAPUT XI.

Interregnum & captivitas Judæorum.

POſt Sedeciam nullus deinceps ex ſtirpe Judæorum Rex Jeruſalem, uſque ad Aſſamodæos, Hyrcanum ſci-

Ex cap. 24. *&* 25. *l.* 4. *Reg.*

licet & Ariſtobulum : Salathiel quidem Jehoniæ Regis, & hujus Zorobabel filius, inter concaptivos fratres principatum obtinent,& duces appellantur:at Regis nomen & regni inſignia deferre captivis non licuit. Quàm interim indignè Babylonicam ſervitutem tulerit Hebræus, teſtatur interfectio Godoliæ. Hunc Iſmael regali oriundus ſanguine, cum decem ex nobilioribus qui in Maſpha confugerant, dirè interficit; nec à Chaldæis Judæos comites cædendo diſtinguit. Cæteram plebem gentis reliquias tendere in Ægyptum cogit timor, nè cuncti pro uno Godolia occiſo pereant. Mirum eſt quo robore animi, profanos Deorum cultus repudiaverit inter alios Daniel, ideo ad leones damnatus. Et ibi ille perierat, niſi mitiores feras quam homines habuiſſet. Jejunum illum & impaſtum Angelus meſſorum prandio reficit per Abacuch Prophetam, illuc ex Judæa crine ſuſpenſo delatum. Præterea Danielis ſocii Ananias, Azarias, Miſael, vel Sidrach, Miſach, & Abdenago apud Chaldæos ſtatuæ Nabucodonoſor negato Divino cultu, fortiter caminum uti certaminis locum adeunt; intrat Angelus cum tribus,

bus, ut ab iſtis in incendiarios flammas fornacis excutiat. Cremata quidem mox vincula, compedeſque Juvenum; forte ut liberiùs inter ipſos ignes velut inter auras incederent: pepercit flamma corporibus, imò veſtibus quorum animi meliore igni ardebant. Stupet Nabucodonoſor viſo quarto Juvene tres inter, quos ſicut nec cibus Regius contaminaverat, Regia menſa eſculentius expertos jejunium aut legumina, ita nec ignis tantillùm libaverat. Hinc Rex exclamat: *Non eſt alius Deus qui poſſit ita ſalvare*. Interim ad ſeptuaginta annos productam ſervitutem afflicti mœrent Hebræi, quos Tyranni quatuor, Nabuchodonoſor, Evilmerodach, Balthaſar, & Rex Medorum Darius, duris exercuere imperiis. At Daniel toti tunc Orienti Præfectus, & ſecundus à Rege tantò meliùs & indulgentiùs captivos habuit, quantò ſibi chariores. Tantùm illi faſtigium ex declarato Regis ſomnio de viſa ſtatua, cujus caput ex auro optimo, pectus & brachia ex argento, venter & fęmora ex ære, pedes denique partim ex ferro, partim ex teſta conſiſterent. Experta ſanctiſſima uxor Suſanna, experti impudiciſſimi Judices, experti quoque Sacerdotes

Belis, quanta in Daniele erga impro-
bos inclementia, & erga juſtos profuſa
charitas. *Ex cap.25.l.4.Reg.Lib.Dan.*

CAPUT XII.

Finis captivitatis Babylonicæ.

POſt ſeptuageſimum annum finita tandem ſervitus, & cum libertate mutata. Expectandus diu fuit tanti beneficii author Rex Cyrus, nec antè ſervire deſitum eſt, quam Tyranni omnes Babyloniæ vel fato defuncti, vel occiſi gladio. Nabuchodonoſor natu major Evilmerodach excipit. Hic paternum regnum ſperans ſibi ereptum iri à Patre etiam extincto, cadaver in trecentas patres diviſum prædam projicit vulturibus. Impius ſanè æquè ac vecors. Credidit Patrem, ſicut ex homine factus beſtia, juxta vaticinium Danielis & arboris ſomnium; rurſus ex beſtia in hominem redierat, ita fortè poſt mortem recepturum regnum cum corpore. Poſt hunc Balthaſſar junior natu, qui percuſſus à Dario Medorum Rege vitam cum regno miſerè amiſit. Ita illi extantes de muro digiti, dum ſcriberent,

Ma.

2. *lib.* 1. *Eſd.* 42.

Mane, *Thecel*, *Phares*, ſignificaverant. Sublatis de medio Chaldæis, libertatis vindex Hebrææ regnat Cirus. Nam traducto à Medis ad Perſas imperio, ſubjectos populos maximè Judęos, fœlices jubet ac ſecuros agere. Extorres redire in patriam, reſtaurandæ Urbis ac Templi data venia. Reddita quoque vaſa Sacra, quæ ſuſtulerat Nabuchodonoſor, quibus abuti ad pocula non audet, poſtquam audiit Balthaſſar non tam irruptione hoſtium: quam ſacrilegio periiſſe. Pauci tamen in Judæam redire viſi ſunt, cæteros vel uxoribus, vel partis extra patriam remorantibus. Adeò natale ſolum amabant, ubi etiam nati ſervierant. Penes tam paucos ac inopes nullus ducitur murorum ambitus, vix Templi jacta fundamenta, ſaltem ædificatum ad ſacrificia Altare, denique intra pomœrium non tam ſubſtructæ ædes quàm caſæ. Ita non Urbs, ſed quædam imago Urbis ſurgebat. *Lib.* 1. *&* 2. *Eſd.*

CA-

CAPUT XIII.

Bellum Holofernis contra Judæos.

QUantò inſignior viſa eſt Cyri beneficentia, tantò Cambyſis filii deteſtabilior crudelitas, qui reſciſſo edicto paterno beneficia in contumelias ferus commutat. Ideò fortè dictus Nabuchodonoſor, ut ſicut ille Urbem ac Templum demolitus incenderat, ita hic, nè denuò excitaretur, inhibuit. Tam ſanctum opus ſuſpendit impius, nè rebellioni arcem collocet, & hoſtibus vires ſufficiat. Sed ò malè prudentem adverſus Deum! qui in tantæ pœnam impietatis ab imbelli fœmina Hebræa vinci ſinit, qui viris ſuperior eſſe contenderat. Miſſo Holoferne militiæ Principe poſt ſubactam Mediam, ac triumphatum Arphaxad Regem, in Judæam involat. Cappadociam, Domaſcum, & alia munitiſſima regna prætergreſſus, quot paſſibus tot victoriis Oriente luſtrato. Satis paterno clarus imperio videri poterat, ſi fines ullos caperet cupido regnandi. Ingreſſo Galilæam Holoferni Bethulia viculus ferè obſiſtere audet

Ex toto lib. Judith.

audet. Loci incolæ, quem natura munierat, Deo fidentes, obſideri ſe ſinunt. Et jam peditum centum viginti milla, equitum viginti duo, non tam armis quàm terrore cives circumdederant, jamque inciſo aquæductu, & prohibitis fontibus nè in Urbem influerent, exhauſtis per viginti dies ciſternis, cogitaverat Princeps Ozias tradere hoſti ſiti enectum populum. Sic deditioni res erat proxima, niſi ſæculo illi contigiſſet fortiſſima mulierum Judith. Viris hæc animoſior cædem Holofernis, quam vir non auderet, feſtina exequitur. Tamen in re tam virili non oblita fœminam, mundum muliebrem pulchro corpori aptat, culta, comptaque procedit ad caſtra, Abra comite, ut quàm viri bellatores manu, ipſa oculis & amore ſui præſumat victoriam. Capti Aſſyrii primo tam præſtantis matronæ conſpectu, cui formam Deus ſplendore quodam auxerat, exclamant amentes: *Quis contemnat populum iſtum, qui tam decoras mulieres habet?* Introducta in tabernaculum Ducis, & fugæ conſilium partim mentita ad nuptias Tyranni, aut ſaltem ad delitias deſtinatur; Illa non abnuere. Diſſimulare etiam ſi opus eſt, imò palam redamare amantem. Invitata ad

epulum, non dedignatur, & data venia, quos comportaverat cibos manducandi, regali menſę accumbit; ille cum immodico vinò ardentiſſimum amorem bibit. Tum in conclavi ſuam ita edormit crapulam, ut nec ſanctiſſimæ viduæ fas ſit illudere, nec cædi deſtinatæ elabi. Ingraveſcit ſomnus Principis, contentiùs orat Judith, grande facinus perfectura; *Confirma me*, inquit. *Deus Iſrael, & reſpice in hac hora ad opera manuum mearum*. Nihil cunctata comam ac cervicem apprehendit, & pugione ad lectuli colnmnam appenſo bis ferit; quaſi dnplex fœminæ ictus neceſſarius foret, ubi unicus viri ſufficeret; deinde amputatum caput in Abræ peram projicit, evolutoque extra conopæum trunco, lectum non tam ſanguine quam vino reſperſum relinquit. Tanti capitis præda onuſta Judith è caſtris Bethuliam regreditur ovans, & prolato de pera capite, *Ecce*, inquit, *caput Holofernis quem percuſſit Dominus per manum fœminę*. Stupet populus, ac ſimul fremit lætitia, tædis accenſis tam fortem viduam circumſtans, & ab ore dicentis pendens. Contra Aſſyrii, viſo Principe decollato, facilè palantes cæduntur, vix fugæ relicto præſidio. Interim triginta per dies col-

collecta ſpolia, quorum melior pars & opimior attributa eſt Judith: at pia mulier Templo affigi juſſit, ut tanti Dux facti non fœmina, ſed Deus crederetur. Hoc tandem fatum Holofernis capitaliſſimi hoſtis Judæorum. Simili prope exitu aliquantò poſt ſuperbus Aman vitam patibulo affixus amiſit, qui perire totam gentem in patibulis voluerat: totum hoc negotium expediit Regina Eſther apud Aſſuerum Regem ac conjugem, & unica tam barbari conſilii quærimonia, capitale Amani judicium fuit. Ita factum eſt, ut ſicut priora ſæcula Debbora, & Jahele fortibus fœminis, ita hæc poſteriora Eſther & Judith fortitudine inclytis gloriarentur. *Lib. Jud. & Eſther.*

CAPUT XIV.

Prælia pro reſtauratione Urbis ac Templi.

ANno quadrageſimo ſexto poſt defunctum Cambyſem, quartus à Cyro Darius Hiſtaſpis ejuſdem cognatus magno ſe voto exolvit; voverat hic authore Zorobabel, ſi Perſarum Rex

Lib. Eſdræ.

fieret, conſummandi Templi Hieruſalem veniam ſe daturum, dedit ille voti compos cæſis duobus Magis fratribus, qui regnum invaſerant. Miſſus in Hieruſalem Zorobabel: qui pendens & interrumptum Templi ædificium ad umbilicum perduxit. Edicto inſuper cautum eſt, nequis perficiendo operi obſtrepat, & ideo crucis intentatur ſupplicium. Miſſus poſtea Eſdras ab Artaxerſe, miſſus & Nehemias: ille legem Divinam inſtaurat, & non tam tabellis quàm populi mentibus accuratè inſculpit. Hic totam Urbem à fundamentis novam excitat, mœnibus cingit, & portis claudit, ac munit. Interim multa cum finitimis populis, quos livor aduſſerat, tam aſſiduè commiſſa prælia ut juvenum pars ædificando, pars præliando inſiſteret; hic ex area fiebat acies, & trullas cum gladiis & lanceis geſtabant fabri ſimul & milites, interdiu toti in opere, noctu partiti vigilias excubabant, & ſi dicere fas eſt, una manu trullam, altera gladium tractabant. *Lib. Eſdre.*

CA-

CAPUT XV.

Expeditio Alexandri Magni in Judæam.

IMperante orbi nunc Chaldæo, nunc Medo, nunc Perſa, prout jus erat in armis, ad Græcos quoque tranſit Imperium; hìc erat quaſi ordo fatorum. Igitur Dominos mutante orbe per tempora mutat & Judæa. Servire cogitur Alexandro Macedoni, qui cognomen Magnus, non tam ex corporis, quam ex animi magnitudine, cui vix ſatis erat terrarum ambitus. Ille toto Oriente armis penetrato, Palæſtinam quaſi ultimam provinciam cogitaverat, & ultrò feſtinantem accelerabat prædæ amor audita ubertate ſoli, vetuſtate gentis, religione Templi, ac præſertim opulentia. Orant Judæi, & precibus prædonem mundi beneficum faciunt. Magnus ille (quis non ſtupeat) in Jaddo Pontifice, qui obvius proceſſerat ſtola indutus Cydari, & lamina coruſcus, Deum adorat, mactat in Templo hoſtias; Judæos ubique gentium patriis uti legibus concedit, & ſeptimum annum jubet

Lib. 1. Mac.

bet eſſe tributi exortem. Sic perdendæ Urbis & gentis conſilia in beneficia commutantur. *Ex cap. 1. lib. 1. Mac.*

CAPUT XVI.

Bella & perſecutiones Antiochi Regis in Judæos.

ALexandri veneno extincti nullus relictus hæres; ille diviſo in duodecim ſocios Imperio, affectaſſe creditur nequis apud poſteros ſibi par potentia legeretur. Succeſſit res pro voto; in pauciores tamen, id eſt in quatuor Reges tota Orientis collecta eſt dominatio. Primus in Ægypto Ptolomæus Lagi filius; in Macedonia Arideus ſeu Philippus Alexandri frater; in Thracia & Helleſponto Lyſimacus; in Syria demum & Babylone Seleucus Nicanor primus regnaſſe traditur. Ab hoc ſeptima ſobole Antiochus Epiphanes, qui Romæ obſes fuerat, pulſo fratre Seleuco, Syriæ regnum invadit, fratre ſacrilego pejor: quippe ille Heliodoro duce Templi ærarium ſpoliatum miſerat, & ſpoliaverat, niſi armatus eques in Heliodorum priores equi ſui calces eliſiſ-

Lib. 1. Mac.

eliſiſſet; ſicque humi abjectum alii duo equites, intellige Angelos, contudiſſent verberibus;extinctuſque jacuerat, niſi pro ſemianimi orans Onias quaſi revocaſſet a mortuis. Non cautior fratre Antiochus, ſed irreligioſior Templum ingreſſus, totum deſpoliat, & collocata Jovis ſtatua, ritus Gentium profanos imperat; imperio reluctantes dira nece extinguit. Teſtis Eleazarus ſenex, qui carnes porcinas juſſus edere, vel edentem fingere, maluit flagellis ad necem cædi, quàm ſenectutis canitiem tam turpi nota inuri: *Non enim*, inquit, *ætati noſtræ dignum eſt fingere*. Teſtes ſeptem cum Matre Machabæi, & quos Antiochus Tyrannus non iiſdem, ſed æquè diris tortos ſuppliciis, non tam mori, quàm ad meliorem fecit vitam tranſire, ut deinde in laureas verterentur ſupplicia, & Regis crudelitas triumphus Martyrum fieret,& inſigne virtutis. Authore Jaſone & Menelao) hi tunc peſſimi Judæorum) poſitum eſt in Urbe Gymnaſium, & conſtituta Ephebia. In illo ritus Gentium doceri juſſi ſunt Juvenes; in iſta (pro pudor) præſtare ad omnem libidinem; cæſa intra triduum octoginta millia civium, ut cæteros tanta cædes à cultu Dei vel abſol-

ſolveret, vel deterreret: ſed is eſt religionis amor, ut vel fugere expediat timidis, vel audacibus certum ſit mori. *Lib. 1. Mach.*

CAPUT XVII.

Bellum pro religione Duce Mathathia.

IGitur Hieroſolymis egreſſus Mathathias in montem Modin, totam ſecum transfert familiam, hoc eſt quinque filios, Joannem, Simonem, Judam Machabæum, Eleazarum, & Jonatham. Ibi occiſo qui à Rege litari Idolis mandaverat, facto ſimiliter impetu in quendam Judæum, qui legis deſertor palam Diis gentium fecerat, dimiſſa Urbe Modin in deſerta loca progreditur. Illum ſecuti complures cultus Divini obſervantiſſimi, quaſi juſtum conflant exercitum. Horum mille quia die Sabbathi deſcendere ad certamen nefas, Ducum proſtrati gladio occumbunt: cautiores alii Sabbathum à præliis excipiunt, & jam non pro focis, ſed pro aris pugnantes fœliciter vincunt. Victores totam regionem ſuperſtitionum fæce luſtrant expiantque. Poſtremo deſtructis Gentium

tium altaribus, & circumciſis infantulis moritur Mathathias, religionis quàm vitæ amicior, cujus pietatis tot monumenta ſunt, quot Liberorum fortia facta, in quibus Patrem etiam poſt unus vivere & ſpirare conſpicuum fuit. *Lib. 1. Mach.*

CAPUT XVIII.

Bellum Machabæum primum Duce Juda.

DEfuncto Mathathia, Vicarius relictus eſt Judas filius, Machabæus nomine, unde hæc quæ ſequuntur Machabæa bella: Hic Princeps religioſi exercitus inter fratres delectus. Quot præliis tanquam leo vires Antiochi Regis contuderit quot Reges ac Principes finitimarum gentium vel fugaverit, vel cæciderit, vix credere eſt, præſertim tam paucis copiis, & tam exiguo belli apparatu. Primum Apollonius Samariæ, deinde Seron Syriæ Princeps, uterque Judæ manu interfectus: illius omnis deletus exercitus; hujus octingenti gladio percuſſi, cæteri in fugam dati, debellandi Antiochi præjudicium fuerunt & omen certiſſimum. Rex hic Judæorum perpetuus hoſtis, contractis

per

per omne Regnum auxiliis, & exhauſtis in milites theſauris, ſubito impetu Judam tentare parat, & ſi fas eſt opprimere; deſperat tamen vincere, in tanta rerum ſuarum tenuitate[quippe nulla tunc à Judæis, nulla à Græcis Urbibus, quæ ab ipſo defecerant, vectigalia pendebantur. Igitur partito cum Lyſia, filii ſui nutritio, exercitu toto, Syriam illi bellumque in Judæos demandat; ipſe in Perſas vadit ad quærenda belli novi ſtipendia. Miſſi in Judæam à Lyſia Ptolomæus, Nicanor, & Gorgias, fortiſſimi Duces, data peditum quadraginta millia, & equitum ſeptem. Ad tantum numerum imprimis magna in caſtris Judæorum trepidatio; deinde ſpes vincendi poſt celebratum & jejunium & ſacrificium ex conſilio Judæ; mox ad primum conflictum, quaſi nollet cunctari victoria, pulſi fugatique Syriaci Duces, & caſtris opulentis exuti (nam eò Syri mercatores quaſi certi de victoria, multo cum auro & Tyriis opibus frequentes venerant, ad emenda mancipia .) Lyſias poſt annum reparatis, imò auctis viribus, adeſt violentior, inſtat quoque Judas audacior, & funditus repreſſo hoſte, relegatoque in Syriam, Hyeroſolimam victor ingre-

ditur; Templum expiat, altare novum extruit, arcemque occupatam à Syris pro viribus oppugnat; filios Eſau in Acrabathane percutit; filios Bean ſuis in turribus, quò confugerant, incendit; Ephron civitatem, quia tranſitum ſuis negaverat, peremptis civibus, ſolo æquat, Quanto dolore accepta ab Antiocho Rege (qui tunc in Perſide habebat) tanta ſuorum clades, & turpis Lyſiæ fuga, & inſignis Judæ triumphus. Tunc in ſummam rerum ſuarum deſperationem adductus (nam Elimaidem in Perſide Urbem nobiliſſimam, auro argentoque copioſiſſimam, prædę inſtans fruſtra oppugnaverat, fortiterque repreſſus à civibus cogebatur victus & vacuus Babylonem reverti.) Quantus Regis impii mæror hìc fuerit, præſertim ſtimulante delictorum conſcientia quod populum Dei tot ęrumnis vexaverit, ipſa etiam ſacra violaverit, teſtatur mors inde conſecuta. Fxpirantis propè hæc aurea verba extant (utinam ex animi pœnitentia! *Juſtum eſt ſubditum eſſe Deo, & mortalem non paria Deo ſentire*. Relicto hærede Antiocho filio, regnique adminiſtro Philippo amico, ac nutritio Antiochi, qui Eupator ad diſcrimen Patris dictus eſt, ita volen-

volente Lyſia, nulla cum Judæis pax ſub novo Rege. Quin ipſe quaſi Patre fœlicior futurus, conflato numeroſiſſimo exercitu, in Judæam contendit. Adducta centum millia peditum, & viginti equitum; inſuper Elephanti triginta duo, & certare docti, & ligneas turres geſtare habiles dorſo; præmonſtratus quoque ad ſpiritum bellicum acuendum ſanguis uvæ & mori. Sed hic tantus belli apparatus citiùs impedimento fuit quàm terrori. Teſtis Eleazar ille, qui viſo Elephante cęteris ſupereminente, & Regia lorica veſtito, arbitratus in eo Regem inſidere, protinus abjecto clypeo per medias hoſtium legiones ad beſtiam penetrat, tum ſub eam ingreſſus ſubjecto gladio interimit; itaque cadens beſtia Eleazarum mole & ruina ſui corporis opprimit, atque ita tantus Miles emoritur tam immani cadavere incluſus magis quàm oppreſſus,& ſuo quaſi ſepultus triumpho ęternum ſibi nomen, ſuper incumbente beſtia, impoſuit. Igitur hoc uno prælio victus Antiochus, pacem petere & fędus inire cogitur, ſuadente Lyſia. Sed quia perjurus fidem violat, in ultionem perfidiæ à Demetrio Seleuci filio regno ſimul ſpoliatur & vita. Tandem

tot antea præliis victor Machabæus, tot clarus triumphis, adhuc pulſo fugatoque Bacchide, quem Demetrius Syriæ Rex miſerat cum Alcimo peſſimo Judæorum, interfecto etiam Nicanore, demum ipſe in prælio cum Bacchide à Syria reverſo, non tam victus quàm ceſſans vincere occumbit, eò quod ferè ſolus totam belli ad dextrum cornu ingraveſcentis molem in ſe ſuſtinuit. Hic relictis ſibi paribus fortitudine fratribus, deſiderium ſui ac dolorem omnium mitigare potuit: at memoriam & nomen nulla ſæcula abolebunt. *lib. 1. Mach.*

Bellum ſecundum Machabæum Duce Jonacha.

NObile caput, manum fortem, cor invictum, prope omnia mors Hebræis abſtulerat in uno Juda; nondum tamen exhauſerat totum Matathiæ ſanguinem. Trunco ſtatim Reipublicæ corpori redditum eſt caput priori germanum, & omnia cum capite: ex populi ſuffragio defuncto Judæ ſucceſſit frater Jonathas, nec armis, nec fama minor. Primum illi facinus, ſanguinem fratrum repetere ab interfectoribus: Joannis quidem à Jambris, quos in ambitioſo

nu-

nuptiarum apparatu interceptos occidit; Judæ verò à Bacchide, cujus exercitum cecidit dignas fratri inferias: quare Baccides pacem coactus, ſi non petere ſaltem ſervare,quamtùmvis turbarum molirentur malè feriati quidam ex Judæis. Interim Alexander Antiochi nobilis filius occupata Ptolemaide Syriam invaſit. Demetrius quò faciliùs invaſorem expelleret, Jonatham conciliare ſibi ſtudet; ſtudet & Alexander ut occupata retineret, uterque pretioſa offert, tituloſque clariores: ſed Jonathas huic favit, qui deſtitutum tanto præſidio Demetrium facilè profligavit in acie, & occidit, Deo vindicante gentem ſuam de hoſte implacabili. Hinc Alexandro orta ingens de Jonatha æſtimatio; quem & apud Ptolemaidem, dum ſponſam recipit à Ptolomæo Ægypti Rege filiam Cleopatram, Rex honorificè habuit, & donatum veſte purpureà formidabilem fecit perduellibus, qui eò confluxerant accuſandi ſtudio. Quam fluxæ res hominum! tam placida ſerenitas ſtare non potuit. Demetrius ex altero natus, ut Alexandrum de occupato regno detruderet, bellum renovat Apollonio duce: ſed qua manu Jonathas Alexandrum evexerat, eundem

ſu,

ſuſtinuit devicto Apollonio & disjectâ Demetrii junioris factione. Huic gratiæ ne deeſſet Alexander, addidit adhuc glorificare Jonatham, & miſſa fibula ex auro viſus eſt in eum ſupremos hores congeſſiſſe. At Ægypti Regis averſus animus ereptam Alexandro Cleopatram dum tradit Demetrio, tradit & regnum: ſic attritus bello infœlix gener profugit in Arabiam, ubi pro ſalute mortem reperit, truncatus caput perfida Arabis manu. Novum Regem dum accerſere cupiunt iniqui ex Judæis, accuſant Jonatham: ſed hanc calumniarum procellam ille ſua præſentia ſtatim fugavit & muneribus, quæ Regis gratiam promeruere & ſibi, & toti populo. Nocuit Demetrio ſua fortuna, dum nil videt quod amplius timeat, paternos exercitus miſit & oſtendit: id arripiens Tryphon olim Alexandro militans, illius filium ex Arabià revocat, patriſque ſolio erat repoſiturus, niſi Joanathas obſtitiſſet, vita Demetrio aſſerta per horrendam ſtragem rebellium Anthiochenorum, quos in ipſa Urbe receptus Jonathas, cum tribus mille Judæis, cecidit ad viginti millia ſupra centum. Hinc iræ Tryphonis ſuo tempore erupturæ. At ingratus Syrus dum promiſ-
ſa-

dolo aggreditur quem apertè non poterat. Evocatum igitur Ptolemaidem ſpecie amoris, militibuſque diminutum ad tria millia, Ptolemenſium manu capit Jonatham, reliquo comitatu interfecto: Indignum tanto Principe fatum, cui victoria viſa fuerat hactenus famulari, & triumphos quærere undecumque: ſed quid aliud ſperaſſet ab ignava vulpe leo generoſus!

Bellum tertium Machabæum Duce Simone.

CAptivo Jonatha, populus rediturus erat in ſervitutem, niſi Dominus ſervaſſet virum *de ſemine eorum, per quos ſalus facta eſt in Iſrael*: is fuit Simon, Judæ, Jonathæque germanus, poſtremæ de Matathia reliquiæ, atque ſuæ ſpes ultima Gentis. Paternæ igitur fraternæque virtutis æmulus, noluit in tanta calamitate deeſſe publicæ rei, nec parcere animæ ſuæ in tempore tribulationis: quare oblatum à populo imperium lubens accepit. Prima illi cura occupare Joppen, miſſo Jonatha Abſaloni cum forti manu; hinc imminenti Triphoni cum exercitu ſe opponere. Inopinatus tanti Ducis occurſus terruit Tyrannum, qui quem deſperabat vincere aperto bello, opprimi poſſe pu-

tavit emuncta pecunia, quæ nervus eſt belli. Jonatham, quem vinctum trahebat, ſolvendum nuntiat, ſi dentur argenti talenta centum, & duo filii obſides: Fraus erat, & Simoni certa: ſed ut invidiam declinaret apud ſuos, miſit & argentum, miſit, & obſides, nec recepit fratrem. Quin paulo poſt toties perfidus Tryphon: ſcelus ſcelere auxit, & Jonathæ filiorumque cædem adjecit tot furtis, & perjuriis. Indigna morte peremptum Principem vix credere eſt quantum fleverit populus; quantùm Simon, qui defuncti oſſa, nè jacerent ſine honore inſepulta, nobili clauſit tumulo. Hunc tanto apparatu toti familiæ extruxit, in Modin, quantò fortè nec Ægypti Reges ſua ſepulchra. Inter altas eximii operis columnas, non minoris artificii Pyramides erexit pro numero corporum, ſeptem nempe, patri ſcilicet & matri, tum quatuor fratribus, tandem ultimam ſibi aliquando deſtinavit: columnis arma impoſuit, & ſculptas naves in trophæum, ut totum opus pro miraculo haberi potuerit, & familiæ ſuæ nomen geſtaque perennare. Sic primùm Deo charus, quia pius; tum Demetrio, quia fortis, à quo & impetravit populo cujuſcumque tributi remiſſionem. Interea Gazam vi capit,

pur-

purgatque ab Idolis ; arcem quoque ; quæ Hieroſolymis fræno erat & ſcandalo, recipit, diemque deditionis conſecrat in annuum ritum. Tunc alta pace Judea frui; cœpit & Simon magni Pontificis titulo palam clarari, qui illi ultro delatus & à ſuis, & à Demetrio, & à Romanis. Numenium enim Romam miſerat, qui donis ampliſſimis antiqui fœderis renovationem aut emerat, aut meruerat. Demetrio capto à Perſis, dum auxiliares copias emendicat, ſucceſſit Antiochus filius; qui Simonem coluit, quandiu Tryphonem habuit Regni æmulum; at illo propè attrito, in Judæos conſilia vertit & arma: primùm per Athenobium legatum repetit arces captas, id eſt libertatem à Judæis; tum negatas extorquere parat per Cendebæum viribus auctum. At vim vi repulit Simon, & jam impotens belli per filios Joannem & Judam triumphis prioribus hunc poſtremum adjecit: dum enim luſtrat Judæam, urbibuſque muniendis vacat, à Ptolomæo Abobi filio, & perfido genero, quem Hiericonti præfecerat, exceptus ſpecie convivii in munitiuncula Doch tandem interficitur cum filiis Juda & Mathathia. Quid non mortalia pectora cogit regnandi malè ſana fames?

Scelus ſcelere cumulaſſet, & funus funeri miſcuiſſet impius parricida, niſi Joannes reliquus jam ex tanta Principum familia monitus, miſſos ſatellites præveniſſet, & captos immolaſſet ſanguini ſuo juſtiſſima ultione. Hic eſt ille Joannes, qui deinceps paterni hæres imperii, ſacerdotiique, non modò nullam domeſticæ gloriæ virtutique maculam degener induxit, ſed eam auxit ſplendore, urbium expugnator, Regumque terror.

CAPUT XIX.

Bellum Romanum primum in Judæos.

CHaldæis, Medis, Perſis, Græciſque Regibus in prædam à Deo dati Judæi veluti immanibus beſtiis, tandem à Romanis ſeu Latinis ſubacti, perpetuo tributo damnantur: hi poſtremi totius jam rectores orbis, ut qui Aſiam, Europam, & Africam victricibus armis conjunxerant, tam facilè de tota Judæa, ac de mundi angulo & ruſculo triumphum reportant. Præſertim Duce Pompejo geſtum hoc bellum, hoc eſt ſub victore omnium gentium, quas ille adierat, & populi Romani facilè principe;

Ex Joſepho Antiquit. Judaic. l. 13. & ſequen. cap. 1.

cipe; imò, ſi ita viſum fuiſſet ſuperis candidato totius orbis Imperatore. Ille Mythridatico confecto bello, debellata Armenia Pontique regione, de reliquo orbe expugnando quaſi luderet, Judæam ingreditur, non tam exercendi militis cauſa quam refocillandi. Huc Pompejum adduxit tum nova vincendi materia tum Hyrcani Regis Judeæ cum fratre Ariſtobulo hoſtilis contentio. Amborum Alexandra mater Hyrcanum Pontificem & Regem ſimul, Ariſtobulum juniorem privatum vivere deſtinaverat. Mortua matre, in Hyrcanum collecto exercitu invadit Ariſtobulus, victoque fratre in campis Hyericuntinis victor regnat. Pulſus Hyrcanus, primùm Aretæ Regis Arabum uſus auxilio, tandem ſpe ſua deluſus, ad Pompejum ſupplex confugit, ut invictum ducem Romanum, tamen calamitatis ſuæ magnitudine permoveret. Majeſtatis Romanæ eſſe duxit Pompejus, Principem à germano pulſum ſolio reponere: ſicut poteſtatis erat, auferre ſceptra quibus vellet. Ante omnia ex oppido Alexandrino quò ſe receperat Ariſtobulus, multa Syrorum Romanorumque manu exturbatur, tum Urbem Hieroſolymam avicula ſicut in rete compingitur. Facili opera capta Urbe

rebellem in cuſtodia collocat Pompejus, ut captivus Hebræus regnare dediſcat. Ingreſſo in Urbem Romano non continuò patuit delubrum (prohibebat arx imminens). Tres menſes oppugnatum Templum irruptum eſt tandem: illoque pro religione loci intacto relicto, Romam Dux renavigat (utinam tam fœlix quàm pius) impoſitoque Hieroſolymis tributo, Pontificem Hircanum ſtatuit, fratremque abducit ſecum captivum cum liberis. Trium Regum, id eſt Tigranis in Armenia, Mithrydatis in Ponto, Ariſtobuli in Judæa, victor Pompejus pluſquam Regali honore excipitur à Senatu. Interim quies in Judæa Hircano Pontifice: ſed Alexander Ariſtobuli filius profugus ex itinere armata manu populatur agros Judeæ, & munitiſſimas arces occupatas multo milite præmunit: has tamen conſilio matris, Scauro preſide, ac demum ſe ipſum ut imparem Romanorum viribus tradit; ita miſer Juvenis excitatum ignem deditione ſui extinguere cogitur. Paulo poſt ex cuſtodia & ex Urbe elapſus Ariſtobulus, rurſus in Hircanum arma movet, ſed eodem quo filius fato; quippe M. Antonius, Gabino jubente, toto Judæorum quem raptim collegerat diſſipato exercitu, in carcerem Romam

amandat. Solutum vinculis Cæſar rerum potitus cum duplici cohorte tranſmittit in Syriam, ut ipſi Judeæ regnum vel arte compareт, vel armis ſubjiciat. Hoc tamen Cæſaris conſilium (ò inſolentem fortunæ ludum) quidam ex Judæis Pompejani, ſublato per venenum Ariſtobulo, irritum caſſumque efficiunt. Næ ille veneno tollendus fuit, qui virus ambitionis ad ſui patriæque perniciem hauſerat.

CAPUT XX.

Bellum Parthicum contra Judæos.

PArthi Pacoro duce, ſollicitante Antigono Ariſtobuli minore natu, Paleſtinæ incumbunt, Euphratem trangreſſis millia talenta, virgines quadringentas, ſpondet Lyſanias pro reducendo in regnum Antigono patre, qui multis Parthorum millibus Hieroſolimam cingit obſidione: repugnat acriter Herodes pro Regia, & Phaſelus frater pro mœnibus. Tandem Urbem ingreditur Antigonus ipſo Pentecoſtes die; at non incruento certamine tam fortiter medio foro utrinque pugnatum eſt, ut agendum de pace fuerit in ipſo æſtu pugnæ, nè qui vicerant victis ſimiliores eſſent quàm victoribus. Dum de pacis

fædere agitur, & in Pacori fidem incauti ſe tradunt; Hircanus, Phaſelus, & Antigonus, duo primi in ipſo itinere comprehenſi, hanc eſſe ſentiunt barbarorum fidem, ut numquam ſervent, & tunc magis decipiant quandò minus videntur. Redditur ſolio Antigonus, permiſſuſque ſævire. Hircano auriculas dentibus admorſas truncat: ò indignam Rege ultionem! Quid egit hoc ſupplicio? ut nè mutilus poſthac ſacris operaretur Hircanus: deinde Phaſelo dum necem parat, hìc proprio impetu occupat ſævientem, eliſo ad ſaxum capite: nec liberas manus, nec ferri copiam habens. Perierat quoque Herodes frater, niſi ad Arabes properata fuga tyranni conſilia eluſiſſet.

CAPUT XXI.

Bellum Romanum ſecundum.

ACcepta fratris morte Herodes, ut ſuprema expirantis verba impleat (dixerat enim æquo animo ſe mori, quia ultorem vivum relinqueret) media hyemis tempeſtate Romam properat, expoſitoque Senatui tum viæ conſilio, tum ſuorum ac Judææ miſerabili ſtatu, regnum flagitat, impetratque

fa-

faventibus maximè Auguſto atque Antonio: Rex in Capitolio conſtitutus in Judæam revocatur, ſociis Silone & Ventidio, qui ſecurum regnare jubeant Herodem ex Senatus populique Romani imperio. Adventantem in Galilæam Silonem corrumpit auro tunc Rex Antigonus & ſaltem cogitati belli extorquet inducias. Sic in dies dilata obſidio, & ipſa hyeme inchoata, tum frigore tum inopia victus ſolvitur. Queſtus eſt de avaro ac perfido Silone Herodes apud Antonium: ſubſtituitur illi Soſius, dux impiger, & incorruptis moribus. Hic obſeſſam quinque menſes Urbem Solymam expugnat, miles tanta irrumpit ferocia, ut parcat ætati nulli, nulli quoque ſexui, licet inclamet Herodes: Parcite ferro, nè ſi vacuam civibus datis Urbem, ſolitudinis me Regem relinquatis. Vix quoque ab expilandis Templi opibus abſtentum eſt. Ideo hanc victoriam Herodes, quam ſi victus fuiſſet graviorem reputans, publicas pecunias privatis, id eſt ſuis redimit ac compenſat. Poſteà aurea vinctus catena perducitur ad Antonium Antigonus, & ſecuri feritur.

CAPUT XXII.

Finis bellorum, & regni Judaici.

TAndem ſublato hoſte, Imperium abripit ſibi Herodes Hyrcanum, nepte illius Marianne ſibi juncta conjugio, Sacerdotem in Urbe patitur, donec in ſuſpicionem regni affectati adductum, interfici mandat, Jonathamque fratrem ſubrogat ſacro Magiſtratui, ut ſuæ Mariannes dolorem vel leniat, vel abſtergat. His artibus & armis Herodes in Judææ Regem evadit, licet alienigena, poſtquam in perempto Hyrcano ultimus Regnum Judæorum deſiit, ut Chriſto locus deinceps daretur & ſceptrum.

Finis Flori Sancti.

INDEX CAPITUM LIBRI PRIMI.

DE Adam, & Eva primis parentibus. cap.1. pag.4.
De pœna, & pœnitentia Adam, & Evę. p.6.
De liberis primorum parentum. pag.7.
De Noe Patriarcha. cap.2. pag.9.
De Arca, & Diluvio. pag.10.
De diviſione orbis & turri Babel. pag.12.

De

De Abraham Patriarcha. cap.3. pag.13.
De prælio Abraham cum quinque Regibus. pag.15.
De liberis Abrahā Iſaac, & Iſmaele. p.16.
De ſacrificio Abraham. pag.18.
De conflagratione Sodomæ, & Gomorrhæ. pag.19.
De Iſaac Patriarcha. cap.4. pag.21.
De liberis Iſaac, Jacob, & Eſau. pag.23.
De benedictionibus. pag.25.
De Jacob Patriarcha. cap.5. pag.27.
De duabus uxoribus Jacob. pag.28.
De ſtupro illato Dinæ. pag.30.
De fraudibus Laban erga Jacob. pag.31.
De occurſu Eſau fratris. pag.32.
De Juda Patriarcha. cap.7. pag.34.
De Joſeph Patriarcha. cap.8. pag.36.
De ſomniis Regis Pharaonis. pag.37.
De pietate Joſeph erga fratres. pag.39.
De benedictionibus morientis Jacob. p.41
De perſecutione Regis Pharaonis. pag.42
Anacephaleoſis de ſeptem Patriarchis cap.8. pag.43
De mutatione populi, ſeu Eccleſiæ Dei cap.9. pag.45
De miſſione Moyſis, & Aaronis ad Pharaonem. pag.46.
De decem plagis, ſeu flagelis Ægypti. p.47.
De egreſſione populi ex Egypto. pag.49.
Bellum Ægyptium cum Rege Pharaone. cap.10. pag.51.

Bel-

Bellum contrà Amalecitas primum. cap.11. pag.52.
Expeditio in Terram Chanaam promiſſam à Deo. cap.12. pag.54.
Bellum contrà Chananæos primum. cap.13. pag.55.
Bellum contrà Amorrhæos. cap.14. pag.56.
Bellum Moabiticum. cap.15. pag.57.
Bellum Madianiticum cum Moabitis. cap.16. pag.59.
De ſeditionibus, ſeu murmurationibus populi. cap.17. pag.61.
De prima diſcordia Hebræorum. c.18. p.63.
De ſecunda diſcordia. cap.19. pag.65.
De tertia populi diſcordia. ibid. cap.20.
De quarta diſcordia. cap.21. pag.66.
De quinta diſcordia. cap.22. pag.67.
De ſexta diſcordia. cap.23. pag.68.
De ordinatione Reipublicæ Hebrææ. c.24. pag.69.
De Manna dato in cibum. pag.70.
De lege ſcripta à Deo. ibid.
De Arca Dei, & Tabernaculo fœderis. p.71.
De veſtibus Sacerdotum. cap.73.
De morte Moiſis, & Jobi. cap.25. pag.74.

INDEX CAPITUM LIBRI SECUNDI.

Caput primum. pag.77.
Bellum Hiericuntinum. cap.2. ibid.
Bellum adverſum Urbem Hai. cap.3. p.81.
Bel-

Bellum Gabaoniticum. cap.4. pag.84.
Bellum cum Chananæis, Amorrhæis, Ethæis, Phereſæis, Jebuſæis, &c. cap.5. pag.87.
Diviſio Tribuum per Urbes bello captas. cap.6. pag.89.
Bellum Chananæum ſecundum. cap.7. p.91.
Bellum Syriacum Judice Othoniele. cap.8. pag.93.
Bellum Moabiticum ſecundum Judice Aod. cap.9. pag.95.
Bellum Philiſtæum primum ſub Sangare. cap.10. pag.97.
Bellum Chananæum 3. Judice Debbora. cap.11. pag.98.
Bellum Madianiticum ſecundum ſub Gedeone. cap.12. pag.100.
Bellum Amoniticum primum. cap.13. pag.105.
Bellum Philiſtæum ſecundum ſub Samſone. cap.14. pag.107.
Anacephalæoſis. pag. 113.
Seditio Tribus Ephraim in Gedeonem. pag.114.
Seditio Abimelech Regis Sichem. pag.115.
Seditio ſecunda Tribus Eprahim. pag.119.
Seditio Tribus Dan. ibid.
Bellum tribule adverſus Tribum Benjamin. cap.15. pag.121.
Conjugium Ruth cum Boos. cap. 16. p.124.
Bellum Philiſtæum tertium. cap.17. p.125.

IN-

INDEX CAPITUM
LIBRI TERTII.

Bellum Ammoniticum ſecundum Saule Rege. cap. pag. 129.
Bellum Philiſtæum quartum, cap. 2. p. 131.
Bellum contra Amalech ſecundum. cap. 3. pag. 133.
Triumphus Davidis da Goliath. c. 4. p. 134.
Perſecutiones Davidis. cap. 5. pag. 137.
Prælia Davidis profugi. cap. 6. pag. 139.
Bellum Philiſtæum quintum. c. 7. pag. 141.
Anacephaleoſis. pag. 143.
Bellum Davidis, & Isboſeth filii Saulis. cap. 8. pag. 144.
Bellum in Jeſubæos, & Philiſtæos. cap. 9. pag. 147.
Bellum in Philiſtæos, Moabitas, Idumæos, & Syros. cap. 10. pag. 148.
Bellum Ammoniticum tertium. cap. 11. pag. 149.
Conjuratio Abſalonis in patrem. cap. 12. pag. 150.
Seditio Sebæ adversus Davidem. cap. 13. pag. 154.
Poſtrema Bella Regis Davidis c. 14. p. 155.
Regnum pacificum Salomonis. c. 15. p. 156.
Diviſio Regni Iſrael ſub Rege Roboam. cap. 16. pag. 160.
Bellum Ægyptium primum ſub Rege Roboam. cap. 17. pag. 161.

Bel-

Bellum civile primum ſub Rege Abia. cap.18. pag.162.
Bellum Ægyptium ſub Rege Aſa. cap.19. pag.163.
Bellum civile ſecundum ſub Rege Aſa. cap.20. pag.164.
Bella Inteſtina Regni Iſrael. cap.21. p.166.
Bella Joſaphat, & Achab confæderatorum. cap.22. pag.167.
Bella Regis Joram, & Ochoſiæ. cap.23. pag.170.
Mutatio Regni Iſrael. cap.24. pag.171.
Bella Regis Joas, & Amaſiæ filii. cap.25. pag.173.
Res geſtæ in Regno Iſrael. cap.26. pag.175.

INDEX CAPITUM LIBRI QUARTI.

Bella reliquorum Regum Juda. cap.1. pag.176.
Bella Regis Ochoſiæ, & Joachan. c.2. p.177.
Bella Regis Achas. cap.3. pag.178.
Tranſmigratio, & finis Regni Iſrael. cap.4. pag.180.
Bella Ezechiæ Regis, & ſequentium. cap.5. pag.182.
Bellum Ægyptium ſecundum Rege Joſia. pag.184.
Tranſmigratio Babylonis. cap.6. pag.185.
Miſſiones, & Miracula Prophetarum. cap.7. pag.188.

Mi-

Miracula Eliæ Prophetæ. cap.8.pag.189.
Miracula Eliſæi Prophetæ.cap.9.pag.191.
Miracula Iſaiæ Prophetæ .cap.10.p.194.
Interregnum, & Captivitas Iudæorum. cap.11.pag.195.
Finis captivitatis Babylonicæ.c.12.p.198.
Bellum Holofernis contrà Iudæos.cap.13. pag.200.
Prælia pro reſtauratione Vrbis, & Templi. cap.14.pag.203.
Expeditio Alexandri Magni in Iudæam. cap.15.pag.205.
Bella, & perſecutiones Antiochi Regis in Iudæos. cap.16.pag.206.
Bellum pro religione Duce Mathathia. cap.17.pag.208.
Bellum Machabæum primum Duce Iuda cap.18.pag.209.
Bellum ſecundam Machabæum Duce Ionatha. pag.213.
Bellum tertium Machabæum Duce Simone. pag.215.
Bellum Romanum primum in Iudæos. cap.19.pag.217.
Bellum Parthicum contrà Iudæos. c.220. pag.223.
Bellum Romanum ſecundum. c.21.p.224.
Finis Bellorum, & Regni Iudaici. cap.22.pag.226.

Finis Indicis.

MAG 200 3087

Digitized by Google